

**ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ**

ΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

*Γκολέτα Ευγενία
Ευριπίδου Αντιγόνη
Κκόλα Ανδρούλα*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Δρ. Ιωάννης Δετοράκης

Πτυχιακή για την λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία
από το Τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας
της Σχολής Επαγγελμαίων Υγείας και Πρόνοιας
του Ανώτατου Τεχνολογικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας)

Πάτρα, Απρίλιος 2004

Η Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας

Υπογραφή

Υπογραφή

Υπογραφή

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	1
	ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
	ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	5
	ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	7
Α' ΜΕΡΟΣ		8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	9
	1. Γάμος	9
	2. Διαζύγιο	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV	ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΠΡΙΝ ΤΟ ΓΑΜΟ	13
	1. Οι υγιείς σχέσεις στο ζευγάρι	13
	2. Πώς να δημιουργήσουμε μια υγιή σχέση	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	ΓΑΜΟΣ – ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	16
	1. Γενικά	16
	1.1. Η έλξη των φύλων	16
	1.1.1. Η γνωριμία	17
	1.1.2. Η εκλογή συζύγου	18
	1.2. Τύποι γάμου	19
	1.2.1. Ανοιχτός γάμος	19
	1.2.2. Κλειστός γάμος	20
	1.3. Βασικές προϋποθέσεις του γάμου	21
	1.3.1. Βασικό στοιχείο διατήρησης του γάμου – η στοργή	23
	1.4. Προβλήματα – Δυσκολίες του γάμου	25
	1.4.1. Γενικά	25

1.4.2. Η έλλειψη αυτοσεβασμού των συζύγων και εμπιστοσύνης μεταξύ τους	25
1.4.3. Οι συγκρουόμενες προσδοκίες	26
1.4.4. Η διαφορετικότητα των συζύγων και η αντιμετώπιση της	27
1.4.5. Η ανάγκη της αμοιβαίας προσαρμογής των συζύγων	28
1.4.6. Ο αγώνας επικρατήσεως	28
1.4.7. Η δέσμευση των συζύγων, απαραίτητη προϋπόθεση για τη θεμελίωση μιας συζυγικής σχέσεως	29
1.4.8. Η εξάρτηση από το γάμο	30
1.4.9. Ανεξάρτητος – Ανεξάρτητη	30
1.5. Ανεξάρτητος – Εξαρτημένη	31
1.5.1. Εξαρτημένος – Εξαρτημένη	31
1.5.2. Συναισθηματικά ανεξάρτητα άτομα	31
1.5.3. Αυτοαπώλεια και ανάπτυξη της προσωπικότητας των συζύγων στο γάμο	32
1.5.4. Το πρόβλημα της ζήλειας	33
1.5.5. Η αποξένωση	34
1.5.6. Αυτοδικαιωτισμός, νομικισμός, τελειομανία – εξαιρετικά αρνητικά στοιχεία για τη συζυγική σχέση	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI	ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΑΜΟ	37
1.	Ορισμός της σύγκρουσης	37
1.1.	Αιτίες σύγκρουσης στο ζευγάρι	39
1.1.2.	Συνέπειες της σύγκρουσης	40
1.1.3.	Ψυχολογικές συνέπειες στη σύζυγο	40
1.1.4.	Συνέπειες στο παιδί	41
1.1.5.	Συνέπειες της σύγκρουσης στην οικογένεια που αντανακλώνται στην ευρύτερη κοινωνία	42
1.2.	Συμβουλευτική στα ζευγάρια	42
1.2.1.	Τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο Κοινωνικός Λειτουργός στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση του προβλήματος του διαζυγίου και των επιπτώσεων του	44
1.3.	Απόφαση: Χωρισμός ή σταδιακή αλλαγή	45
1.3.1.	Απόφαση	46

1.3.2.	Σταδιακή αλλαγή της σχέσης	48
1.3.3.	Αντιστάσεις ενάντια στη βελτίωση της αλλαγής	49
1.3.4.	Η αλλαγή της σχέσης στο χρόνο, χώρο και περιβάλλον	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII	ΔΙΑΖΥΓΙΟ	52
1.	Ορισμοί διαζυγίου	52
1.1.	Είδη διαζυγίου	53
1.1.2	Στάδια διαζυγίου	55
1.1.3	Το Ελληνικό δίκαιο του διαζυγίου	56
1.1.4	Νομική αντιμετώπιση του διαζυγίου	57
1.1.5	Λύση του γάμου	58
1.1.6	Ψυχολογία των διαζευγμένων – Φάσεις	62
1.1.7	Το ψυχολογικό προφίλ των διαζευγμένων	63
1.1.8	Δέκα βασικοί παράγοντες που οδηγούν στο διαζύγιο	64
1.1.9	Οι αιτιολογικοί παράγοντες του διαζυγίου	66
1.2.	Διαπροσωπικοί παράγοντες	67
1.2.1.	Κοινωνικοί παράγοντες	69
1.2.2.	Ψυχολογικοί παράγοντες	72
1.2.3.	Αποτέλεσμα ενός διαζυγίου	73
1.2.4.	Πότε ένα διαζύγιο είναι επιτυχές	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII	ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ	75
1.	Επιπτώσεις του διαζυγίου στο ζευγάρι	75
1.1.	Οικονομικές επιπτώσεις	76
1.1.2.	Επαγγελματικές επιπτώσεις	77
1.1.3.	Κοινωνικές επιπτώσεις	78
1.1.4.	Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πατέρας – αρχηγός μονογονεϊκής οικογένειας	79
1.1.5.	Επιπτώσεις του διαζυγίου στα παιδιά	79
1.1.6.	Οι σχέσεις των μελών της οικογένειας μετά το διαζύγιο	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IX	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	83
Β' ΜΕΡΟΣ	ΕΡΕΥΝΑ	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Έχοντας ολοκληρώσει την πτυχιακή μας εργασία, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που συνέβαλλαν στην ολοκλήρωσή της.

Συγκεκριμένα, θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους γονείς μας, που συμμετείχαν υλικά και ηθικά, και τον υπεύθυνο καθηγητή κο. Δρ. Ι. Δετοράκη.

Επίσης, τους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες που συνέργαστηκαν μαζί μας για την διεκπεραίωση της έρευνας.

Γκολέτα Ευγενία
Ευριπίδου Αντιγόνη
Κκόλα Ανδρούλα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στη μελέτη αυτή γίνεται μια προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων με σκοπό την αναφορά και ανάλυση των αιτιολογικών παραγόντων που οδηγούν το ζευγάρι στο διαζύγιο.

Αρχίζουμε την ανάλυση της μελέτης κάνοντας μια ιστορική αναδρομή για το γάμο και διαζύγιο στην Αρχαία Ελλάδα.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην συμβίωση πριν από το γάμο και τις υγιείς σχέσεις ανάμεσα στο ζευγάρι.

Ακολουθεί το κεφάλαιο που αναφέρεται στο γάμο - ξεκίνημα της οικογενειακής σχέσης και στα προβλήματα - δυσκολίες που αντιμετωπίζει το ζευγάρι μέσα στο γάμο.

Στη συνέχεια αναλύονται οι συγκρούσεις στο γάμο και οι συνέπειες τους στο ζευγάρι, στα παιδιά, στην κοινωνία.

Αμέσως μετά ακολουθεί το κεφάλαιο όπου αναφέρεται στο διαζύγιο. Γίνεται λεπτομερής ανάλυση – για τα αίτια, τις συνέπειες, τα στάδια, τα είδη του διαζυγίου.

Τέλος, θα αναφερθούμε στις επιπτώσεις του διαζυγίου στο ζευγάρι και στα παιδιά.

Μετά την βιβλιογραφική μελέτη ακολουθεί η έρευνα και τα αποτελέσματά της, και κλείνουμε με τα συμπεράσματα και τις προτάσεις μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τον Paul Bohannan, Όλες οι ευτυχισμένες οικογένειες, 1985:

«Η οικογένεια είναι ο πιο ευέλικτος από όλους τους ανθρώπινους θεσμούς : εξελίσσεται και προσαρμόζεται σε κάθε κοινωνική απαίτηση. Η οικογένεια δε σπάζει από ένα τυφώνα όπως συμβαίνει σε μία βελανιδιά ή στο πεύκο, αλλά διπλώνεται μπροστά στον αέρα όπως λυγίζει ένα δέντρο μπαμπού στους ανατολικούς ανέμους για να ισιώσει πάλι.»

Η Ε.Ψυχούλη, 2003, αναφέρει ότι η πορεία από τη συνειδητοποίηση ενός γάμου που δεν φέρνει πια ευτυχία, μέχρι το διαζύγιο, είναι επώδυνη, γεμάτη συγκρούσεις, ενοχές, απέραντη θλίψη και αναστολές, με ανυπολόγιστες συνέπειες για όλα τα μέλη που συμμετέχουν στο οικογενειακό δράμα. Κυρίως όμως, είναι μια πορεία γεμάτη απλο κατασκευασμένα, ασυνείδητα ψέματα, προκειμένου να κλείσουμε τα μάτια μπρος στο αδυσώπητο τέλος. Γιατί κάθε γυναίκα που έχει διαβεί νυφούλα το κατώφλι της εκκλησίας, ακόμη και αν το διάβηκε με τον πλέον ακατάλληλο συνοδό, βίωσε μέσα της το παραμύθι που ανέθρεψε τα παιδικά της χρόνια, του πρίγκιπα που την ερωτεύεται για να ζήσει μαζί της για πάντα. Κι αυτό το «για πάντα», απαραίτητο ίσως συστατικό της διαίωνισης του είδους και του θεσμού της οικογένειας, είναι δύσκολο να τα ξεριζώσει από μέσα της, ακόμη κι όταν η ζωή δίπλα στον πρίγκιπα δεν αποδεικνύεται αντάξια του ονείρου της «Σταχτοπούτας». Το παιδί ή τα παιδιά που συμπληρώνουν το σκηνικό του γάμου αποδεικνύονται ο πιο εύκολος στόχος, η πιο πρόσφορη δικαιολογία για να αποτραπεί το αναπόφευκτο της διάλυσης του παιδικού ονείρου, της αγίας και ενωμένης οικογένειας.

Ο Ι.Τσιάντης, 1990, αναφέρει ότι τα διάφορα γεγονότα που συμβαίνουν στη ζωή της οικογένειας, επηρεάζουν τελικά τις εσωτερικές σχέσεις των ατόμων, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται όλο το σύστημα της οικογένειας.

Σαν αποτέλεσμα της διαταραχής του συστήματος της οικογένειας φαίνεται τα τελευταία χρόνια να είναι η ραγδαία αύξηση του αριθμού των διαζυγίων, γεγονός που πρέπει να μας απασχολήσει και να ερευνηθεί.

Με την εργασία αυτή γίνεται μια προσπάθεια εντοπισμού και μελέτης των αιτιολογικών παραγόντων που οδηγούν στη διάλυση μιας οικογένειας.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο σκοπός της μελέτης μας είναι τα αίτια που οδηγούν στο διαζύγιο ένα ζευγάρι. Αλλά γίνεται και μια εκτενής ανάλυση στη σχέση του ζευγαριού πριν από το γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και πώς μέσα από την κρίση οδηγούνται στο διαζύγιο.

Ως επιμέρους στόχους της μελέτης μας έχουμε θέσει τους παρακάτω:

1. Ποιός ο ρόλος της συμβίωσης πριν από το γάμο;
2. Ποιές οι βασικές προϋποθέσεις του γάμου και ποιά προβλήματα αντιμετωπίζει συνήθως κατά τη διάρκεια του γάμου;
3. Γιατί ο θεσμός του γάμου περνά κρίση;
4. Πώς επηρεάζει η σύγκρουση την πορεία του γάμου και πώς οδηγεί το ζευγάρι στο διαζύγιο;
5. Η εξελικτική πορεία των φάσεων από ψυχολογικής πλευράς που περνούν τα άτομα που καταλήγουν στο διαζύγιο,
6. Οι επιπτώσεις του διαζυγίου στο ζευγάρι και στα παιδιά.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

- Οικογένεια – Ομάδα ανθρώπων που συνδέονται με φυσικούς δεσμούς και κατά κανόνα ζουν κάτω από την ίδια στέγη. (Χάρη Πάτση, 1975)
- Γάμος – Η νόμιμη συμβίωση δύο ετερόφυλων. (Μ. Χουρδάκη, 1982)
- Κρίση – Είναι μια προσωρινή κατάσταση, που χαρακτηρίζεται κυρίως από την έλλειψη ικανότητας του ατόμου να αντεπεξέλθει σε μία κατάσταση χρησιμοποιώντας μεθόδους λύσης προβλημάτων. (Χ. Μουζακίτης, 1989)
- Σύγκρουση – Η διαπροσωπική εκείνη διαδικασία που εκδηλώνεται κάθε φορά που οι ενέργειες του ενός έρχονται σε αντίθεση με τις ενέργειες του άλλου. (Peterson)

Διαζύγιο

– Ονομάζεται η λύση του γάμου ενόσω ζουν ακόμα οι σύζυγοι. (Χάρη Πάτση, 1975)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το θέμα της παρούσας μελέτης ερευνήθηκε βιβλιογραφικά καθώς επίσης πραγματοποιήθηκε μία έρευνα με σκοπό τους αιτιολογικούς παράγοντες που οδηγούν στη διάλυση του γάμου.

Η συλλογή της βιβλιογραφίας πραγματοποιήθηκε από διάφορες βιβλιοθήκες:

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Πατρέων
- Κεντρική Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών
- Δημοτική Βιβλιοθήκη Πειραιά
- Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης
- Βιβλιοθήκη Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Πανεπιστημίου Πατρών
- Τμήμα Στατιστικών και Ερευνών, Λευκωσίας-Κύπρος

Οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη Λεμεσού της Κύπρου ήταν με τους παρακάτω αρμόδιους:

- Την Μητρόπολη Λεμεσού
- Το Γραφείο Ευημερίας Λεμεσού
- Το Τμήμα Στατιστικών και Ερευνών.

Κατά τη διάρκεια της συλλογής των στοιχείων για τη διεξαγωγή της έρευνας στην πόλη της Πάτρας αντιμετωπίσαμε κάποιες δυσκολίες. Η βασικότερη δυσκολία ήταν η αδυναμία παροχής βοήθειας από τις αρμόδιες υπηρεσίες που επισκεφθήκαμε λόγω της δεοντολογίας του επαγγέλματος. Ακόμη η παροχή στατιστικών στοιχείων σχετικά με το θέμα του Διαζυγίου δεν ήταν εφικτή, λόγω έλλειψης ερευνητικού υλικού στο Τμήμα Στατιστικών και Ερευνών στην πόλη της Πάτρας.

A' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

1. Γάμος

Ο Ζ. Μέκος (1986) αναφέρει ότι οι σχέσεις μεταξύ άντρα και γυναίκας μπορούσαν να πάρουν τρεις μορφές:

α. Γάμου.

β. Παλλακείας.

γ. Της πορνείας σε όλες τις μορφές.

Για τον γάμο υπήρχαν πολλές προϋποθέσεις, γιατί βασικός στόχος της πολιτείας ήταν να προστατεύει την καθαρότητα των οίκων και το αμιγές του πληθυσμού.

Για τον γάμο στην Αττική υπάρχουν πληροφορίες αξιόπιστες.

Στην Αθήνα υπεύθυνος για τις οικογενειακές υποθέσεις ήταν ο επώνυμος άρχοντας. Ανάμεσα στα καθήκοντά του, λέει ο Αριστοτέλης στην Πολιτεία του, ανακρίνει και εισάγει στο Δικαστήριο τις εξής υποθέσεις: κακομεταχείριση γονέων, κακομεταχείριση ορφανών, κακομεταχείριση θυγατέρας που στρέφεται κατά επιτροπών, και συζύγου, κακή διαχείριση περιουσίας ορφανών, περί διορισμού κηδεμόνων, επίσης επίβλεψη ορφανών θυγατέρων, γυναικών, χηρών που δήλωσαν έγκυες, κ.λ.π.

Το όργανο αυτό της πολιτείας είχε αναλάβει την προστασία του γάμου και της οικογένειας.

Τη δουλειά αυτή για τους θεούς την είχε αναλάβει η Ήρα και η Εστία.

Τα στάδια του Αττικού γάμου, στην περίοδο αυτή ήταν τρία: της Εγγύης, της έκδοσης, της Συνοίκησης. Και τα τρία στάδια αυτά ήταν απαραίτητα.

Προϋποθέσεις γάμου ήταν:

1. Η ηλικία για τον άντρα μάλλον στα 18 και για την γυναίκα, για άλλους 15 ή τα 12.
2. Να μην υπάρχει άλλος γάμος.
3. Και οι δύο σύζυγοι να είναι γόνιμοι Αθηναϊκών οικογενειών, γιατί αλλιώς τα τέκνα θεωρούνταν νόθα.
4. Να μην υπάρχει συγγένεια, σε ευθεία γραμμή, και μεταξύ ομομητριών αδελφών. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως απομεινάρι της μητριαρχίας.

5. Να μην υπάρχει σχέση επιτρόπου και επιτροπευομένης (αυτό γιατί η γυναίκα ποτέ δε γινόταν επίτροπος).
6. Να έχει δοθεί εγγύης, δηλαδή προς τον μέλλοντα σύζυγο διαβεβαίωση του πατέρα, ή του "κυρίου της" ότι η νύφη είναι γνήσια θυγατέρα αστού, από αθίδα, νόμιμη, και θα παραδοθεί σύμφωνα με τους νόμους. Τότε συμφωνούσαν και την προίκα.
7. Η συνοίκηση μετά την γαμήλια τελετή, για να ακολουθήσει η μίξη τους, χωρίς αυτήν δεν ολοκληρωνόταν ο γάμος. Αυτά ήταν τα προαπαιτούμενα του έγκυρου γάμου πριν 2.500 χρόνια περίπου στην Αθήνα.

Η Ρ.Κακλαμανάκη (1984) αναφέρει ότι, στην Αρχαία Ελλάδα, και ιδιαίτερα στην Αττική, μοναδικός φορέας δικαιωμάτων, συμμετοχής, στα κέντρα λήψης αποφάσεων για τα κοινά, ήταν ο άντρας. Ο άντρας είχε κάτω από την απόλυτη εξουσία του τη σύζυγο και τα παιδιά του.

Προορισμός της συζύγου ήταν η τεκνογονία, για την εξασφάλιση της διαδοχής στην πατρική κυριαρχία. Η γνησιότητα των παιδιών, ήταν η βασικότερη οικογενειακή αξία και ο μοναδικός προορισμός της συζύγου. Για να προστατευτεί αυτή η αξία, κλείνονταν στο σπίτι, μακριά από τους πειρασμούς της σάρκας. Επόμενο αυτής της κατάστασης ήταν η σκληρή τιμωρία της μοιχείας των γυναικών, καθώς και τα διάφορα μέτρα για την εξασφάλιση της συζυγικής πίστης. Οι σύζυγοι είχαν την ευθύνη του σπιτιού, που για τις πλούσιες ήταν η επίβλεψη των σκλάβων. Η εργασία ποτέ δεν έλειπε από την σύζυγο. Οι πλούσιες μπορούσαν να βγαίνουν για ψώνια συνοδευόμενες από τις δούλες τους, να πηγαίνουν στο θέατρο, ενώ μπορούσαν να αποκτήσουν και κάποια ιδιωτική μόρφωση. Οι φτωχές δούλευαν και στα χωράφια ή στην αγορά, κάνοντας μικροσυναλλαγές. Όσο πιο ικανές ήταν για την δουλειά οι γυναίκες πριν τον 8^ο αιώνα τόσο μεγαλώνει η αξία τους, και ο πατέρας, τις πουλούσε στον σύζυγο.

Μετά την δουλοκτητική κοινωνία, ο πατέρας έδινε προίκα στον σύζυγο, για αντάλλαγμα στα βάρη του γάμου.

2. Διαζύγιο

Ο Ζ.Μέκος (1986) αναφέρει ότι στην Αρχαιότητα δεν υπήρχε η λέξη διαζύγιο. Στην Αθήνα, όταν ο άντρας έδιωχνε την γυναίκα του, λεγόταν αποπομπή. Όταν ο χωρισμός γινόταν με

αίτηση της γυναίκας λεγόταν απόλειψη. Υπήρχε όμως και το συναινετικό, με επέμβαση τρίτου, συνήθως του πατέρα και της νύφης.

Λόγοι διαζυγίου ήταν:

1. Η μοιχεία, που ήταν υποχρεωτικός λόγος για τον άντρα, γιατί αν δεν χώριζε την μοιχαλίδα θεωρούνταν άτιμος, με την τότε έννοια.
2. Διγαμία.
3. Επιβολή της ζωής.
4. Φρενοβλάβεια.
5. Αφάνεια.
6. Η ανικανότητα του συζύγου. Εδώ στην περίπτωση αυτή, όπως προαναφέρθηκε, αν η γυναίκα ήταν επίκληρη, τότε μπορούσε να προστρέξει στην βοήθεια κάποιου από τους συγγενείς του συζύγου. Και στην Σπάρτη επιτρεπόταν αυτού του είδους η "βοήθεια" στον ανίκανο, ή γέρο σύζυγο, που έπρεπε να αποκτήσει παιδιά.
7. Η καταδίκη του συζύγου σε ατιμία.
8. Η στειρότητα της συζύγου, ο σύζυγος είχε το δικαίωμα να την αποπέμψει.

Στο διαζύγιο με κοινή συναίνεση, δεν υπήρχε καμία διαδικασία. Έφευγε η σύζυγος κι έπαιρνε την προίκα της, ενώ τα παιδιά έμεναν στον οίκο του πατέρα τους. Στην απόλειψη η σύζυγος κατέφευγε στον επώνυμο άρχοντα, και εξηγούσε τους λόγους που εγκατέλειψε τον άντρα της. Αν αυτός έβρισκε σοβαρούς λόγους χώριζε.

Ο Θ.Καρζής (1987) αναφέρει σχετικά με την μοιχεία, ότι μετά την καταδίκη της η μοιχαλίδα, διωχνόταν αμέσως από το σπίτι, και στο εξής απαγορευόταν να συμμετέχει σε θρησκευτικές τελετές, ενώ αν παρουσιαζόταν με εμφάνιση εξεζητημένη, ο καθένας μπορούσε να την προσβάλει, να της σκίσει τα ρούχα, να την εξευτελίσει.

Δικαίωμα διαζυγίου ο νόμος βέβαια παραχωρούσε και στους δύο, αλλά με ευνοϊκή μεταχείριση του συζύγου.

Ο σύζυγος μπορούσε να διώξει την γυναίκα του αποκαλούμενος οποιονδήποτε, ενώ η σύζυγος για να υποβάλλει γραπτή αίτηση διαζυγίου στο δικαστή, έπρεπε να είχε υποστεί σωματικές κακώσεις από τον άντρα της. Μετά το διαζύγιο, η κοινή γνώμη όχι μόνο δεν της έδειχνε συμπάθεια, αλλά αντίθετα τη στραβοκοίταζε. Το μοναδικό αμυντικό όπλο της ήταν οικονομικό. Η προίκα της, που από το νόμο της ανήκε, ενώ ο σύζυγος ήταν απλώς διαχειριστής. Σε περίπτωση διαζυγίου η περιουσία της ξαναγύριζε σε αυτόν που την είχε προικίσει. Έτσι για τον λόγο αυτό οι άντρες έδιναν συνέχεια στον γάμο.

Η Ρ. Κακλαμανάκη (1984) αναφέρει ότι, το διαζύγιο ήταν πολύ εύκολο για τον άντρα, αρκεί να έδινε πίσω την προίκα της συζύγου.

Ενώ για την σύζυγο, εκτός του ότι έπρεπε να ζητήσει την άδεια του άρχοντα, αν ο σύζυγος δεν συμφωνούσε, και ο άρχοντας δεν μπορούσε να δικαιολογήσει την απόφαση της συζύγου, τότε ή υποχρεωνόταν να γυρίσει πίσω, ή να αποζημιώσει τον σύζυγο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ

Υπό το φως της μαζικής αύξησης των διαζυγίων στο τέλος της δεκαετίας του '60 και στις δεκαετίες του '70 και του '80, διαμορφώθηκε μεταξύ των νέων μία νέα κύρια μορφή αντίδρασης, η συμβίωση. Η λογική πίσω από την συμβίωση ήταν η πεποίθηση ότι, εάν κατάφερνε το ζευγάρι να ζήσει μαζί πριν από το γάμο, θα μπορούσαν να καταλάβουν το κατα πόσο ταίριαζε ο ένας με τον άλλον και έτσι να αποφύγουν τον πόνο της συζυγικής διάλυσης.

Αυτό φανερώνει μία αισιοδοξία από τη μεριά των νέων ανθρώπων, ότι η συμβίωση είναι ένα σοφό προληπτικό μέτρο πριν το γάμο.

Η συμβίωση προς το παρόν γίνεται αντιληπτή ως προσωρινό προοίμιο του γάμου και κατά κύριο λόγο δε συνοδεύεται από παιδιά. Βασίζεται στην υπόθεση ότι χρησιμεύει στον εντοπισμό εν δυνάμει ασυμβίβαστων συντρόφων με πιο αποτελεσματικό τρόπο από την παραδοσιακή ερωτοτροπία και το φλερτ. Έτσι, η συμβίωση έχει επενδυθεί με την πεποίθηση ότι αποτελεί ένα καλό μέτρο εξέτασης της συζυγικής σταθερότητας.

1. Οι υγιείς σχέσεις στο ζευγάρι

Μία σχέση είναι υγιής όταν είναι αληθινή. Είναι μια σχέση που καθένας γνωρίζει τις προσωπικές του ανάγκες που τον οδηγούν στη σχέση, γνωρίζει όμως και τις ανάγκες του άλλου. Δεν υπάρχουν ψευδαισθήσεις. Δεν έχει σημασία αν η σχέση είναι σεξουαλική, μόνιμη ή αποκλειστική. Σημασία έχει αν οι δύο άνθρωποι έχουν επίγνωση του πού βρίσκονται και δεν εξαπατά ο ένας τον άλλο, με το να υπαινίσσεται πράγματα που δεν υπάρχουν, ή με το να υπόσχεται πράγματα που δεν σκοπεύει να δώσει.

2. Πώς να δημιουργήσουμε μία υγιή σχέση

Βασικό για δημιουργήσει κανείς μία σχέση που να είναι πετυχημένη, είναι να ξέρει τί θέλει. Συχνά όμως, πολλοί άνθρωποι βρίσκονται μπερδεμένοι. Πιστεύουν ότι τα συναισθήματά

τους είναι μπερδεμένα, ή ότι η λογική και το συναίσθημα δεν συμβαδίζουν. Έτσι, χρειάζεται αυτογνωσία και σκληρή δουλειά για να δημιουργηθεί μία υγιής σχέση.

Οι Miller Nunnally και Wackman, προτείνουν μία χρήσιμη μέθοδο που βοηθάει τους ανθρώπους να βρίσκουν τί θέλουν. Κάθε στιγμή, ο κάθε άνθρωπος έχει τουλάχιστον πέντε διαστάσεις που απαρτίζουν την συμπεριφορά του. Οι διαστάσεις αυτές είναι: αισθήσεις, σκέψεις, συναισθήματα, προθέσεις, και πράξεις.

Οι αισθήσεις είναι κάθε τί που βλέπουμε, ακούμε και νιώθουμε με τις αισθήσεις μας. Για παράδειγμα, όταν κάποιος μας μιλάει, βλέπουμε το πρόσωπό του, τις εκφράσεις του, τις κινήσεις του· ακούμε τον τόνο της φωνής του. Πολλές φορές ο τόνος της φωνής, λέει πιο πολλά από τα λόγια που ακούμε.

Οι σκέψεις, είναι ο τρόπος που ερμηνεύουμε την πραγματικότητα. Καθένας μας έχει έναν «χάρτη» της πραγματικότητας μέσα του, τον οποίο δημιουργεί με βάση τον τρόπο που ερμηνεύει τα στοιχεία που του δίνουν οι αισθήσεις του. Όλες οι σκέψεις μας, πηγάζουν από το πώς ερμηνεύουμε εμείς την πραγματικότητα.

Τα συναισθήματα, είναι αυτά που νιώθουμε. Δημιουργούνται από τον τρόπο που σκεφτόμαστε. Αν κάτι το ερμηνεύσουμε σαν αρνητικό, τότε μας δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα. Αν το ερμηνεύσουμε σαν θετικό, μας δημιουργούνται θετικά συναισθήματα. Παρόλο που τα συναισθήματα είναι πολλά, η γλώσσα μας διαθέτει ένα λεξιλόγιο που μπορεί να περιγράψει μόνο ένα μέρος από αυτά.

~~Οι προθέσεις, είναι αυτά που θέλουμε να γίνουν. Προέρχονται από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις μας. Μερικά από τα πράγματα που θέλουμε είναι απαραίτητα για την επιβίωσή μας. Μερικά άλλα δεν είναι. Όσο περισσότερα πράγματα καταλαβαίνουμε ότι είναι προτιμήσεις μας, τόσο λιγότερο απελπιζόμαστε όταν δεν ικανοποιούνται.~~

Οι πράξεις είναι κάθε τί που κάνουμε την κάθε στιγμή. Πολλές φορές, κυρίως όταν είμαστε μπερδεμένοι, αν προσέξουμε τις πράξεις μας και μόνο, θα δούμε ότι μπορεί να γίνουν πολύ αποκαλυπτικές στο να καταλάβουμε τη συμπεριφορά μας καλύτερα.

Μ'αυτές τις πέντε διαστάσεις που απαρτίζουν τη συμπεριφορά κάθε ανθρώπου, γεννιέται το ερώτημα: πώς μπορούν να είναι χρήσιμες όταν δημιουργείται ένα πρόβλημα. Όταν κάποιος είναι μπερδεμένος με έναν άνθρωπο που σχετίζεται, συχνά υπάρχουν μέσα του αντιφάσεις. Έχοντας τις πέντε διαστάσεις που προαναφέρθηκαν, σαν οδηγό, είναι δυνατό να βάλει κάτω, τί αισθήσεις έχει, τί σκέψεις κάνει για τον άνθρωπο αυτόν, τί συναισθήματα έχει, ποιές είναι οι προθέσεις του, και τέλος, τί συμπεράσματα βγαίνουν από τις πράξεις του. Με τον τρόπο αυτό, του δίνεται μία ευκαιρία να ανακαλύψει πού είναι οι αντιφάσεις του και ίσως δει λίγο καθαρότερα πού βρίσκεται η σχέση τους. Πολλοί είναι οι άνθρωποι

που γνωρίζουν πολύ καλά γιατί συμπεριφέρονται με έναν τρόπο που δεν τους αρέσει, αλλά αυτό δεν σημαίνει πώς επειδή ξέρουν το «γιατί» μπορούν και να το αλλάξουν.

Με τη «Σκληρή Δουλειά», εννοείται ότι μια πετυχημένη σχέση χρειάζεται σκληρή δουλειά. Η αγάπη, ο έρωτας και όλα τα θετικά συναισθήματα, δεν φτάνουν από μόνα τους. Τα θετικά συναισθήματα, είναι σαν τη βενζίνη. Είναι κινητήρια δύναμη να κάνει κάποιος τη δουλειά που χρειάζεται για να έχει κάποτε μία σχέση με νόημα. Το να βασίζεται μόνο στα συναισθήματά του είναι λίγο επικίνδυνο, γιατί κάποτε μπορεί να μείνει από βενζίνη και τότε, εκείνο που μετράει, για το αν η σχέση θα περάσει την κρίση με επιτυχία, είναι το πόσο δούλεψε ο καθένας από τους δύο για τη σχέση αυτή. Η σκληρή δουλειά χρειάζεται ιδιαίτερα στο αν προσπαθεί να είναι σε επαφή με τις πραγματικές του ανάγκες. Όσο και να προσπαθεί να βάλει τις ανάγκες του στην άκρη, επειδή είναι πιθανό να είναι ενθουσιασμένος από μια καινούρια γνωριμία και φοβάται μήπως χάσει τον άνθρωπο που αρέσει, κάποια μέρα οι ανάγκες του θα βγουν στην επιφάνεια. Μπορεί να κοροϊδέψει όλο τον κόσμο, αν θέλει. Δύσκολα όμως μπορεί να κοροϊδέψει τον εαυτό του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΓΑΜΟΣ: ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

1. Γενικά

Από νομικής πλευράς, η οικογενειακή συμβίωση αρχίζει με το γάμο. Είναι ένα πολύπλοκο κοινωνικό φαινόμενο, στο οποίο εμπλέκονται η βιολογία, η οικονομία, η νομική, η θρησκεία· κυρίως όμως είναι μία ψυχολογική σχέση μεταξύ δυο ετερόφυλων ατόμων. Όταν η ψυχολογική σχέση είναι ομαλή, τότε μπορούν να ρυθμιστούν οι άλλες πτυχές του φαινομένου, οι οποίες βεβαίως συμβάλλουν στη θετική ή αρνητική σχέση. Εφόσον η σχέση είναι υγιής και παραμένει τέτοια, μπορεί να περιμένει κανείς πως από αυτή θα προέλθουν και άλλα, επίσης υγιή άτομα, τα οποία με τη σειρά τους θα γίνουν γόνιμα μέλη της κοινωνίας και του πολιτισμού.

1.1. Η έλξη των φύλων

Η έλξη των φύλων είναι από τα πολύπλοκα και δυσερμήνευτα φαινόμενα της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Οφείλεται σε ένα σύνολο βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών αναγκών, που εκδηλώνονται ως πανίσχυρη έλξη μεταξύ άνδρα και γυναίκας. Τα κίνητρα που οδηγούν στην αναζήτηση του άλλου φύλου είναι κατά βάση ασυνείδητα.

Οι περισσότεροι άνθρωποι αισθάνονται την έλξη προς το άλλο φύλο χωρίς καν να σκέφτονται ότι με την ένωση που επιδιώκουν συντελούν στη διαίωνιση του είδους, ή χωρίς καν να έχουν σεξουαλική επιθυμία. Πολλοί πρωτόγονοι λαοί δεν γνωρίζουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη συνουσία και στη τεκνογονία. Η αναζήτηση του "άλλου" δεν είναι μια αποκλειστικά τυφλή επιδίωξη συνάντησης ενός σώματος, ενός "αντικειμένου" αλλά ενός άλλου υποκειμένου. Η αναζήτηση αυτή επιτυγχάνει το στόχο της όταν θεμελιώνεται στην αγάπη. Όπου η σύνδεση αυτή είναι τυφλή, εκεί η έλξη κινδυνεύει να γίνει κάποτε άπωση. Το συνεκτικό στοιχείο της έλξης δεν μπορεί να είναι και να παραμένει ο βιολογικός παράγοντας, εφόσον αυτή πρέπει να στηρίζεται σε κάτι βαθύτερο και σημαντικότερο,

όπως είναι η ο ψυχολογικός παράγοντας. Ως συνεκτικά στοιχεία της έλξης μπορεί να θεωρούνται και μέχρι ένα βαθμό να λειτουργούν:

- A. Το ένστικτο της αναζήτησης του "άλλου"
- B. Η βιολογική-γενετήσια ανάγκη
- Γ. Η οικονομική συνεργασία και απόδοση
- Δ. Ο νόμος της πολιτείας, του κράτους
- E. Οι κοινές ιδεολογικές αναζητήσεις και τα πνευματικά ενδιαφέροντα
- ΣΤ. Η θρησκεία με τις εντολές και τα δόγματα της
- Z. Τα παιδιά ως ανάγκη μητρικού και πατρικού ενστίκτου

Για να εξελιχθεί όμως η σχέση του ζευγαριού, ανεξάρτητα με το ποιά από τα συνεκτικά στοιχεία προβάλλει ευκρινέστερα και για να επιβιώσει και να ευδοκιμήσει η ένωση του, χρειάζεται να εδράζεται σε υγιές ψυχολογικό υπόβαθρο και σε βαθύτερα πνευματικές βάσεις.

1.1.1. Η γνωριμία

Η έλξη είναι βασικός παράγοντας για να έρθουν κοντά ένας άνδρας και μία γυναίκα, αυτό όμως δεν είναι αρκετό. Θα ακολουθήσει η λεπτή και δύσκολη περίοδος της γνωριμίας. Το πρόβλημα της γνωριμίας του "άλλου" είναι κατά βάση θέμα ανθρωπογνωσίας και αυτογνωσίας. Με ποιά νοητικά εργαλεία να επιχειρηθεί η προσέγγιση του; Με ποιά εμπειρία, αφού πρόκειται για νέους και άπειρους ανθρώπους;

Παρ' ότι η αλληλογνωριμία δύο ανθρώπων συνιστά έργο ολόκληρης ζωής και κατά συνέπεια μπορεί να διερωτηθεί κανείς πώς μπορούμε να περιμένουμε την ολοκλήρωση της σε ένα διάστημα κάποιων μηνών ή έστω πολύ λίγων ετών, η προσπάθεια καλύτερης αλληλογνωριμίας κατά την περίοδο αυτή είναι αναγκαία, για να προληφθούν δυσάρεστες εκπλήξεις στο μέλλον. Κατά την περίοδο της γνωριμίας, τα νεαρά ζευγάρια είναι ανάγκη να συζητούν ειλικρινά και χωρίς υποκρισία, προκειμένου οι τυχόν υποβόσκουσες διαφορές να γίνονται εγκαίρως αντιληπτές, πριν καταστούν αγεφύρωτες ώστε με τον τρόπο αυτό να αποφεύγεται η ένωση δύο ανθρώπων που ουσιαστικά δεν ταιριάζουν. Το να πιστεύει κανείς είτε ότι οι διαφορές θα εξομαλυνθούν με τον καιρό, είτε ότι ο άλλος θα αλλάξει με τη δική μας επιμονή προς την κατεύθυνση που επιθυμούμε αποδεικνύεται συχνά μη ρεαλιστικό, ανεφάρμοστο και ανεδαφικό.

Η καθημερινή πρακτική, ωστόσο, δείχνει ότι νεαρά άτομα τα οποία υποτίθεται ότι "επικοινωνούν", "αλληλογνωρίζονται" και σκέφτονται τη μόνιμη σχέση-γάμο, πολλές φορές δεν συζητούν τα πραγματικά προβλήματα και τα θέματα της μελλοντικής οικογένειας. Αυτό συμβαίνει είτε γιατί, θέλοντας να εμφανίσουν μια άλλη εικόνα του εαυτού τους τέτοια που να είναι αρεστή στο συνομιλητή τους, υποκρίνονται ότι συμφωνούν σε όλα και "παίζουν θέατρο", είτε γιατί αφήνουν το χρόνο να περνά ευχάριστα, χωρίς συστηματική συζήτηση των καθημερινών προβλημάτων και τα οποία δεν εντάσσονται κατά τη γνώμη τους στο ρομαντικό χαρακτήρα της περιόδου της γνωριμίας. Αυτό τουλάχιστον αποδεικνύουν τόσο η αύξηση των διαζυγίων, όσο και οι καθημερινές προστριβές σε ζευγάρια τα οποία υποτίθεται ότι "γνωρίζονταν" χρόνια, αλλά στις συζητήσεις τους δεν είχαν εξετάσει θέματα ζωτικής σημασίας και προβλήματα θεμελιώδη για μια ομαλή οικογενειακή συμβίωση.

Ένας γάμος, στον οποίο μπορεί κανείς να βασίζεται ότι θα έχει ομαλή πορεία, είναι ανάγκη να εκπληρώνει ορισμένες θεμελιώδεις προϋποθέσεις, οι οποίες αποτελούν ουσιώδους και καθοριστικής σημασίας θέματα συζήτησης και γνωριμίας: οι σύζυγοι πρέπει να ταιριάζουν πνευματικά, συναισθηματικά, σεξουαλικά, οικονομικά, θρησκευτικά, να μετέχουν από κοινού – αν είναι δυνατόν – στα πολιτιστικά αγαθά και να απολαμβάνουν τη μορφή της τέχνης που τους εκφράζει, να είναι σύμφωνοι σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, αγωγής των παιδιών, να έχουν συζητήσει τις σχέσεις με τους συγγενείς τους, ακόμη και τη μορφή ψυχαγωγίας που προτιμούν. Επιπλέον, καλό είναι να μην έχουν χτώδεις πολιτικές διαφορές. Όταν υπάρχει δυσαρμονία, έστω και σε μία από τις προηγούμενες προϋποθέσεις, ο γάμος μπορεί μεν να κρατηθεί για κάποιο χρονικό διάστημα, το οποίο ενδέχεται να είναι και πολύ μεγάλο, αλλά η περίοδος της έντασης, των συγκρούσεων, των τριβών θα κάνει γρήγορα την εμφάνιση της και θα τον συνοδεύει. Όσο για το διαζύγιο, ίσως αργήσει και αυτό.

1.1.2. Η εκλογή συζύγου

Η εκλογή συζύγου δεν είναι θέμα λογικής. Όταν λέμε "εκλογή", έχουμε υπόψη μας λογικές διεργασίες που συντελούνται από το άτομο στο τέλος των οποίων γίνεται η "επιλογή" ή "εκλογή" συζύγου. Το θέμα αυτό είναι εξαιρετικά πολύπλοκο και στην εξέταση του παρεμβαίνουν παράγοντες συναισθηματικοί, λογικοί, συμπτώσεων, συγκυριών, βιωμάτων, επιδιώξεων κ.ά. Ούτε καθαρά συναισθηματικά, αλλά ούτε αποκλειστικά λογικά μπορούν να

είναι τα κριτήρια επιλογής. Όταν μαθαίνει κανείς με ποιόν τρόπο επιλέγουν πολλοί άνθρωποι το σύντροφο της ζωής τους, διαπιστώνει ότι αυτός αγγίζει τα όρια του κωμικού ή του τραγικού. Μεγάλος αριθμός ανθρώπων κάνει τη γνωριμία και προχωρά σε σχέση με τον άλλο μόνο από την εξωτερική εμφάνισή του ή από κάποια τυχαία κίνησή του. Πολλοί γάμοι στη συνέχεια διαλύονται, επειδή η επιλογή στηρίχθηκε αποκλειστικά σε εξωτερικά κριτήρια ενώ είχαν παραθεωρηθεί ο χαρακτήρας, το αξιολογικό σύστημα του άλλου, καθώς επίσης οι ιδέες και οι απόψεις του πάνω σε βασικά θέματα της ζωής.

Δεν παντρεύεται κανείς ένα πρόσωπο με το οποίο πλήττει ή φοβάται ότι μπορεί να πλήξει, λόγω ασυμφωνίας ή χαώδους διαφοράς ηλικίας, για την οποία αργότερα θα μετανιώσει. Καλό είναι επίσης να γίνεται αντικείμενο σοβαρού προβληματισμού ένας γάμος με άτομο το οποίο επιβαρύνεται με σοβαρή κληρονομική αρρώστια, είτε ψυχική είναι αυτή είτε σωματική.

Σύζυγο επιλέγει κανείς όχι για μια περίοδο της ζωής, αλλά για ολόκληρη τη διάρκεια της. Η επένδυση σε σωματικά και μόνο χαρίσματα και προσόντα δεν είναι η καλύτερη εγγύηση μιας μακρόχρονης ομαλής οικογενειακής σχέσης, καθώς ο χρόνος αλλάζει ταχύτερα τα σωματικά παρά τα ψυχικά χαρίσματα.

Είναι γεγονός ότι η υπόθεση της επιλογής συζύγου είναι ένα τόλμημα, ένα ρίσκο. Η επιλογή γίνεται με τη συνείδηση τους σχετικά καλού και του λιγότερο κακού, με την ελπίδα ότι οι πιθανότητες επιτυχίας θα είναι περισσότερες από εκείνες της αποτυχίας. Καθώς δε ολοκλήρωσαν και περισσότερες οικογένειες παρουσιάζουν χαρακτηριστικά "αστάθειας", είναι κοινός τόπος η άποψη ότι οι διαταραγμένες οικογένειες δεν αποτελούν το προσφορότερο κλίμα φυσιολογικής συμβίωσης των συζύγων και ομαλής ανάπτυξης των παιδιών, αφού δεν υπάρχουν σε αυτές σταθερά γονεϊκά-συζυγικά πρότυπα.

1.2. ΤΥΠΟΙ ΓΑΜΟΥ

1.2.1. Ανοιχτός Γάμος

Σύμφωνα με τον Ν.Δεγλέρη, 1991, ο ανοιχτός γάμος φέρνει την άνθηση στη συζυγική συμβίωση. Η προσωπική ανάπτυξη, η διαβίωση χωρίς εξάρτηση, η ατομική ελευθερία, ενθαρρύνονται από αυτόν. Ανοιχτός γάμος σημαίνει ευλυγισία στον ρόλο, αμοιβαία εμπιστοσύνη, επέκταση μέσα στο άνοιγμα.

Στον ανοιχτό γάμο, η σχέση ανάμεσα στα δύο μέρη βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και ανάπτυξη. Μέσα από την ανάπτυξη σαν χωριστά άτομα και αμοιβαία αγάπη τους, ενεργοποιούν και αυξάνουν τη δύναμη τους σαν ζευγάρι. Ο καθένας αναπτύσσεται μέσα από την ελευθερία προς την ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Οι νέες εμπειρίες από τον εξωτερικό κόσμο ανταλλάσσονται, με αποτέλεσμα η ένωση να αποκτά μια σταθερή ανοδική πορεία.

Σύμφωνα με την Νένα και τον Τζωρτζ Ο' Νέιλ, 1988, ο ανοιχτός γάμος είναι μια ειλικρινής και ανοιχτή σχέση ανάμεσα σε δύο ανθρώπους. Μία σχέση βασισμένη στην ισότητα της ελευθερίας και της προσωπικότητας των δύο συντρόφων. Ο ανοιχτός γάμος προϋποθέτει μια προφορική, διανοητική και συναισθηματική δέσμευση απέναντι στο δικαίωμα που έχει το κάθε μέλος του ζευγαριού να αναπτύσσεται σαν άτομο μέσα στο πλαίσιο του γάμου.

Ο ανοιχτός γάμος είναι μια χειραφετημένη σχέση ανάμεσα στον άντρα και στη γυναίκα. Είναι μία σχέση ανάμεσα σε ίσους, μια σχέση, όπου είναι άγνωστη η κυριαρχία του ενός ή η υποταγή του άλλου. Αφού η σχέση βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και συμπάθεια, ο καθένας διαθέτει αρκετό ψυχικό χώρο, δηλαδή διανοητική και συναισθηματική ελευθερία, για να γίνει ένα ολοκληρωμένο άτομο. Σαν άτομα, τόσο ο άνδρας όσο και η γυναίκα είναι ελεύθεροι να αναπτυχθούν και επεκταθούν προς τον εξωτερικό κόσμο.

1.2.2. Κλειστός Γάμος

Σύμφωνα με την Νένα και τον Τζωρτζ Ο' Νέιλ, 1988, μέσα στο γάμο τόσο ο άνδρας όσο και η γυναίκα αναλαμβάνουν κάποιες ψυχολογικές δεσμεύσεις στο κλειστό γάμο.

Άρθρο 1^ο : Κατοχή ή ιδιοκτησία του συντρόφου (τόσο ο σύζυγος, όσο και η σύζυγος είναι δεμένοι ο ένας απέναντι στον άλλο. "Ανήκεις σε μένα", "Βέβαια το να ανήκεις σε κάποιον", είναι πολύ διαφορετικό από το συναίσθημα ότι ανήκεις μαζί με κάποιον).

Άρθρο 2^ο : Άρνηση του εαυτού. (Πρέπει να θυσιάζει κανείς τον δικό του εαυτό και την ξεχωριστή του ατομικότητα στο συμβόλαιο).

Άρθρο 3° : Διατήρηση του μετώπου – ενιαία εμφάνιση του ζευγαριού. (Πρέπει πάντοτε να εμφανίζονται σαν ζευγάρι. Ο ίδιος γάμος γίνεται ταυτότητα του, σαν να μην μπορεί να υπάρξει χωρίς αυτή).

Άρθρο 4° : Ακαμπτos ρόλος συμπεριφοράς (καθήκοντα, συμπεριφορά και αντιμετωπίσεις ζητημάτων, αυστηρά διαχωρισμένα σύμφωνα με την προκαθορισμένη γραμμή, σύμφωνα με αναχρονιστικές αντιλήψεις για το ρόλο του "αρσενικού" και το ρόλο του "θηλυκού").

Άρθρο 5° : Απόλυτη αφοσίωση (σωματικό, ακόμα και ψυχικό αλυσόδεμα, μέσα από τον εξαναγκασμό μάλλον παρά μέσα από την επιλογή).

Άρθρο 6° : Ολοκληρωτική αποκλειστικότητα (Η υποχρεωτική συντροφικότητα θα διασώσει την ένωση).

Κατά τον Ν. Δεγλήρη, 1991, ο παραδοσιακός κλειστός γάμος έχει σπέρματα αυτοκαταστροφικότητας. Κλειστός γάμος σημαίνει ιδιοκτησία πάνω στον σύντροφο, απάρνηση του εαυτού, απόλυτη αφοσίωση και πίστη, απόλυτη αποκλειστικότητα. Ο κλειστός γάμος ενθαρρύνει τον καθένα να παίζει τον ρόλο (θεατρικό) του ζευγαριού.

~~Σήμερα ελπίδα για τα νέα ζευγάρια, όπως αναφέρει ο Ν. Δεγλήρης, 1991, είναι το να κατανοήσουν την ιδέα του ανοιχτού γάμου και να καταλάβουν πως είναι δυνατόν να συνυπάρξει η ελευθερία με την συντροφικότητα που δημιουργεί ο θεσμός.~~

1.3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

α) Σύμφωνα με τη Μ. Χουρδάκη, 1982, η πρώτη βασική προϋπόθεση του γάμου είναι η βιολογική ωριμότητα. Η βιολογική ωριμότητα προϋποθέτει κατάλληλη σωματική διάπλαση, ικανότητα για ορισμένες ικανοποιήσεις σεξουαλικές, εκπληρώσεις αναγκών και έχει ως κύριο χαρακτηριστικό της, τη μη συνειδητή αντίδραση του ατόμου, δηλαδή ο άνθρωπος που γεννιέται φυσιολογικά, αυτόματα θα φτάσει σε μία πληρότητα βιολογική, είτε το θέλει είτε δεν το θέλει, φτάνει να σιτίζεται.

β) Η δεύτερη βασική προϋπόθεση είναι η πνευματική ωριμότητα, που είναι μια διαδικασία νευρολογική, ψυχολογική, αναφέρεται στην εξέλιξη και ολοκλήρωση της νοημοσύνης και αυτή πάλι εξελίσσεται χωρίς την ενεργό συμμετοχή του ανθρώπου.

γ) Η τρίτη βασική προϋπόθεση του γάμου είναι η ψυχολογική ωριμότητα. Όταν λέμε ψυχολογική ωριμότητα σ'ένα άνθρωπο, εννοούμε πως ο άνθρωπος αυτός έχει ολοκληρωμένη, υπεύθυνη προσωπικότητα.

ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΑΜΟ

Η Μ. Χουρδάκη, 1982, εκτός από τις τρεις βασικές προϋποθέσεις του γάμου, αναφέρει και τις παρακάτω:

- Πρώτα από όλα είναι οι οικονομικές προϋποθέσεις. Είναι αυτονόητο πως όταν ένα ζευγάρι ξεκινά για να φτιάξει τη ζωή του, θα πρέπει να έχει εξασφαλίσει έστω και λίγες μα βασικές οικονομικές προϋποθέσεις. Αυτό είναι σημαντικό από πλευράς ψυχολογίας να αισθάνεται το ζευγάρι κάπως ανεξάρτητα απέναντι στον πεθερό, στην πεθερά, στον πατέρα, τη μητέρα, γιατί αν δεν έχει την οικονομική βάση – εργασία δεν μπορεί να κτίσει την ψυχολογική του ανεξαρτησία, πάνω σε άλλο τεκμήριο.

- Η κοινωνική-μορφωτική κατάσταση των ατόμων είναι προϋπόθεση της συζυγικής συμβίωσης. Η κοινωνική κατάσταση, ή η πνευματική διαφορά δεν φαίνεται τόσο εντυπωσιακή, όμως μπορεί να δημιουργήσει ορισμένες συνθήκες που δεν είναι ευχάριστες στο ζευγάρι.

- Μια άλλη προϋπόθεση αρμονικής συμβίωσης είναι η «σεξουαλική έλξη». Είναι σοβαρή προϋπόθεση για να μπορέσει ένα ζευγάρι να στηρίζει το ψυχολογικό οικοδόμημα.

- Η ηλικία είναι ακόμη μία προϋπόθεση, η οποία παλαιότερα είχε περισσότερη σημασία ενώ σήμερα δεν απασχολεί πολύ τους ανθρώπους το θέμα αυτό, γιατί οι κάνουν συντροφιάς κατά ηλικίες, κατά γενιές και έτσι δεν έχουν διαφορές ηλικίας όπως παλαιότερα.

- Σαν τελευταία προϋπόθεση αναφέρει το θέμα του χαρακτήρα. Ο Γάλλος χαρακτηρολόγος Le Senne και η γαλλική σχολή πήραν τρεις χαρακτηρολογικές ιδιότητες και πάνω σε αυτές ξεχώρισαν έξι τύπους ανθρώπων. Οι ιδιότητες αυτές είναι οι παρακάτω:

- Η δραστηριότητα
- Η ευσυγκινησία
- Η συναισθηματική απήχηση

Πάνω στην δραστηριότητα χώρισε τους ανθρώπους σε:

- Δραστήριους και
- Όχι δραστήριους

Η ευσυγκινησία είναι μια γνωστή ιδιότητα. Είναι ο άνθρωπος που συγκινείται εύκολα ή συγκινείται λιγότερο, και χώρισε τους ανθρώπους σε ευσυγκίνητους και υποσυγκίνητους.

Η συναισθηματική απήχηση δείχνει τί απήχηση έχει ένα συναίσθημα στον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου. Διαίρεσε αυτούς τους ανθρώπους σε: πρωτογενείς (ξεπερνούν το συναίσθημα εύκολα), δευτερογενείς (συγκρατούν το συναίσθημα για πολύ χρονικό διάστημα).

1.3.1. Βασικό στοιχείο διατήρησης του γάμου - Η στοργή

Η αμοιβαία εκδήλωση στοργής είναι ένα ουσιώδες συστατικό της αγάπης. Μετά την επιθυμία να είναι ο ένας κοντά στον άλλο, έρχεται η λαχτάρα των ζευγαριών για την έκφραση και την εκδήλωση στοργής. Σύμφωνα με τον N.Branden, τα ζευγάρια που παραμένουν ευτυχισμένα για μεγάλες χρονικές περιόδους εκδηλώνουν πιο σταθερά τις συμπεριφορές αυτές.

1. Έχουν την τάση να εκφράζουν λεκτικά την αγάπη. Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται είναι προσωπικές και μπορεί να είναι ένα απλό «Σ' αγαπώ» ή μια αναφορά στο ειδικό παρατσούκλι που έχει ο ένας για τον άλλον. Μια γυναίκα είπε: «Λέγοντας τα λόγια αυτά είναι σαν να αγγιζόμαστε. Οι λέξεις τρέφουν τα συναισθήματα, διατηρούν την αγάπη δυνατή και στο προσκήνιο της σχέσης». Ο σύζυγός της σχολίασε: «Το "Σε αγαπώ" είναι μία μορφή αυτοέκφρασης. Είναι σαν να εκθέτεις ένα κομμάτι του εαυτού σου· έτσι τα συναισθήματά μου υπάρχουν στην πραγματικότητα και όχι μόνο μέσα μου.»

2. Έχουν την τάση να είναι σωματικά τρυφεροί. Το άγγιγμα είναι ένας από τους παλαιότερους τρόπους μέσω του οποίου ζούμε την εμπειρία της ασφάλειας, της εμπιστοσύνης και της στοργής. Και τα δύο φύλα απολαμβάνουν την τρυφερότητα του αγγίγματος, ιδιαίτερα όμως οι γυναίκες λαχταρούν το τρυφερό κράτημα.

3. Εκφράζουν την εκτίμηση και το θαυμασμό τους. "Τα ευτυχισμένα ζευγάρια συζητούν για αυτά που τους αρέσουν, χαίρονται και απολαμβάνουν ο ένας τον άλλον. Ως αποτέλεσμα νιώθουν ότι ο άλλος τους βλέπει, τους εκτιμά και τους υπολογίζει. Οι γυναίκες και οι άνδρες εκτιμούν την εκδήλωση θαυμασμού προς αυτούς σχετικά με τα ρούχα που φορούν, το φαγητό που φτιάχνουν, το αυτοκίνητο που αγόρασαν, τη διακόσμηση που έχουν κάνει, ακόμη και για μικρά πράγματα της ζωής.

4. Προσφέρει ο ένας στον άλλον ένα συναισθηματικό σύστημα υποστήριξης. "Σε καιρούς ασθένειας, δυσκολίας, ταλαιπωρίας και κρίσης, ο ένας είναι στο πλάι του άλλου." Η σημασία της διαθεσιμότητας των συζύγων σε καιρούς ασθένειας και κρίσης δεν μπορεί ποτέ να μεγαλοποιηθεί. Το να είσαι εκεί όταν σε χρειάζονται είναι μια ιδιαίτερη εκδήλωση στοργής. Οι γυναίκες για μια ακόμη φορά παραπονιούνται για τους άντρες τους που παραλύουν όταν είναι άρρωστες, που απουσιάζουν ή μεθάνε και που δεν μπορούν να τις υποστηρίξουν. Και αυτά τα παράπονα αφθονούν όταν ο γάμος εκφυλίζεται. Αυτές οι ανεπάρκειες αποθηκεύονται στη μνήμη και σταδιακά διαλύουν την αγάπη για το σύντροφο ή γίνονται δικαιολογίες για κάποια εξωσυζυγική σχέση. Στους ευτυχισμένους γάμους τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες καταλαβαίνουν τη σπουδαιότητα της γαλούχησης. Η γαλούχηση ενεργεί υποστηρικτικά στη ζωή και στην ανάπτυξη του συντρόφου. Γαλούχηση σημαίνει την άνευ όρων αποδοχή του άλλου, το σεβασμό της ανεξαρτησίας του, την ενθάρρυνση και υποστήριξη της κοινωνικής και συναισθηματικής του ανάπτυξης και το ενδιαφέρον για τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ανάγκες του.

5. Εκφράζουν την αγάπη τους με υλικά μέσα. Όλα τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν απαιτούν λόγια και σωματική επαφή, πράγματα που μπορεί να δυσκολεύουν και τους δύο συντρόφους. Οι άντρες σύζυγοι ορισμένες φορές δυσκολεύονται να εκφράσουν με λόγια, σκέψεις και συναισθήματα οικειότητας. Υπάρχουν όμως και άλλοι τρόποι για να εκφράσουν την εκτίμησή τους: με δώρα και ανάλογες

~~πράξεις. Ορισμένες φορές οι πράξεις μιλάνε πιο έντονα από τις λέξεις ή τα δώρα. Οι~~
άντρες παραδοσιακά εκφράζουν τη στοργή τους κάνοντας πράγματα μέσα στο σπίτι.

6. Δέχονται τις απαιτήσεις ή ανέχονται τις αδυναμίες. Το να αγαπάμε τον άλλον συχνά σημαίνει να ζούμε με τους περιορισμούς του και να κάνουμε πράγματα γι' αυτόν που ούτε θα ονειρευόμασταν να κάνουμε για οποιονδήποτε άλλον. Σε αυτή τη σχέση αγάπης, οι αρετές του συντρόφου υπερκαλύπτουν τις αδυναμίες του. Συμβαίνει συχνά στη μέση ηλικία το ζευγάρι να θεωρεί τον άλλο ως δεδομένο. Έτσι, οι σύντροφοι αρχίζουν να νιώθουν φθαρμένοι. Ο σύζυγος παραπονιέται ότι τον θέλουν μόνο για τα χρήματα που φέρνει στο σπίτι και η σύζυγος για τις υπηρεσίες της ως μαγείρισσα, νοικοκυρά και ερωμένη. Οι γάμοι αυτοί είναι εξαντλημένοι και τα ζευγάρια γίνονται φαντάσματα της αρχικής ρομαντικής ερωτικής τους κατάστασης. Τέτοια ζευγάρια αποξενώνονται και η σύζυγος μπορεί να πέσει ξανά με τα μούτρα στη δουλειά. Αργά ή γρήγορα κάποια σχέση θα μπει στη μέση επειδή και οι δύο σύντροφοι θα διψάνε για προσοχή.

Η συχνή εκδήλωση στοργής είναι ένας αναγκαίος καταλύτης για τη διατήρηση της αγάπης σε μία σχέση. Η στοργή αυτή συχνά συνδέεται με το σεξ, θα πρέπει όμως να θεωρηθεί ως ξεχωριστή και ανεξάρτητη οντότητα. Γιατί η στοργή αποτελεί μια εμπειρία που ξεκινά αρκετά πριν την εφηβεία και εκτείνεται μετά την παύση της σεξουαλικής επαφής και είναι ένα σημαντικό στοιχείο στο συντροφικό γάμο.

1.4. Προβλήματα – Δυσκολίες του γάμου

1.4.1. Γενικά

Ενώ η ένωση με το συνάνθρωπο είναι τόσο θεμελιώδης ανάγκη του ανθρώπου, ταυτόχρονα είναι και ο μεγαλύτερος του φόβος, γιατί η πτώση, η αμαρτία διέσπασε σε δυο αντιτιθέμενους πόλους την ανθρώπινη ενότητα. Ο άνδρας και η γυναίκα της αρχικής ενώσεως έγιναν αρσενικότητα και θηλυκότητα που αντιμάχονται το ένα το άλλο και αποτελούν απειλή το ένα για το άλλο. Η μεταξύ τους διαφορά αντί να θεωρείται σαν ευκαιρία συμπληρώσεως, βιώνεται σαν κίνδυνος υπονομεύσεως του ενός από τον άλλο.

1.4.2. Η έλλειψη αυτοσεβασμού των συζύγων και εμπιστοσύνης μεταξύ τους

Η έλλειψη εμπιστοσύνης δημιουργεί μία ατμόσφαιρα αμύνης που αποκλείει ουσιαστική προσέγγιση και επαφή. Αυτός που αμύνεται ενάντια σ' έναν επερχόμενο κίνδυνο, δεν μπορεί να αποκαταστήσει πραγματική επαφή με τον άνθρωπο απ' τον οποίο βλέπει να έρχεται αυτός ο κίνδυνος. Αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης είναι το αποτέλεσμα της απουσίας της γνήσιας αγάπης, που την έχασε ο άνθρωπος με την πτώση του, την απομάκρυνση του από το Θεό και την αμαρτία.

Όταν ο αυτοσεβασμός των συζύγων είναι μειωμένος, η μεταξύ τους επικοινωνία γίνεται πολύ δύσκολη από τη στιγμή που αρχίζουν να διαφαίνονται διαφορετικά ενδιαφέροντα. Κάθε σχέση προϋποθέτει μία δέσμευση εκείνων που την αποτελούν ότι θα επιδιώξουν κοινούς σκοπούς: μια συμφωνία ότι καθένας απ' αυτούς θα θυσιάσει ένα μέρος των ενδιαφερόντων του για να επιτύχει κάτι ευρύτερο, που θα είναι προς όφελος και των δύο. Αυτή η στάση μπορεί να οδηγήσει στην καλύτερη δυνατή αντικειμενική πραγματικότητα

που μπορεί να επιτευχθεί στο γάμο, με βάση αυτό που είναι το δυνατό και το εφικτό. Είναι ο καλύτερος δυνατός τρόπος από κάθε άποψη.

Η διαδικασία όμως που ακολουθείται για την επίτευξη αυτού του απολέσματος, εξαρτάται από την ιδέα που έχουν οι σύζυγοι για τον εαυτό τους. Εάν ο αυτοσεβασμός τους είναι μειωμένος, έτσι που κάθε θυσία του εγώ να φαίνεται ανυπόφορη, είναι μάλλον βέβαιο ότι η διαδικασία αυτή θα βασιστεί σε θέσεις όπως: "ποιός έχει δίκαιο", "ποιός θα νικήσει", "ποιός είναι ο πιο αγαπητός", κ.τ.λ. Αυτού του είδους την ανάπτυξη η Virginia Satir την αποκαλεί "το σύνδρομο του πολέμου".

1.4.3. Οι συγκρουόμενες προσδοκίες

Προβλήματα στο γάμο δημιουργούν και οι διαφορετικές προσδοκίες που έχουν οι σύζυγοι, για το ποιοί θα πρέπει να είναι οι ρόλοι του καθενός απ' αυτούς μέσα στο γάμο. Τα προβλήματα αυτά βρίσκονται ανάμεσα στις εσωτερικές εικόνες που κάθε σύζυγος φέρνει στο γάμο, για το ποιος είναι ο "σωστός" ρόλος για άνδρες – γυναίκες, άνδρες – συζύγους – γυναίκες συζύγους, πατέρες – μητέρες κ.τ.λ. Κάθε άνθρωπος, φέρνει αμέτρητες τέτοιες εικόνες, αφομοιωμένες ασυνείδητα από τη δική του γονική οικογένεια. Χωρίς να το γνωρίζουν, οι σύζυγοι περιμένουν από τις συζύγους τους να αντιδρούν όπως η μητέρα τους και συμπεριφέρονται ανάλογα και οι γυναίκες σύζυγοι περιμένουν από τους συζύγους τους να αντιδρούν όπως ο πατέρας τους.

Μια μεγάλη δυσκολία στην επικοινωνία πολλών ζευγαριών οφείλεται στην προσπάθεια των συζύγων να κάνουν τις συζύγους τους καλές νοικοκυρές σαν τις μητέρες τους και στο ότι βλέπουν την ανικανότητα τους να είναι καλές νοικοκυρές, σαν προσβολή εναντίον τους, παρά σαν δική τους ανεπάρκεια. Οι εσωτερικές εικόνες που οι σύζυγοι φέρνουν στο γάμο, σχετικά με τους ρόλους του συζύγου και της συζύγου, τείνουν να καθορίζουν το πώς αισθάνεται και το πώς συμπεριφέρεται ένας σύζυγος και πώς περιμένει να αισθάνεται και συμπεριφέρεται ο σύζυγός του, σε σχέση με τους ρόλους που ο καθένας αναλαμβάνει μέσα στο γάμο.

Πολλά νέα ζευγάρια παντρεύονται έχοντας πολλές εξωπραγματικές προσδοκίες. Πιστεύουν ότι η συζυγική τους σχέση θα διακρίνεται από ένα αδιάκοπο και γεμάτο πάθος ρομαντισμό. Πολλοί σύζυγοι περιμένουν ότι ο γάμος τους θα ικανοποιήσει όλες τους τις επιθυμίες και ιπτούν να βρουν την τέλεια σχέση με τρόπο μαγικό. Αν οι βασικές

προσδοκίες είναι δραματικά διαφορετικές, είναι αναπόφευκτο να υπάρξει σοβαρή αποστέρωση που θα προκαλέσει οργή, απογοήτευση, σύγκρουση και διάσταση.

1.4.4. Η διαφορετικότητα των συζύγων και η αντιμετώπιση της

Η επικοινωνία ανάμεσα στους συζύγους γίνεται προβληματική, όταν ο ένας σύζυγος δεν μπορεί να ανεχθεί τη διαφορετικότητα του άλλου. Το άτομο που δεν έχει φθάσει σε κάποια προσωπική αυτονομία συχνά βλέπει τη διαφορετικότητα εκείνου με τον οποίο έχει μια στενή σχέση, σαν προσβολή ή σαν ένδειξη απορρίψεως. Αυτό συμβαίνει επειδή το άτομο αυτό βασίζεται πάρα πολύ στον άλλο για να αυξήσει το αίσθημα ότι έχει κάποια αξία και για να επιβεβαιώσει την εικόνα που προσπαθεί να έχει για τον εαυτό του. Κάθε υπόμνηση του γεγονότος ότι ο άλλος είναι ένα ξεχωριστό ον, μπορεί να το προδώσει ή να το εγκαταλείψει, του προξενεί φόβο και καχυποψία. Μερικά ζευγάρια εκφράζουν την αντίθεση που αισθάνεται ο ένας για τη διαφορετικότητα του άλλου ανοιχτά και ελεύθερα, ενώ άλλα που αισθάνονται λιγότερη ασφάλεια, προτιμούν να υποκρίνονται ότι δεν υπάρχει καμία διαφορετικότητα. Σ' αυτά τα ζευγάρια η επικοινωνία είναι καλυμμένη. Κάθε μήνυμα που μπορεί να τονίζει το ότι το άτομο έχει μια δική του ύπαρξη και δικές του αρέσκειες και δυσαρέσκειες, επιθυμίες και προτιμήσεις, καταπνίγεται ή μεταποιείται.

Όταν οι σύζυγοι ανακαλύπτουν ότι ο γάμος είναι διαφορετικός άνθρωπος από ότι υπέθεσαν, απογοητεύονται. Αυτά που βλέπουν τώρα είναι τα εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο χαρακτηριστικά του άλλου, που δεν τα είχαν δει πριν από το γάμο και που δεν ταιριάζουν με τις προσδοκίες τους. Οι διαφορές που ενοχλούν τους συζύγους είναι συνήθως διαφορές στις επιθυμίες, στις συνήθειες, στα γούστα, στις ιδέες και στις προσδοκίες.

Όταν οι σύζυγοι έχουν αρκετή αυτοεκτίμηση, μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο, είναι βέβαιος ο καθένας για την ικανότητα του να πάρει από τον άλλο, να μπορεί να δώσει στον άλλο χωρίς να αισθάνεται ληστεμένος και να χρησιμοποιεί τη διαφορετικότητα του άλλου σαν μία ευκαιρία δικής του αναπτύξεως. (Ο γάμος πρέπει να είναι μια συναισθηματική μείξη δυο προσώπων, που όμως διατηρούν τις ξεχωριστές τους ταυτότητες, σε μια λειτουργική σχέση. Στο γάμο τα δύο πρόσωπα πρέπει να ενωθούν έτσι ώστε να φαίνονται σαν ένα, αλλά ταυτόχρονα να διατηρήσει ο καθένας την ξεχωριστή του προσωπικότητα. Αυτό το επίτευγμα φαίνεται αδύνατο στους πιο πολλούς γάμους και συχνά οι σύζυγοι επιδιώκουν την απορρόφηση του συζύγου τους, με την οποία εκείνος

που την επιτυγχάνει κατορθώνει να "ενωθεί" με τον άλλο και διατηρήσει ταυτόχρονα τη δική του ταυτότητα, αλλά ο άλλος σύζυγος εξαφανίζεται.)

1.4.5. Η ανάγκη της αμοιβαίας προσαρμογής των συζύγων

Μετά την τελετή του γάμου, οι σύζυγοι πρέπει να αρχίσουν την προσπάθεια να προσαρμοστούν στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους και να αναπτύξουν την κοινή τους ζωή, ανακαλύπτοντας τις περιοχές όπου υπάρχουν κοινά ενδιαφέροντα, καθώς και τις περιοχές όπου οι διαφορές μπορούν να τους εμπλουτίσουν και να τους δώσουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν και να χαρούν καινούρια πράγματα.

Η αναγκαία δημιουργεί δυσκολίες στο γάμο, ενώ η προσαρμοστικότητα είναι η λυδία λίθος της επιτυχίας του έγγαμου βίου. Η ικανότητα αυτή και η θέληση της προσαρμογής απαιτεί βέβαια ωριμότητα και σημαντική πνευματική ανάπτυξη των συζύγων. Μόνο άτομα που έχουν επιτύχει να περιορίσουν τον προσωπικό τους ναρκισσισμό και να αναπτύξουν μια ευαισθησία για τις ανάγκες του άλλου, μπορούν να έχουν αυτή ικανότητα της προσαρμογής.

1.4.6. Ο αγώνας επικρατήσεως

Όταν οι σύζυγοι δεν μπορούν να ακολουθήσουν μια τέτοια τακτική αλλά διαλέγουν να επιδιώξουν την απορρόφηση του συντρόφου τους αρχίζει μεταξύ τους ένας αγώνας επικρατήσεως που πολύ συχνά διεξάγεται ανέντιμα και βίαια.

Ο αγώνας επικρατήσεως, που είναι αναπότρεπτος, είναι ωστόσο υγιής όταν είναι ο αγώνας του κάθε συζύγου να ενωθεί με το σύντροφο του χωρίς όμως να χάσει τη δική του ταυτότητα και είναι παθολογικός όταν είναι ο αγώνας ενός συζύγου να επιτύχει μια ψευτοένωση απορροφώντας το σύντροφο του.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται σε κάθε αγώνα επικρατήσεως, περιλαμβάνουν απειλές, σιωπηλή αντιμετώπιση, παθητική αντίσταση, υπονόμηση των προσπαθειών του άλλου, σωματική και συναισθηματική ανημπόρια, που κάνει αδύνατη την ανταπόκριση σ' αυτό που ο άλλος ζητάει. Ο αγώνας επικρατήσεως παίρνει μια ιδιαίτερα επικίνδυνη έκβαση, όταν ο ένας από τους συζύγους προσπαθεί να ελέγξει την συμπεριφορά του άλλου, με τη συνεχή

δικαιολογία "δεν μπορώ να κάνω αλλιώς". Πολλές φορές χρησιμοποιείται η ζήλεια σαν μέσο ελέγχου της συμπεριφοράς του άλλου.

Η χρησιμοποίηση ενός προβλήματος ως πεδίου μάχης, στο οποίο ο ένας σύζυγος θα εξασφαλίσει την κυριαρχία του στον άλλο, αποκλείει την ανάπτυξη της σχέσεως. Πολύ συχνά τα ζευγάρια πηγαίνουν σε κάποιον τρίτο (παπά, ψυχολόγο κ.τ.λ.) και του ζητούν να γίνει διαιτητής στις συγκρουόμενες επιθυμίες που έχουν σε σχέση με ένα πρόβλημα, όπως π.χ. αν θα κάνουν παιδί ή όχι. Αλλά η εξέταση της καταστάσεως δείχνει ότι το θέμα του παιδιού είναι σύμπτωμα του πραγματικού προβλήματος, που είναι στην πραγματικότητα ο αγώνας για το ποιός από τους δύο συζύγους θα είναι ο κυρίαρχος.

Στους πιο πολλούς γάμους, ο παθολογικός αγώνας επικράτησεως είναι πολύ έντονος. Καθένας από τους συζύγους προσπαθεί να επιβληθεί στον άλλο. Ο ανταγωνισμό παίρνει τη μορφή της άμιλλας για τον έλεγχο του χρήματος, του έρωτα και των παιδιών, με τη ζήλεια, τη μνησικακία για τις επιτυχίες του άλλου και την ανελέητη επίκριση των αδυναμιών του άλλου για τα περισσότερα θέματα, καταλήγοντας έτσι σε μια αδιάκοπη μάχη.

Ο αγώνας επικρατήσεως θα ανακοπεί, αν ο ένας από τους δυο συζύγους αποφασίσει να πάψει να επιδιώκει να κυριαρχήσει πάνω στον άλλο και επιδιώξει τη ευτυχία του συντρόφου του και αν καλλιεργήσει πραγματικό ενδιαφέρον γι' αυτόν και για την ικανοποίηση των φυσικών, πνευματικών και συναισθηματικών αναγκών του.

1.4.7. Η δέσμευση των συζύγων, απαραίτητη προϋπόθεση για τη θεμελίωση μίας συζυγικής σχέσεως

Σε κάθε σύμβαση υπάρχουν ορισμένοι όροι, αλλά στη συζυγική σύμβαση δεν υπάρχουν όροι. Ο γάμος είναι μια χωρίς όρους δέσμευση και δεν έχει καμία ελπίδα να επιτύχει χωρίς επιφυλάξεις και υπολογιστικότητα, χωρίς μια δέσμευση των συζύγων. Η απουσία αυτής της δεσμεύσεως καταδικάζει το γάμο σε αποτυχία.

Συζυγικές σχέσεις, από τις οποίες λείπει η δέσμευση για την πραγμάτωση της ενώσεως, σπάνια έχουν κάποια ελπίδα να επιβιώσουν. Πολλά νέα άτομα, που κάνουν δοκιμαστικούς γάμους, ισχυρίζονται ότι έχουν την πρόθεση να στεριώσουν το δεσμό τους και επομένως δε χρειάζονται την τυπικότητα και το νομικισμό της άδειας γάμου και της ιεροτελεστίας, που τις θεωρούν ανόητες και καταπιεστικές συμβατικότητες. Η αλήθεια όμως είναι ότι δεν έχουν δεχθεί μια σταθερή δέσμευση ο ένας απέναντι στον άλλο. Κρατούν την πόρτα ανοιχτή. Όταν παρουσιαστούν οι συγκρούσεις, που είναι αναπότρεπτες στις στενές

σχέσεις, είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι σύζυγοι του δοκιμαστικού γάμου θα χωρίσουν και θα αποδοθούν πάλι στην αδέσμευτη και γι' αυτό μάταιη αναζήτηση για άλλους συντρόφους, με τους οποίους πιστεύουν ότι θα ταιριάζουν περισσότερο. Ο δισταγμός αυτών των ατόμων να σφραγίζουν νομικά τη σχέση τους δείχνει ότι η δέσμευση του ενός προς τον άλλο είναι περιορισμένη.

Η μακραίωνη λαϊκή σοφία ξέρει καλά ότι χωρίς δέσμευση δεν είναι δυνατός ο γάμος .

«Άκου τ' αηδόνια πώς λαλούν
κι αυτά παντρειολογούν
μπεξέρισαν τη λευτεριά
να σκλαβωθούν γυρεύουν»,
λέει ο λαϊκός ποιητής.

1.4.8. Η εξάρτηση στο γάμο

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας καθοριστικός της συζυγικής σχέσεως είναι η συναισθηματική αλληλοεξάρτηση που σημαίνει τη δυνατότητα των συζύγων να περιμένουν και να δέχονται κατανόηση, συναισθηματική υποστήριξη και ενθάρρυνση ο ένας από τον άλλο, καθώς επίσης και το συνδυασμό των δυο διαφορετικών τρόπων των συζύγων να εκφράζουν χαρά, θλίψη και απορία. Τα άτομα που δεν τους είχε επιτραπεί να αποφασίζουν για τον εαυτό τους, δεν αναπτύσσουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις εσωτερικές τους δυνάμεις, για να σταθμίζουν μια κατάσταση, να καταλήγουν σε κάποιο συμπέρασμα για τον τρόπο αντιμετώπισης της και να το βάζουν σε εφαρμογή, γι' αυτό στο γάμο περιμένουν από το σύντροφο τους να παίξει το ρόλο του πατέρα. Δεν παντρεύονται αυτά τα άτομα για να μοιραστούν τη ζωή τους με το σύζυγο και τα παιδιά τους, αλλά για να βρουν ένα στήριγμα. Υπάρχουν όμως ορισμένοι τρόποι με τους οποίους επιχειρείται η λύση του προβλήματος εξάρτηση – ανεξαρτησία στην αρχική προσπάθεια προσαρμογής στο γάμο. Οι τρόποι αυτοί είναι οι εξής:

1.4.9. Ανεξάρτητος – Ανεξάρτητη

Σ' αυτή την περίπτωση οι σύζυγοι έχουν κάποιο φόβο για τη ζωή και αμύνονται κατά οποιασδήποτε τραυματικής εμπειρίας, με το να μην εμπιστεύονται ποτέ τον εαυτό τους σε

οποιαδήποτε στενή συναισθηματική σχέση. Αυτά είναι τα ευγενικά ζευγάρια, που λύνουν το πρόβλημα της συναισθηματικής αλληλοεξαρτήσεως δραπετεύοντας απ' αυτό. Αυτά τα άτομα πριν από το γάμο μπορεί να φαίνονται ελκυστικά, αλλά μετά το γάμο είναι συνήθως ψυχρά και συναισθηματικά απλησίαστα. Κρατούν τα συναισθήματα και τα μυστικά τους για τον εαυτό τους.

1.5. Ανεξάρτητος – Εξαρτημένη

Σ' αυτή την περίπτωση ο ένας σύζυγος είναι ο δυνατός και ο άλλος ο εξαρτημένος. Συχνά ο εξαρτημένος είναι η σύζυγος, αλλά και το αντίθετο δεν είναι σπάνιο. Πολύ συχνά οι γάμοι που εντάσσονται σε αυτή την περίπτωση, είτε είναι ο άνδρας είτε η γυναίκα ο εξαρτημένος σύζυγος, εξωτερικά φαίνεται να λειτουργούν, γιατί ο εξαρτημένος σύζυγος φοβάται ότι αν παραπνευθεί ή διεκδικήσει τα δικαιώματά του, μπορεί να χάσει την αγάπη και την υποστήριξη του συζύγου του. Έτσι όλα τα αρνητικά συναισθήματα απωθούνται και καλύπτονται με σιωπή και καθιερώνεται σιωπηρά μια σχέση στην οποία ο ένας δίνει και ο άλλος παίρνει.

1.5.1. Εξαρτημένος – Εξαρτημένη

Κάποτε οι ανάγκες εξαρτήσεως των συζύγων είναι πανομοιότυπες. Αυτό συμβαίνει όταν και οι δυο είναι άτομα τόσο φοβισμένα από τη ζωή και τους ανθρώπους, ώστε να αναζητούν κάποιον που δε θα διαφέρει απ' αυτούς, ούτε στις αξίες, ούτε στην ιδιοσυγκρασία και από τον οποίο δε θα φοβούνται ανησυχαστικές πρωτοβουλίες. Μόνο έτσι μπορεί να αισθανθούν κάποια εμπιστοσύνη για τον άλλο. Τέτοιες σχέσεις βέβαια, όπου κανείς δεν μπορεί να πάρει κάποια πρωτοβουλία, δεν είναι καθόλου δημιουργικές.

1.5.2. Συναισθηματικά Ανεξάρτητα Άτομα

Αυτό συμβαίνει όταν τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να αναπτυχθούν, να συνενώσουν τη ζωή τους με κάποιον άλλο και να γίνουν συναισθηματικά ανεξάρτητα με κάποιον άλλον. Αυτός είναι ο μεγάλος σκοπός του γάμου. Όταν συμβεί αυτό και οι δύο σύζυγοι

αναπτύσσουν τρόπους ανταποκρίσεως στον άλλο που ταιριάζουν με τις ανάγκες του. Οι σύζυγοι που αισθάνονται ότι ικανοποιούνται οι ανάγκες τους, μπορούν να κάνουν πολλές υποχωρήσεις σε άλλες περιοχές, έτσι ώστε να ικανοποιηθούν και οι ανάγκες του συντρόφου τους. Η λύση των προβλημάτων σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι σχετικά εύκολη, γιατί έχουν μάθει και οι δύο να σκέπτονται όχι την ατομική τους ωφέλεια, αλλά το κοινό συμφέρον.

1.5.3. Αυτοαπώλεια και ανάπτυξη της προσωπικότητας των συζύγων στο γάμο

Το Ευαγγέλιο λέει ότι αν ο σπόρος του σιταριού δεν πεθάνει όταν πέσει στη γη είναι άχρηστος, αλλά αν πεθάνει παράγει πολύ καρπό, μια πλούσια εσοδεία.

Όταν ο σύζυγος αρνείται να "πεθάνει" για τη σύζυγο του, οι συνέπειες είναι φοβερές. Η κατ' εξοχήν συνέπεια είναι η μοναξιά. Όσο ο σύζυγος ενδιαφέρεται μόνο για τη δική του ικανοποίηση και δε ρισκινδυνεύει την απώλεια της αγάπης για τον εαυτό του, δε θα υπάρξει ελπίδα να γεννηθεί αγάπη γι' αυτόν στο σύντροφο του.

Ο σπόρος που πρέπει να πεθάνει, δεν είναι ούτε η προσωπικότητα, ούτε η αγάπη των συζύγων, αλλά οι άμυνες και τα προστατευτικά τείχη που χρησιμοποιούν για να εξασφαλίσουν τον εαυτό τους. Η αγάπη είναι κάτι που πρέπει να το δώσει κανείς για να ζήσει και να καλλιεργηθεί.

Για να υπάρξει γάμος, πρέπει οι σύζυγοι να γκρεμίσουν τις άμυνες τους και τα προστατευτικά τους τείχη. Αυτό σημαίνει ότι τα παιχνίδια που οι άνθρωποι παίζουν, οι μάσκες που φορούν, τα χρωματιστά γυαλιά μέσα από τα οποία βλέπουν τους συντρόφους τους, τα νήματα και οι πιέσεις με τα οποία προσπαθούν να μανουβράρουν και να ελέγχουν τα συναισθήματα και τη δραστηριότητα των συζύγων τους, όλοι αυτοί οι αμυντικοί μηχανισμοί, πρέπει να εξαλειφθούν.

Η επιδίωξη της κοινής ζωής, με κανένα τρόπο δε σημαίνει απώλεια της ατομικότητας των συζύγων. Γι' αυτό είναι απαραίτητο, κανείς από τους συζύγους να μην έχει το αίσθημα ότι είναι άχρηστος χωρίς τον άλλο. Ο καθένας από τους δυο θα πρέπει να είναι ελεύθερος, να μπορεί να στέκεται στα δυο του πόδια, να αναζητήσει ανεξάρτητα ενδιαφέροντα και να έχει κάποιο χρόνο για τον εαυτό του αν χρειασθεί. Μια τέτοια "ιδεώδης απόσταση" είναι αναγκαία για να επιτευχθεί το "ιδεώδες πλησίασμα". Όταν ο σύζυγος αισθανθεί την ανάγκη γι' αυτή την "ιδεώδη απόσταση", δε θα επιχειρήσει να υποσκάψει τη σχέση του με

το σύντροφο του, αν ο τελευταίος τον έχει πείσει ότι σέβεται την ελευθερία του και την ανάγκη του να διατηρήσει την ιδιαιτερότητα του.

Όμως ο καθένας από τους συζύγους, δεν μπορεί να αρκείται στη βοήθεια του συντρόφου του για τη συνέχιση της προσωπικής του αναπτύξεως, αλλά θα πρέπει να δει το γάμο σαν μια ευκαιρία προσωπικής αναπτύξεως και βελτιώσεως της προσαρμογής του μέσα και έξω από την οικογένεια. Ο κάθε σύζυγος ας επιδιώξει τον εμπλουτισμό της προσωπικότητάς του, για να μπορεί έτσι να συμβάλλει στον εμπλουτισμό του γάμου του.

1.5.4. Το πρόβλημα της ζήλειας

Η ζήλεια, μπορεί να βλάψει πολύ τις ανθρώπινες σχέσεις και μάλιστα τις πολύ στενές, όπως οι συζυγικές. Ωστόσο δε θα κατανοηθεί και δε θα αντιμετωπισθεί σωστά, αν δεν αναγνωρισθεί ευθύς εξ' αρχής, ότι είναι κάτι αρκετά φυσικό και ότι παίζει ένα χρήσιμο ρόλο, αν διατηρηθεί στο σωστό μέτρο. Είναι ένα από τα συναισθήματα που μας κάνει προσεκτικούς με τις σχέσεις, από τις οποίες εξαρτάται η ψυχοσωματική ασφάλεια και ευημερία μας.

Στην περίπτωση του ανθρώπου με την παθολογική ζήλεια, τα οδυνηρά εσωτερικά τραύματα μπορεί να είναι η ανασφάλεια που του δημιούργησαν οι προηγούμενες σχέσεις του και είναι βέβαια συναισθήματα προσωπικής ανεπάρκειας. Ο άνθρωπος που δεν έχει αίσθηση προσωπικής αξίας, περιμένει πάντοτε την απόρριψη των άλλων και βρίσκει πολύ φυσικό να προτιμήσουν κάποιον άλλο αντί γι' αυτόν. Ιδιαίτερα στις ερωτικές και τις συζυγικές σχέσεις, ένα τέτοιο αίσθημα δημιουργεί η αβεβαιότητα ενός συζύγου όσον αφορά τον ανδρισμό του ή τη θηλυκότητά του. Είναι βέβαια αυτονόητο, πως όταν ο σύζυγος που έχει τέτοια συναισθήματα δεν αισθάνεται το σύντροφο κοντά του, τα συναισθήματα αυτά επιτείνονται.

Δυστυχώς όμως οι ενέργειες του συζύγου που βασανίζεται από παθολογική ζήλεια, προκαλούν στο σύντροφο του αυτήν ακριβώς την απορριπτική συμπεριφορά – ενόχληση, ψυχρότητα, αποστροφή η οποία τελικά επιβεβαιώνει την υποψία του για την απόρριψη του άλλου. Ακόμη χειρότερα γίνεται πολύ δύσκολο και δυσάρεστο να ζήσει κανείς μ' έναν τέτοιο σύζυγο. Είναι αφόρητο να αισθάνεται κανείς ότι διαρκώς τον υποπτεύονται και μάλιστα χωρίς λόγο. Αισθάνεται πληγωμένος, απογοητευμένος, αγανακτισμένος, παρεξηγημένος και έχει ανάγκη από γλυκύτητα, ζεστασιά και συμπάθεια, που θα τον αναπαύσει και θα τον στηρίξει.

Ένας ώριμος χειρισμός του συναισθήματος της ζήλειας μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην προστασία του γάμου, από τη διαβρωτική επίδραση που μπορεί να έχει πάνω σ' αυτόν. Όταν η ρίζα της ζήλειας δεν μπορεί να εξιχνιαστεί, ίσως θα πρέπει να αναζητηθεί η επέμβαση κάποιου που είναι εξειδικευμένος στα θέματα της συζυγικής ψυχοπαθολογίας.

1.5.5. Η αποξένωση

Πολύ συχνά, ακούμε συζύγους να λένε ότι έχει πεθάνει ο γάμος τους. Θα ήταν όμως ακριβέστερο αν έλεγαν ότι τον σκότωσαν. Και συνήθως όχι με βίαιες και κτηνώδεις πράξεις ή με μία ανίερη προδοσία, αλλά αφήνοντας ανεκμετάλλευτες τις καθημερινές μικρές ευκαιρίες που τους έδινε η ζωή για να θεμελιώσουν και να στερεώσουν την ένωση τους.

Η ερωτική σχέση έχει ανάγκη να τρέφεται και να ανανεώνεται συνεχώς. Γι' αυτό χρειάζεται δημιουργικότητα, ευαισθησία και χρόνος. Τα περισσότερα ζευγάρια, πριν το γάμο περνούν πολλές ήσυχες ώρες μαζί, μακριά από το θόρυβο της καθημερινής ζωής και ταξιδεύουν συχνά μόνοι τους σε ωραία μέρη.

Με τον καιρό όμως τα πράγματα συνήθως αλλάζουν. Τις περισσότερες φορές και οι δύο σύζυγοι έχουν κάτι να κάνουν. Πηγαίνουν στη δουλειά και όταν γυρίζουν στο σπίτι είναι πολύ κουρασμένοι και πρέπει αμέσως να κάνουν ένα σωρό πράγματα. Πολλά από αυτά είναι αναγκαία και μερικά ευχάριστα, αλλά δεν είναι αυτό που είχαν ονειρευτεί. Έχουν εντελώς χαθεί οι ατέλειωτες εκείνες ώρες που βρίσκονταν μαζί, συζητούσαν ανέμελα και χαιρόντουσαν ο ένας τον άλλο. Όταν έρχονται και τα παιδιά η κατάσταση χειροτερεύει. Η σύζυγος δεν έχει μια ελεύθερη στιγμή και ο σύζυγος είναι όλο και περισσότερο απασχολημένος, αφού οι αυξημένες ανάγκες απαιτούν περισσότερα χρήματα και επομένως περισσότερη δουλειά. Έτσι αναγκάζεται να βρίσκεται μακριά από το σπίτι σχεδόν κάθε βράδυ και το Σαββατοκύριακο είναι κατάκοπος. Οι συζητήσεις περιορίζονται σε διάφορα θέματα της καθημερινής ζωής, για τα οποία πρέπει να πάρουν ορισμένες αποφάσεις. Οι πολύωρες συζητήσεις που είχαν συχνά πριν παντρευτούν, κατά τις οποίες άνοιγαν τις καρδιές τους και μοιραζόντουσαν τα συναισθήματα τους, τις ανησυχίες τους και τα όνειρα τους, γίνονται πια απόμακρες αναμνήσεις.

Η μεγαλύτερη απ' όλες τις τραγωδίες είναι όταν οι έγγαμοι άνθρωποι, που έχουν αποτύχει να βαθύνουν τη συζυγική τους σχέση, στρέφονται αλλού για να γεμίσουν το κενό που κατατρώνει τις καρδιές τους. Πολλοί απογοητευμένοι σύζυγοι που πηγαίνουν με κάποια

άλλη γυναίκα, σε κάποιο κρυφό μέρος, βασανιζόμενοι από κάποιο συναίσθημα ενοχής, θα αισθανόντουσαν την ίδια έξαψη αν είχαν πλάι τους τη γυναίκα τους – για την οποία έχουν πάψει να ενδιαφέρονται – καλοντυμένη και χαρούμενη. Δυστυχώς όμως, ποτέ δε βλέπουν πια τη γυναίκα τους με τέτοιον τρόπο, αλλά συνήθως τη συναντούν μέσα στην ένταση και τον κυκεώνα της ζωής, που τώρα πια αντιπροσωπεύουν και για τους δύο τη μονότονη και αβάσταχτη ρουτίνα, απ' την οποία και οι δυο προσπαθούν να δραπέτεύσουν. Η σκέψη πως θα μπορούσαν να δραπέτεύσουν και οι δυο μαζί και να αναζωπυρώσουν τον έρωτα τους, δεν τους περνάει ποτέ από το μυαλό.

Αν όλα τα ζευγάρια είχαν σαν πρώτηστη φροντίδα τους τη δημιουργία ευκαιριών για τη στερέωση της συζυγικής τους ενότητας, θα υπήρχαν πολύ λιγότερες συζυγικές συγκρούσεις και διαλυμένες οικογένειες.

1.5.6. Αυτοδικαιωτισμός, νομικισμός, τελειομανία: εξαιρετικά αρνητικά στοιχεία για τη συζυγική σχέση

Ο άνθρωπος αισθάνεται μια έντονη ανάγκη να δικαιώσει τον εαυτό του και τις πράξεις του. Αυτή η ανάγκη της αυτοδικαιώσεως κάνει συχνά τον άνθρωπο να καταστρέφει τα πρόσωπα και τα πράγματα που του είναι τα πιο ιερά, για να αποδείξει ότι έχει "δίκιο".

Είναι διατεθειμένος γι' αυτό το σκοπό να θυσιάσει τον ίδιο τον εαυτό του, τις σχέσεις του και αυτή την ίδια την αγάπη. Έτσι καταλήγει να μην έχει τίποτε, γιατί δεν έχει "δίκιο" ούτε όσον αφορά αυτό το αυτοενδιαφέρον του και δεν αποδεικνύει τίποτε σε κανένα και πολύ περισσότερο στο σύντροφο του.

Καμία σχέση δεν μπορεί να χτιστεί πάνω σε δυο καταρρακωμένα εγώ, όποιος κι αν έχει δίκιο. Αντίθετα, αναπτύσσεται αμοιβαία έλλειψη εμπιστοσύνης, οι σύζυγοι είναι σε διαρκή επιφυλακή αναλύοντας διαρκώς τα κίνητρα του άλλου και ζυγιάζοντας τις λέξεις του, όχι από ενδιαφέρον για να επικοινωνήσουν μαζί του, αλλά μόνο για τη δική τους ασφάλεια. Οι ιδέες, τα γεγονότα, τα συναισθήματα και αυτή η ίδια η αλήθεια γίνονται όπλα με τα οποία πολεμούν το σύντροφο τους. Αν και συχνά μπορεί να γίνεται λόγος για αγάπη και ενδιαφέρον, αυτού του είδους η σχέση είναι καταδικασμένη.

Μαζί με την ανάγκη του ατόμου να έχει "δίκιο", να σώσει τον εαυτό του και να δικαιώσει τις πράξεις του, πάει και μια αντίστοιχη ανάγκη να θυσιάσει τον άλλο.

Η ανάγκη του ατόμου να έχει "δίκιο" είναι σύμπτωμα της τελειομανίας, που είναι μια από τις πιο επικίνδυνες νευρώσεις που μαστίζουν τον άνθρωπο. Όταν ο ένας σύζυγος

αγωνίζεται τόσο απεγνωσμένα να είναι "αρκετά καλός", ανώτερος, τέλειος και ταυτόχρονα τρέμει μήπως κάνει κάποιο λάθος, είναι αναπόφευκτο να κάνει τα λάθη που φοβάται και τότε τον βασανίζουν συναισθήματα ενοχής. Αισθάνεται καταρρακωμένος, χάνει τον αυτοσεβασμό του, την αυτοεκτίμηση του και τις ικανότητες του και πολύ συχνά προσπαθεί να υποσκάψει την αυτοπεποίθηση του συντρόφου του, για να τον προλάβει, πριν εκείνος ανακαλύψει την ανεπάρκεια του. Όλο αυτό το κακό δεν το προκαλεί το λάθος που έκανε, αλλά τα συναισθήματα της ενοχής και η αποθάρρυνση του, που οφείλονται στη νεύρωση της τελειομανίας.

Ένας άνθρωπος που είναι πάντοτε "εντάξει" και ένας "τέλειος" σύζυγος αισθάνεται πολύ ανασφαλής. Δεν είναι ούτε ευτυχισμένος, ούτε τέλειος. Αν θέλει πραγματικά να αγωνισθεί και για τα δυο αυτά, πρέπει να προσπαθήσει να ειρηνεύσει με τον εαυτό του, έτσι όπως είναι· όχι έτσι όπως θα τον ήθελε να είναι.

Επίσης, πολλοί αντιλαμβάνονται νομικιστικά και πουριτανικά τις χριστιανικές θέσεις ότι το διαζύγιο είναι κακό, ότι η συζυγική απιστία είναι απαράδεκτη και ότι ο γάμος είναι για πάντα. Σαν αποτέλεσμα δεν κάνουν καμία προσπάθεια να προάγουν και να βαθύνουν την ένωση τους, να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με τους συντρόφους τους, να συνεχίσουν να καλλιεργούν και να βαθαίνουν την αγάπη τους μέσα απ' όλες τις αλλαγές και τις δυσκολίες. Είναι αυτά τα ζευγάρια που έχουν δεχθεί μια κατάσταση ρουτίνας, αμοιβαίας ανίας και απωθημένης εχθρότητας. Παίρνουν το γάμο τους σαν κάτι δεδομένο, σαν κάτι απολιθωμένο και στατικό όπως παίρνουν γενικά την πληκτική ζωή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΑΜΟ

Κάθε άνθρωπος είναι ένα μοναδικό ον. Πάνω στη γη δεν υπάρχουν ούτε δύο όμοιοι άνθρωποι. Είναι φυσικό λοιπόν δύο σύζυγοι, όσο και αν μοιάζουν, να παρουσιάζουν μεταξύ τους λίγες ή πολλές διαφορές. Αυτές αφορούν τα σωματικά γνωρίσματα, τη μόρφωση, το χαρακτήρα, τις συνήθειες, τις ιδέες, τη νοοτροπία κ.ά. Αν είναι μικρές και ασήμαντες, περνούν σχεδόν απαρατήρητες και δεν αποτελούν αιχμές για συγκρούσεις. Όταν όμως είναι μεγάλες και καθένας επιμένει σ' αυτές χωρίς διάθεση τροποποίησης ή συμβιβασμού, τότε μπορεί να αποβούν ολέθριες για όλα τα μέλη και για τη συνοχή της οικογενειακής σχέσης.

Επιπλέον, πέρα από τις ατομικές διαφορές, με το πέρασμα του χρόνου και ανάλογα με τις συνθήκες της ζωής προκύπτουν και άλλες διαφωνίες αναφορικά με το χειρισμό κάποιων οικογενειακών θεμάτων (αγωγή παιδιών, οικονομικά κ.ά.) Αυτές οι διαφωνίες, όταν δεν είναι σημαντικές, μπορούν να εξομαλυνθούν. Είναι όμως επίσης δυνατόν να οξυνθούν και να πάρουν δραματικές διαστάσεις με καθόλου ευχάριστα αποτελέσματα. Το τόσο ελπιδοφόρο ξεκίνημα της οικογενειακής σχέσης για μερικά ζευγάρια μετατρέπεται σε εφιάλη μετά από χρόνια.

1. Ορισμός της σύγκρουσης

Η σύγκρουση έχει προσδιορισθεί από τον Peterson ως η «διαπροσωπική εκείνη διαδικασία που εκδηλώνεται κάθε φορά που οι ενέργειες του ενός έρχονται σε σύγκρουση με τις ενέργειες του άλλου.»

Σύμφωνα με τον Rapoport, περιγράφει τη σύγκρουση ως αντιπαράθεση, παιχνίδι και μάχη. Η συζυγική σύγκρουση περιλαμβάνει όλες αυτές τις μορφές. Η καλύτερη μορφή είναι η αντιπαράθεση όπου ανταλλάσσονται απόψεις που καταλήγουν σε μια κοινή απόφαση. Μετά είναι ο κόσμος του παιχνιδιού, όπου ο ανταγωνισμός είναι σκληρός, όπως και η διαπραγμάτευση για τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Τέλος υπάρχουν οι "μάχες", στις οποίες οι σύντροφοι επιθυμούν απροκάλυπτα να νικήσουν και να καταβάλουν το σύντροφό τους.

Οι λογομαχίες μπορεί να αφορούν σε συγκεκριμένα ζητήματα, περιπλέκονται όμως όταν στο συγκεκριμένο ζήτημα προστίθενται όλα τα παράπονα που έχει ο ένας για τον άλλον, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να υπάρξει καμία λύση, τη στιγμή μάλιστα που η συναλλαγή αυτή μετατρέπεται σε αρένα αλληλοκατηγοριών και ύβρεων. Στην ιδανική τους μορφή τα ζευγάρια θα πρέπει να μείνουν στο υπό εξέταση ζήτημα και να το λύσουν, χωρίς να επεκτείνουν τα θέματα σε ένα γενικευμένο πόλεμο.

Όταν λογομαχούν τα ζευγάρια υπάρχουν αρκετές πιθανές εκδοχές. Η πρώτη είναι ότι το ζευγάρι αποφεύγει να μιλήσει για το πρόβλημα. Η δεύτερη κατάσταση είναι η κυριαρχία. Η πιο ισχυρή προσωπικότητα εξαναγκάζει το σύντροφο να ενδώσει και η υποχώρηση γίνεται συχνά από φόβο. Η υποχώρηση όμως από φόβο προκαλεί δυσαρέσκεια και δυσφορία, η οποία εκδηλώνεται με άλλες μορφές. Η τρίτη εκδοχή είναι ο συμβιβασμός. Ο συμβιβασμός συμβαίνει στις περισσότερες ευτυχισμένες σχέσεις, όπου οι σύντροφοι ενδίδουν αμοιβαία, έτσι ώστε η σύγκρουση να περιοριστεί. Αυτό μπορεί να συμβεί μόνο όταν ο κάθε σύντροφος αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεων του, προτίθεται να αλλάξει και δεν προβάλλει όλο το φταίξιμο στον άλλο. Η τέταρτη προσέγγιση έχει κάποια συμβιβαστική λύση σύμφωνα με την οποία και οι δύο σύντροφοι βγαίνουν από τη σύγκρουση με τις ανάγκες τους πλήρως ή εν μέρει καλυμμένες.

Υπάρχουν ορισμένα ενδιαφέροντα ευρήματα για τις διαφορές των δύο φύλων στην απόδοση ευθύνης. Έχουμε ήδη δει ότι, στις πατριαρχικές κοινωνίες αυτός που υποτίθεται ότι ήταν ο ανώτερος ήταν ο άντρας. Ο Hendrick μόλις δέκα χρόνια πριν βρήκε ότι παρόλο που άντρες και γυναίκες συμφωνούσαν στα προβλήματα που οι γυναίκες δημιουργούσαν στο γάμο, πολύ μικρή ήταν η συμφωνία για τα προβλήματα που οι άντρες δημιουργούσαν στο γάμο. Υπάρχει μια επιπλέον διαφοροποίηση στα φύλα. Εκείνες οι οποίες εμπλέκονται περισσότερο στη συζυγική σύγκρουση είναι οι γυναίκες και οι άντρες εκείνοι οι οποίοι την αποφεύγουν. Όπως έχουμε ήδη αναφερθεί, έχει προταθεί ότι οι άντρες αποφεύγουν τη σύγκρουση επειδή κατά τη διάρκεια του διαξιφισμού η φυσιολογία τους διεγείρεται και η δυσάρεστη αίσθηση της ταχυκαρδίας, του σφιξίματος στο στομάχι και της εφίδρωσης οδηγούν στην αποφυγή της σύγκρουσης και στην απομάκρυνση. Η απομάκρυνση του άντρα έχει ως αποτέλεσμα την κλιμάκωση της σύγκρουσης από τη γυναίκα, με γνωστό επακόλουθο τη δημιουργία ενός φαύλου κύκλου.

1.1. Αιτίες σύγκρουσης στο ζευγάρι.

Συγκρούσεις στο ζευγάρι μπορεί να προκληθούν από διάφορες αιτίες. Η σημαντικότερη όμως αιτία μιας συζυγικής σύγκρουσης «οφείλεται στο ότι κανείς από τους δύο συζύγους δεν ενδίδει στον άλλο κατά τη συγχώνευση (του εγώ στο εμείς), ή όταν αυτός που μέχρι τώρα υπέκυπτε ή προσαρμοζόταν αρνείται να συνεχίσει». Λόγοι βεβαίως υπάρχουν άπειροι. Η σύγκρουση μπορεί να προκληθεί από εξωτερικά και εσωτερικά γεγονότα. «Εσωτερικά» ονομάζουμε τα γεγονότα και τις αιτίες που οφείλονται σε υπαιτιότητα των ίδιων των μελών της οικογένειας, ενώ «εξωτερικά» θεωρούμε αυτά για τα οποία υπεύθυνες είναι οι κοινωνικές συνθήκες και το περιβάλλον (συγγενείς, φίλοι, ανεργία, πόλεμοι, αρρώστιες, θάνατος, οικονομική κατάρρευση κ.ά.). Η ανεργία και η περιστασιακή εργασία είναι επίσης δυνατόν υπό ορισμένες συνθήκες να αποτελέσουν αιτία σύγκρουσης. Η αδυναμία του συζύγου να βρει εργασία και να ικανοποιήσει τις ανάγκες της οικογένειας τον κάνει να αισθάνεται μειονεκτικά, με συνέπεια να μην αντιδρά λογικά, αλλά υπό το κράτος συναισθηματικής φόρτισης που σε μερικές περιπτώσεις δεν μπορεί να ελέγξει. Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις κατά τις οποίες η τυπολογία αυτή δεν ισχύει. Για παράδειγμα, όταν η οικονομική δυσπραγία οφείλεται στην ανικανότητα του συζύγου και δεν είναι θέμα συνθηκών.

~~Υπάρχουν φορές που οι συγκρούσεις έχουν αλυσιδωτές συνέπειες (ανεργία, αλκοολισμός, διάλυση).~~ Η αιτία γι' αυτές είναι πολλές φορές «εσωτερική». Αυτό σημαίνει ότι η σύγκρουση προκαλείται από τα ίδια τα μέλη της οικογένειας (σωματική ή ψυχική διαταραχή ενός εκ των δύο συζύγων ή ενός παιδιού, αναπηρία, απιστία συζύγου ή η απόφαση της συζύγου που δεν εργαζόταν, να ασκήσει κάποιο επάγγελμα, με αποτέλεσμα τον αποσυντονισμό της λειτουργίας της οικογένειας και τη μη εκπλήρωση του ρόλου των μελών).

Η ανάγκη που έχει ο κάθε σύζυγος από τον άλλο και η ψυχοσωματική ένωση που συμπληρώνει το ζευγάρι προσφέρει και στους δύο συντρόφους πληρότητα και ηρεμία. Η διάσπαση αυτής της ενότητας για οποιονδήποτε λόγο δημιουργεί αλυσιδωτά προβλήματα σε ολόκληρη την οικογένεια. Οι συγκρούσεις βέβαια είναι πιθανό να συμβάλουν στην ωρίμανση των μελών, καθώς κατά τη διάρκεια τους υπάρχει περίπτωση να αποσαφηνιστούν στοιχεία τα οποία ήταν αδιευκρίνιστα στη συζυγική ή στην ευρύτερη οικογενειακή σχέση. Ωστόσο, υπάρχει επίσης το ενδεχόμενο, ανάλογα με το χειρισμό της κρίσης, να επέλθει ψυχική αποδιοργάνωση των μελών.

1.1.2. Συνέπειες της σύγκρουσης

1.1.3. Ψυχολογικές συνέπειες στη σύζυγο

Ένα πλήθος ψυχικών παθήσεων ξεκινά από τις διαταραγμένες σχέσεις των μελών της οικογένειας. Υπερβολικές ή παράλογες απαιτήσεις, καταπίεση, λανθασμένη εικόνα βιοθεωρίας των μελών κ.ά. μπορεί να δημιουργήσουν στα μέλη μιας οικογένειας ψυχικές διαταραχές. Κάθε δυσάρεστο γεγονός που διαταράσσει τις ομαλές συνθήκες ζωής μιας οικογένειας και οδηγεί σε σύγκρουση επηρεάζει τα μέλη σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, ανάλογα: (α) με τη σημασία που έχει η σύγκρουση για όλη την οικογένεια, (β) με την προσωπικότητα και την αντοχή του κάθε μέλους, και (γ) με τη χρονική στιγμή που συμβαίνει (λ.χ. αμέσως μετά το γάμο, με τη γέννησή ενός παιδιού, κατά την παιδική του ηλικία κ.λ.π.). Όταν μια σχέση απογυμνωθεί από την αγάπη στην οποία επενδύει ο κάθε σύζυγος, τότε ανάμεσα τους εμφανίζεται ένα ψυχικό χάσμα, το οποίο, αν δεν γεφυρωθεί, μπορεί να δημιουργήσει σωρεία προβλημάτων.

Η δυσαναλογία δυνάμεων ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα αποτελεί μια πιο συχνή αιτία διχόνοιας. Όταν η γυναίκα έχει ισχυρή προσωπικότητα, είναι έμπειρη και έξυπνη σε βαθμό που να ξεπερνά τον άντρα, δε νιώθει ότι έχει ένα ισχυρό στήριγμα δίπλα της, αλλά έναν αδύναμο άνθρωπο που χρειάζεται προστασία. Αυτός από την πλευρά του, και στο

~~μέτρο που η γυναίκα του τονίζει σε κάθε ευκαιρία τη διαφορά τους, αισθάνεται~~
ταπεινωμένος και υποχείριο στην εξουσία της, με αποτέλεσμα να γίνονται και οι δυο δυστυχείς.

Σε ότι αφορά τη γυναίκα, η λόγω συναισθηματικής φόρτισης είναι πιο ευάλωτη σε μια κακή οικογενειακή κατάσταση, έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις όπου νεαρές μητέρες – σύζυγοι υποφέρουν από γάμους που δεν ευδοκίμησαν. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους: οικονομικά προβλήματα, υποτίμηση της γυναικείας εργασίας, γενετήσια δυσαρμονία, κακομεταχείριση από μέρος του συζύγου, ανάθεση της αποκλειστικής ευθύνης για τη φροντίδα των παιδιών κ.λ.π.

Οι οικογενειακοί διαπληκτισμοί γίνονται συχνά και για τους δύο συζύγους, αλλά ιδιαίτερα για τη γυναίκα, εμπόδιο στη γενετήσια ικανοποίηση και οδηγούν γρήγορα σε άμβλυση της ερωτικής επιθυμίας. Έχει παρατηρηθεί επίσης ότι πολλές φορές και περιστασιακά, εξαιτίας προβλημάτων στην οικογένεια, η σύζυγος περνά ιδιαίτερα βεβαρημένες, δύσκολες χρονικές περιόδους, κατά τη διάρκεια των οποίων νιώθει θλίψη ή κακοδιαθεσία, η οποία να εξωτερικεύεται με κλάμα ή παράπονα. Όταν τα προβλήματα συσσωρεύονται και

ζητούν επίμονα λύση, η γυναίκα ενδέχεται να παρουσιάσει απώλεια ενδιαφέροντος για το γύρω περιβάλλον και για όλο τον κόσμο. Εμφανίζει σημεία κόπωσης και αστάθειας και δίνει την εντύπωση ότι για τίποτε δεν αξίζει κόπος ή προσπάθεια. Όλα αυτά εξασθενίζουν τον οργανισμό της και την ωθούν στο να αναπτύξει ορισμένες «ιδιοτροπίες», όπως τάση για υπερβολική καθαριότητα, ζήλεια, φλυαρία, κοινωνικό άγχος, ακόμη και υστερία, με αποτέλεσμα να επιβεβαιώνεται η διαδεδομένη άποψη περί «ασθενούς φύλου».

Μετά από αυτά λοιπόν είναι επόμενο να κόβονται οι δίαυλοι επικοινωνίας και το περιεχόμενο των συζητήσεων να περιορίζεται στα πολύ πεζά και τετριμμένα, ενώ οι αφορμές για οξύτητες να είναι πραγματικά άφθονες. Εάν οι βάσεις του γάμου είναι στέρεες, οι σύζυγοι έχουν ώριμη προσωπικότητα και η σχέση τους βασίζεται στην αρχή της αμοιβαιότητας χωρίς να κυριαρχεί ο μονόδρομος, και παράλληλα υπάρχει ικανοποίηση από το επάγγελμα, τότε το ζευγάρι μπορεί να ξεπεράσει κάθε είδους συγκρούσεις, κάθε δυσκολία όσο μεγάλη και αν είναι αυτή.

1.1.4. Συνέπειες στο παιδί

Όταν οι σύζυγοι απογοητεύονται ο ένας από τον άλλο, δε νιώθουν μόνο οι ίδιοι δυστυχημένοι. Το γεγονός αυτό έχει και μια σειρά δυσμενών επιπτώσεων στα παιδιά: Γι' αυτό οι θέσεις και οι απόψεις πρέπει να διευκρινίζονται πριν από το γάμο, ούτως ώστε να αποφευχθούν ανεύθυνες πράξεις και να δημιουργηθούν προβλήματα στην ψυχή των παιδιών που θα γεννηθούν στην οικογένεια. Είναι σοβαρό λάθος να μεταθέτει κανείς τα προβλήματα που έχει με το σύζυγο / τη σύζυγο στα παιδιά και να τα χρησιμοποιεί είτε για να προβάλει τον εαυτό του είτε για να προβάλει κάποιες δυσάρεστες θέσεις που έχει απέναντι στο σύντροφο του. Δεν ευθύνεται σε τίποτε ένα παιδί, το οποίο ίσως μοιάζει φυσιολογικά στον πατέρα, να αναλαμβάνει τις ευθύνες των πράξεων του πατέρα που δεν ικανοποιούν και ευχαριστούν τη μητέρα.

Οι τραυματικές εμπειρίες στον οικογενειακό χώρο προκαλούν στα μέλη μεγάλες ψυχικές διαταραχές. Τα λιγότερα βαριά περιστατικά μπορούν να θεραπευτούν, αλλά οι σοβαρές περιπτώσεις μετεξελίσσονται σε μόνιμες καταστάσεις και τραυματίζουν τα παιδιά. «Το παιδί που βλέπει τους γονείς του να τσακώνονται συνεχώς, ή να κρατούν μια παγερή μεταξύ τους απόσταση, ουσιαστικά δεν έχει οικογένεια, δεν έχει τίποτε έξω από τον εαυτό του που να το στηρίζει, τίποτε το σταθερό στο οποίο μπορεί να βασιστεί».

Ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι και ψυχίατροι επιμένουν στη σημασία της οικογενειακής γαλήνης για όλους, και ιδιαίτερα για τα παιδιά. «Τουλάχιστον 20-25% των παιδιών που φτάνουν στα εξωτερικά ιατρεία μεγάλων νοσοκομείων παρουσιάζουν συναισθηματικά, μαθησιακά ή προβλήματα συμπεριφοράς που είναι άμεσα συνδεδεμένα με προβλήματα στην οικογένεια». Είναι κοινός τόπος ότι «ιδανικό περιβάλλον για τη φυσιολογική εξέλιξη του παιδιού θεωρείται η ευτυχισμένη και σωματικά και ψυχικά υγιής οικογένεια. Διαταραχές στη δομή και στη λειτουργία της οικογένειας έχουν άμεσες και καθοριστικές συνέπειες στη σωματοψυχική και την πνευματική εξέλιξη του παιδιού και ιδιαίτερα του εφήβου. Υποστηρίζεται επίσης ότι μεγάλο μέρος από το ογκούμενο κύμα της νεανικής εγκληματικότητας στις αστικές ιδίως περιοχές, καθώς και κάποια ψυχικά νοσήματα των νέων αποδίδονται στην αποτυχημένη ανατροφή των παιδιών.

1.1.5. Συνέπειες της σύγκρουσης στην οικογένεια που αντανακλώνται στην ευρύτερη κοινωνία.

Σχεδόν οι πολλές έρευνες για το οποιοδήποτε κοινωνικό πρόβλημα τονίζουν και υπογραμμίζουν το σημαντικό ρόλο της οικογένειας και επιβεβαιώνουν την άποψη ότι, όταν κάτι δε λειτουργεί καλά σ' αυτή, οι συνέπειες δεν περιορίζονται μόνο στην ίδια, αλλά είναι ευρύτερες και έχουν επίδραση στο κοινωνικό σύνολο.

1.2. Συμβουλευτική στα ζευγάρια

Το ερώτημα που πρέπει να τεθεί είναι το κατά πόσον η συμβουλευτική είχε κάποια σοβαρή επίδραση στα διαζύγια. Υπό μία έννοια δε θα μπορέσουμε να μάθουμε ποτέ, από τη στιγμή που δε γνωρίζουμε πώς θα είχαν εξελιχθεί τα πράγματα χωρίς την παρουσία αυτών των σωμάτων συμβουλευτικής γάμου. Μας δυσχεραίνει όμως σε μεγάλο βαθμό η απουσία έρευνας γύρω από το ποιοι αναζητούν τη συμβουλευτική γάμου και ποιά οφέλη αντλούν από αυτή.

Αυτό που ήδη γνωρίζουμε δεν είναι ενθαρρυντικό. Πολλοί άνθρωποι είναι απρόθυμοι να αποταθούν σε κάποιο σύμβουλο γάμου. Είναι πιθανό ότι η συμβουλευτική γάμου σχετίζεται με την αποτυχία του γάμου και τα ζευγάρια είναι απρόθυμα να αναγνωρίσουν ότι ο γάμος τους βρίσκεται σε τόσο δυσάρεστη θέση.

Από το πρώτο κιόλας βήμα υπάρχουν προβλήματα μεταξύ των δύο φύλων, γύρω από την αποκάλυψη της κατάστασης της ιδιωτικής τους ζωής. Όταν, ζητούν βοήθεια, λίγα μπορούν να γίνουν, εκτός από το να βοηθηθεί το άτομο να κατανοήσει το σύντροφό του. Κατανόηση όμως δεν σημαίνει και μεγαλύτερη ανοχή στη συμπεριφορά του. Όταν έρχονται και οι δύο, αλλά ο ένας έχει ήδη πάρει την απόφαση του να αφήσει τη σχέση, και πάλι πολύ λίγα είναι εκείνα που μπορεί να γίνουν για το γάμο. Η διάλυση όμως μπορεί να εξομαλυνθεί. Μόνο όταν υπάρχουν μεν δυσκολίες, αλλά το ζευγάρι εμπιστεύεται το γάμο του, μπορεί να δοθεί κάποια βοήθεια.

Έτσι, σε γενικές γραμμές, η συμβουλευτική γάμου σήμερα δεν είναι πολύ παραγωγική, όσον αφορά στην συμφιλίωση του ζευγαριού.

Υπάρχουν στοιχεία, καλά στοιχεία, ότι οι άνθρωποι ζητούν βοήθεια από εκείνους που εμπιστεύονται και προς τους οποίους είναι πρόθυμοι να αποκαλύψουν τα προβλήματα τους.

Στην πραγματικότητα, οι άνθρωποι στρέφονται πρώτα στους συγγενείς, στους φίλους και στο γιατρό τους. Εκτός από αυτούς στρέφονται για βοήθεια στους δασκάλους τους, στους διευθυντές τους και στους συναδέλφους τους. Θα πρέπει απλά να εκπαιδευτούν οι οικογενειακοί γιατροί, οι δάσκαλοι και τα διευθυντικά στελέχη να είναι ευαίσθητα και να ανταποκρίνονται στα προβλήματα αυτά σε ένα πιο αρχικό και κατά συνέπεια προληπτικό στάδιο.

~~Σε γενικές γραμμές χρειάζεται ένα πρόγραμμα όπου θα προσφέρεται εκτεταμένη~~
προετοιμασία για τις προσωπικές σχέσεις στο σπίτι και στο σχολείο, το οποίο θα ακολουθείται από ένα πρόγραμμα προετοιμασίας για το κάθε ζευγάρι που αποφασίζει να παντρευτεί και ένα πρόγραμμα μετέπειτα υποστήριξης του ίδιου του γάμου. Μια ένδειξη για το μέλλον είναι η μικρής κλίμακας προετοιμασία για το γάμο που συμβαίνει, ιδιαίτερα από θρησκευτικούς κύκλους.

Η υποστήριξη των ζευγαριών για τα χρόνια που ακολουθούν με τον πιο πάνω τρόπο σημαίνει την παροχή πληροφοριών στα ζευγάρια σε κάθε φάση του γάμου τους, έτσι ώστε να διαπραγματεύονται τις δυσκολίες τους όντες πιο ενημερωμένοι και καλλιεργημένοι. Μετά από αυτό υπάρχει η ανάγκη εκπαίδευσης των οικογενειακών γιατρών, της βασικής ομάδας περίθαλψης, των ηγετικών και διευθυντικών στελεχών γύρω από τη στοιχειώδη υποστήριξη για το γάμο. Και τέλος, όπως γίνεται στην ιατρική, οι περιπτώσεις εκείνες οι οποίες απαιτούν εξειδικευμένη βοήθεια μπορούν να παραπεμφθούν στην παραδοσιακή συμβουλευτική.

1.2.1. Τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο κοινωνικός λειτουργός στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση του προβλήματος του διαζυγίου και των επιπτώσεων του.

Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να χρειασθεί να επέμβει σε μια οικογένεια που πέρασε ένα διαζύγιο, είτε γιατί το θέλει η ίδια η οικογένεια είτε γιατί το επιβάλλει η καταστρατήγηση των δικαιωμάτων κάποιου μέλους της "υπό διάλυση" οικογένειας.

Ορισμένες από τις τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο κοινωνικός λειτουργός σε περιπτώσεις διαζυγίου είναι οι εξής:

α. Η τεχνική της συναισθηματικής κατανόησης. Η χρήση της τεχνικής αυτής υποδηλώνει την ικανότητα του ατόμου που την χρησιμοποιεί να μπορεί να διαβάσει, το άτομο με τρόπο γεμάτο κατανόηση.

β. Η τεχνική της θερμής συναισθηματικής έκφρασης. Χρησιμοποιώντας αυτή την τεχνική ο κοινωνικός λειτουργός εκφράζει το ενδιαφέρον του για τον πελάτη, εδώ και για όλη την οικογένεια και ταυτόχρονα δείχνει και την ανεπιφύλακτη αποδοχή του. Αυτή η τεχνική μπορεί να βοηθήσει τα μέλη της οικογένειας να νιώσουν πιο ασφαλείς και έτσι να μειώσουν τις άμυνες που ίσως προβάλουν.

γ. Η τεχνική της ενθάρρυνσης. Το διαζύγιο είναι μια δύσκολη κατάσταση, όπως και ο σωστός χειρισμός του. Η ενθάρρυνση, δηλαδή το άκουσμα με προσοχή, η ανατροφοδότηση και η προτροπή για συνέχιση της σωστής συμπεριφοράς, από τον κοινωνικό λειτουργό βοηθάει τόσο στην ανάπτυξη της εμπιστοσύνης όσο και στην ανάπτυξη και της θέλησης της οικογένειας.

δ. Η τεχνική της αντιμετώπισης. Μ' αυτή ο κοινωνικός λειτουργός βοηθά το κάθε μέλος της οικογένειας να αναγνωρίσει τη συμπεριφορά του, εάν είναι λανθασμένη και έτσι να μπορέσει να επεξεργαστεί τόσο τις πράξεις του όσο και τα συναισθήματα και τις σκέψεις του.

ε. Η τεχνική της εμπλοκής σε πράξεις. Μ' αυτή την τεχνική η οικογένεια ενθαρρύνεται να προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει κάποιους νέους τρόπους αντιμετώπισης ή χειρισμούς της κατάστασης του διαζυγίου και των συνεπειών του. Η θετική εξέλιξη της κατάστασης μετά τη χρήση κάποιων νέων μεθόδων ενισχύει την αλλαγή κάποιας λανθασμένης συμπεριφοράς.

στ. Η τεχνική της μορφωτικής προσέγγισης. Είναι φυσικό ότι εάν υπάρχουν γνώσεις που βοηθούν στην επίλυση κάποιων προβληματικών συνεπειών του διαζυγίου, όπως γνώσεις

σχετικά με την προσωπικότητα των ατόμων, σε συνδυασμό με την υπάρχουσα θέληση για αλλαγή, επαυξάνεται η δυνατότητα σωστού χειρισμού του διαζυγίου.

ζ. Η τεχνική της συμβουλής και της καθοδήγησης. Η παροχή κάποιων συμβουλών πρέπει να είναι απαλλαγμένη από στοιχεία κριτικής και να υποδεικνύει τρόπους συμπεριφοράς με κάποια επιφύλαξη. Επίσης η καθοδήγηση πρέπει να είναι αποτέλεσμα των γνώσεων του κοινωνικού λειτουργού και της συνεργασίας του με τα μέλη της οικογένειας.

η. Η τεχνική της λογικής συζήτησης. Αυτή η τεχνική δηλαδή η προσέγγιση του προβλήματος μέσα από τη συζήτηση, δεν είναι εποικοδομητικό να χρησιμοποιείται, όταν οι πελάτες δεν έχουν μάθει να την χρησιμοποιούν. Και αυτό γιατί μπορεί να τους οδηγήσει σε μεγαλύτερη απογοήτευση αντί να τους τονώσει.

θ. Η τεχνική της ξεθύμανσης. Η ξεθύμανση του ατόμου, δηλαδή η έκφραση των συναισθημάτων του βοηθά τον κοινωνικό λειτουργό να καταλάβει τί συμβαίνει στο άτομο και από μέσα του την πίεση και το βάρος που νιώθει και κατά κάποιο τρόπο να οδηγηθεί προς τη συναισθηματική κάθαρση.

ι. Η τεχνική της τμηματοποίησης. Η αντιμετώπιση οποιουδήποτε προβλήματος είναι πιο εύκολη εάν τμηματοποιήσουμε το πρόβλημα. Έτσι σε μια οικογένεια που περνά μια κρίσιμη κατάσταση διαζυγίου ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να ασχοληθεί τμηματικά με το πρόβλημα, ώστε τα άτομα να τον αισθάνονται πιο προσιτό και πιο επιλύσιμο.

κ. Η τεχνική της γενικοποίησης. Χρησιμοποιώντας αυτή την τεχνική ο κοινωνικός λειτουργός βοηθά τα άτομα να δουν ότι δεν είναι οι μόνοι που βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση. Έτσι θα μπορέσουν να δουν το πρόβλημα τους πιο ξεκάθαρα.

1.3. Απόφαση: Χωρισμός ή σταδιακή αλλαγή

Όταν οι σύντροφοι έχουν σημαντικά και χρόνια προβλήματα σχέσης, τότε συνειδητοποιούν τί δεν θέλουν πια. Οπωσδήποτε, πάντως δε θέλουν να συνεχίσουν τη σχέση με τον ίδιο τρόπο. Τί θέλουν λοιπόν; Πρέπει να αποφασιστεί προς ποιά κατεύθυνση θα επέλθει αλλαγή. Αυτό όμως δεν είναι πάντα προφανές. Κάθε σύντροφος μπορεί να είναι εσωτερικά διχασμένος με την ερώτηση «Συνεχίζουμε μαζί, ή είναι καλύτερα να χωρίσουμε;» Μεταξύ των συντρόφων, επίσης, υπάρχουν συνήθως διαφορές: ο ένας θέλει να emphaticά να μείνουν μαζί και ο άλλος το ίδιο emphaticά να χωρίσουν. Για αυτό πρέπει να μιλήσουμε πρώτα για την απόφαση και μετά για την προγραμματισμένη αλλαγή.

1.3.1. Απόφαση

Ποιά είναι η σωστή απόφαση για μια σχέση; Το αν η απόφαση είναι καλή ή κακή εξαρτάται μεταξύ άλλων από το χρονικό σημείο που την εκτιμά κάποιος. Θα μπορούσε κάποιος, μερικές εβδομάδες μετά από μια θεραπεία της σχέσης, να σκεφθεί: «Τί άρχισα τώρα; Δε θα ήταν καλύτερα να είχαμε χωρίσει;» Δύο χρόνια όμως αργότερα το ίδιο το άτομο μπορεί να σκέπτεται ότι καλά έκανε που αποφάσισε να εργαστεί για τη βελτίωση της σχέσης του. Ίσως μετά από είκοσι χρόνια να σκέπτεται ότι θα ήταν μάλλον πιο ευτυχισμένος, αν είχαν χωρίσει. Το μόνο, λοιπόν, που μπορούμε να κάνουμε είναι να ψάξουμε να βρούμε τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις μιας καλής απόφασης. Το περιεχόμενό της παραμένει προσωπικό, κάτι που ρυθμίζει κανείς μόνος του. Σωστή είναι η απόφαση όταν είναι καλοζυγισμένη, όταν είχαμε στη διάθεση μας το χρόνο που χρειαζόταν για να μελετήσουμε προσεκτικά όλες τις πιθανότητες, την καθεμιά ξεχωριστά. Σε μία απόφαση μπορούμε να διακρίνουμε τρία μέρη: την αφορμή, τις πιθανότητες, την επιλογή.

Η αφορμή μιας οριστικής απόφασης σχετικά με το μέλλον της σχέσης είναι συνήθως ένα συγκεκριμένο γεγονός που κάνει τον ένα από τους δύο συντρόφους να αντιλαμβάνεται ότι έτσι δεν μπορεί να συνεχίσει πλέον. Το γεγονός ότι ο άλλος έχει μια παράλληλη σχέση, η σωματική και ψυχική καταπόνηση, η υπερένταση, οι αϋπνίες, ο πολλοστός καβγάς που ξεφεύγει από τον έλεγχο, η πολλοστή σεξουαλική επαφή που αποτυγχάνει, όλα αυτά

μπορούν να λειτουργήσουν σαν αφορμή για την απόφαση να μη συνεχιστεί η σχέση.

Σε μια καλή απόφαση μελετάμε όσο το δυνατό περισσότερες πιθανότητες. Με την πρώτη ματιά φαίνεται να υπάρχουν μόνο δύο δυνατότητες. Ή σταματάμε τη σχέση ή συνεχίζουμε. Δεν είναι όμως τόσο απλό.

Μπορούμε να διακρίνουμε αρχικά μια πρώτη ομάδα τριών δυνατοτήτων για την απόφαση να συνεχίσουμε να μένουμε μαζί:

α) Αφήνουμε τη σχέση μας όπως είναι τώρα. Ξέρουμε πού βρισκόμαστε, έχουμε πια αποκτήσει εμπειρία. Ακόμη και αυτή μπορεί να είναι μια πραγματική απόφαση, που πάρθηκε έχοντας επίγνωση της κατάστασης. Δεχόμαστε τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε.

β) Μένουμε μαζί καλλιεργούμε πραγματικά τη σχέση μας. Θέλουμε να μάθουμε να ζούμε καλύτερα ως ζευγάρι. Θα ζήσουμε πάνω σε μια καινούρια βάση (εδώ χρειάζεται η βοήθεια του θεραπευτή σχέσης).

γ) Ξαναπροσπαθούμε μαζί αλλά για ορισμένο χρονικό διάστημα: μια δοκιμαστική , π.χ. περίοδο 6 μηνών. Και στην περίπτωση αυτή γίνεται προσπάθεια να καλλιεργήσουμε τη σχέση μας. Εάν μετά από 6 μήνες δουλειάς δεν αλλάζει τίποτε, τότε μπορούμε να χωρίσουμε με λιγότερα αισθήματα ενοχής. Αν πάλι μετά από έξι φαίνεται να υπάρχει ακόμα "φλόγα", τότε μπορούν να αποφασίσουν να ξεκινήσουν πάλι μαζί.

Υπάρχει μια τέταρτη ενδιάμεση πιθανότητα: Η δυνατότητα της "επαγγελματικής" συγκατοίκησης. Αυτό είναι ένα πρόγραμμα που συνήθως μπορεί να λειτουργήσει για μικρό χρονικό διάστημα: το ζευγάρι μένει κάτω από την ίδια στέγη χωρίς όμως στενή σχέση ή σεξουαλική επαφή. Κανονίζουν τις δουλειές τους και αυτό είναι όλο. Αυτό το είδος της συγκατοίκησης αποτελεί ένα είδος χωριστικής ζωής.

Για το χωρισμό υπάρχουν δύο δυνατότητες:

ε) Δοκιμαστικά χωρίζουμε και ζούμε μακριά από τον άλλο για λίγο διάστημα. Αυτό έχει νόημα όταν ο ένας από τους δυο σκέπτεται πολύ σοβαρά το διαζύγιο. Πρόκειται για μια εμπειρία που έχει σαν στόχο να δούμε αν εκείνος μπορεί να ζει χωριστά ή επιθυμεί τη σχέση. Με το δοκιμαστικό αυτό χρόνο δεν μαθαίνει κανείς τίποτε για τη συγκατοίκηση! Λέγοντάς δοκιμαστικό χρόνο εννοούμε μια προαποφασισμένη κατάσταση. Γίνονται, δηλαδή, νωρίτερα συμφωνίες για τη φροντίδα των παιδιών, τα οικονομικά, την κατοικία και τις δουλειές, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Όλες οι συμφωνίες για τα παραπάνω ισχύουν μόνο για τη δοκιμαστική περίοδο και όχι για το μελλοντικό διαζύγιο. Έτσι δεν αλλάζει τίποτε στην καθημερινή ζωή των παιδιών, ο ένας συντροφός, όμως, πηγαίνει και μένει μόνος του. Με το δοκιμαστικό χρόνο δεν εννοούμε ότι ο ένας από τους δυο πηγαίνει για μερικές μέρες στους γονείς του.

στ) Το διαζύγιο σημαίνει ότι δίνουμε πίσω ο ένας στον άλλο την ελευθερία του. Συνειδητοποιούμε, οριστικά, ότι ο γάμος μας δεν πέτυχε. Προσπαθήσαμε σοβαρά, αλλά δεν προχωράει άλλο. Αυτό δεν είναι γάμος.

Διαζύγιο. Το διαζύγιο δεν αποτελεί απλά μια στιγμή στο χρόνο. Είναι μια διαδικασία που διαρκεί ένα ή δύο χρόνια και μέσω της οποίας οι άνθρωποι που διетέλεσαν σύζυγοι παύουν να είναι μαζί. Φεύγει ο καθένας για να μείνει μόνος, να βρει ένα νέο μέρος σαν ανεξάρτητο άτομο όσον αφορά τα συναισθήματα, το κοινωνικό στάτους, τα οικονομικά. Το διαζύγιο περιλαμβάνει εκτός της διαδικασίας λήψης της απόφασης και το χωρισμό, μια περίοδο δηλαδή προσαρμογής που συνοδεύεται και από συναισθηματική αποσταθεροποίηση. Τα συναισθήματα που παίζουν ρόλο στην φάση της απόφασης αυτής μπορεί να καθορίσουν ολοκληρωτικά τη ζωή κάποιου: ο φόβος να μείνει μόνος, ο φόβος να χάσει τον άλλο, αισθήματα ενοχής για την αποτυχία της σχέσης, αισθήματα μοναξιάς,

λύπης, αδυναμίας απέναντι στην κατάσταση, μίσους, εχθρότητας και κακίας κατά του συντρόφου.

Όταν πια η απόφαση έχει παρθεί και χωρίσουν τελικά, οι σύντροφοι διακατέχονται από αισθήματα ανακούφισης. Ταυτόχρονα, όμως, έχουμε και αισθήματα άγχους για το μέλλον και ενοχής για το παρελθόν. Η μοναξιά μας κυριεύει, πολλές φορές δεν μπορούμε να πιστέψουμε ότι φτάσαμε ως εδώ. Υπάρχει ακόμη και μια περίοδος πένθους για το σύντροφο από τον οποίο χωρίσαμε.

Η αποδοχή της "απώλειας" ολοκληρώνεται όταν ο άνθρωπος ξαναβρεί το δικό του χώρο. Μπορούμε να προσαρμοστούμε στην απώλεια μόνο όταν τη δεχτούμε και όχι όταν κάνουμε σαν να μην υπήρξε. Όταν το άτομο μπορεί να ζήσει ικανοποιημένο και ανεξάρτητο. Τότε ανοίγονται νέες προοπτικές και προσβλέπουμε και πάλι στο μέλλον. Τελικά, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, θα αποκτήσουμε, ίσως, καινούρια σχέση και μια καινούρια οικογένεια. Ακόμη και από αυτούς τους γάμους, μερικοί θα αποτύχουν!

Μερικοί δεν καταφέρνουν να δώσουν ένα πραγματικό τέλος στον αποτυχημένο γάμο τους. Αυτό οδηγεί σε μια σχέση όπου ο ένας πληγώνει τον άλλο, ή όπου οι νομικές διαδικασίες αποτελούν το μέσο έκφρασης του αρνητικού δεσμού που έχουν οι πρώην σύντροφοι. Κάτι που δεν έχει επεξεργαστεί, "χωνευτεί", αφομοιωθεί έρχεται και σφηνώνεται σαν πέτρα στην όλη διαδικασία. Το διαζύγιο με κοινή συγκατάθεση είναι το καλύτερο που μπορεί να συμβεί. Τότε μπορούν να αποφασίσουν οι ίδιοι για την κατοικία, τα παιδιά, τα οικονομικά.

~~Μόνο όταν αυτό δεν είναι δυνατό αφήνεται η απόφαση στο δικαστή. Πρέπει, λοιπόν, συναισθηματικά να έχουν ξεπεραστεί, πριν ολοκληρωθεί ο γύρος του χωρισμού.~~

1.3.2. Σταδιακή αλλαγή της σχέσης

Όταν διαλέξουμε τη βελτίωση της σχέσης, τότε πρέπει να αποφύγουμε κάποιες πλάνες, όπως:

1. Πρέπει να πάει μόνο του! Η αλλαγή επιτυγχάνεται με κόπο, δεν έρχεται μόνη της. Αν θελήσουμε σαν άτομα να αλλάξουμε κάποιες συνήθειες, θα μας κοστίσει πολύ. Η αλλαγή συνηθειών και των δύο είναι ακόμη πιο δύσκολη! Και στην περίπτωση αυτή κερδίζουμε αυτά για τα οποία κοπιάζουμε.
2. Πρέπει να είναι αυθόρμητο! Η συστηματική αλλαγή της σχέσης δεν είναι αυθόρμητη, λένε. Πίσω από αυτή την κριτική κρύβεται η άποψη ότι όλα πρέπει να κυλούν αυθόρμητα στη σχέση. Οι σχέσεις, όμως, πολλές φορές αποτυγχάνουν

“αυθόρμητα”. Το τεχνητό στοιχείο ισχύει μόνο για την αρχή της αλλαγής, όταν κάποιος μαθαίνει κάτι καινούριο, οπότε και αποτελεί το χαρακτηριστικό της πρώτης φάσης της μάθησης. Μέσω αυτής της “τεχνητής” φάσης, μαθαίνει κάποιος μια νέα συμπεριφορά, μέχρι που γίνεται αυθόρμητο. Αυθόρμητο είναι αυτό που έχουμε μάθει πολύ καλά.

3. Πρέπει να πετύχει ολοκληρωτικά! Οι αλλαγές δεν έχουν ποτέ σαν σκοπό την τέλεια σχέση, γιατί αυτή απλά δεν υπάρχει. Στο δρόμο της αλλαγής πρέπει να θέτουμε κάθε λίγο νέους στόχους.
4. Πρέπει να γίνει αμέσως! Η αλλαγή στη σχέση αποτελεί μία ολόκληρη διαδικασία μάθησης: μαθαίνουμε να ενεργούμε διαφορετικά. Αυτή η μάθηση πετυχαίνει καλύτερα όταν γίνεται βήμα – βήμα. Ο μόνος δρόμος είναι αυτός της αλλαγής μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς. Μερικοί πιστεύουν ότι αυτά τα μικρά βήματα δεν αξίζουν τον κόπο. Έχουν, όμως, σημαντική αξία σαν σύμβολα.
5. Πρέπει να είναι τώρα και για πάντα! Κάθε αλλαγή ή μάθηση χρειάζεται την επανάληψη. Οι σημαντικές αλλαγές δεν γίνονται τώρα και για πάντα. Χρειάζεται πάντοτε την επανάληψη αν θέλουμε να πετύχουμε το στόχο μας. Η πραγματοποίηση της αλλαγής συμβαίνει σιγά – σιγά.

1.3.3. Αντιστάσεις ενάντια στη βελτίωση της σχέσης

Κάθε αλλαγή “προκαλεί” την αντίσταση του ατόμου, του ζευγαριού και των ανθρώπων γύρω τους. Η αντίσταση αυτή προέρχεται από τα προνόμια που είχε η παλιά κατάσταση. Ο ένας από τους δυο είναι συχνά η πηγή αντίστασης σε κάποια αλλαγή του άλλου συντρόφου ή της σχέσης.

Ο φόβος της αποτυχίας. Ο φόβος ότι η προσπάθεια θα αποτύχει παίζει σε πολλές σχέσεις σημαντικό ρόλο στις απόπειρες για αλλαγή. Όταν κάποιος είναι εκ των προτέρων πεπεισμένος ότι η βελτίωση του γάμου δε θα πετύχει, τότε ο γάμος του οδηγείται σ' αυτό το αρνητικό αποτέλεσμα. Αυτός που φοβάται την αποτυχία προσπαθεί πολύ περισσότερο, δίνει όλο του εαυτό του. Ο φόβος της αποτυχίας προκαλεί επίσης τη συμπεριφορά της αποφυγής, τη συμπεριφορά, δηλαδή, με την οποία κάποιος αποφεύγει αυτό που θα τον οδηγήσει στην αλλαγή. Έτσι προσπαθώντας να αποφύγουμε την απογοήτευση, δεν διαθέτουμε τον εαυτό μας στην αλλαγή.

Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα της συμπεριφοράς της αποφυγής σε περιπτώσεις αλλαγής μιας σχέσης.

Η φυγή στο ιδεώδες. Με το να έχουμε ένα πολύ υψηλό ιδεώδες, αρνούμαστε την αξία των μικρών αλλαγών της σχέσης.

Η φυγή στο μέλλον. «Τώρα δεν είναι η σωστή εποχή για να γίνει τίποτε, μόνο, αργότερα όταν...», «όταν τα παιδιά μεγαλώσουν, τότε θα ασχοληθώ με τη σχέση μου.», «όταν θα έχω φτιάξει καριέρα, τότε θα ασχοληθώ με την οικογένεια μου», λέει κάποιος που στο μεταξύ χάνει τη γυναίκα και τα παιδιά του. Τώρα όμως δεν γίνεται τίποτα!

Η φυγή στο παρελθόν. Κρεμόμαστε από το παρελθόν, το οποίο συχνά θεωρούμε ιδεώδες. «Τότε που είχαμε μικρά τα παιδιά, τότε ήμασταν ευτυχισμένοι. Τότε που είχαμε μόλις παντρευτεί...τότε που ακόμη κάναμε έρωτα...». Αυτό αποτελεί συμπεριφορά αποφυγής, γιατί έχοντας αυτή τη στάση δεν κάνουμε τίποτα τώρα. Άλλοι πάλι γυρίζουν στο παρελθόν και αρχίζουν να το αναλύουν: γιατί, πώς, πότε;

Η φυγή στην ουδετερότητα. Για κάποιον τα πάντα είναι το ίδιο. Δεν έχει κάποια σημασία αν αλλάξει. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στον κυνισμό και την αυτοκτονία.

Τα τέσσερα αυτά είδη αποφυγής της συμπεριφοράς στα συζυγικά προβλήματα έχουν όλα το ίδιο αποτέλεσμα: το πρόβλημα δε λύνεται, δεν κάνουμε τίποτε, γι' αυτό και χειροτερεύει.

1.3.4. Η αλλαγή της σχέσης στο χρόνο, χώρο, το περιβάλλον

Η χρήση του χρόνου σε μια σχέση είναι πολύ σημαντική. Η ίδια η σχέση απαιτεί χρόνο, κάτι που πολλοί δε διαθέτουν. Υπάρχουν δυο πιθανές στάσεις απέναντι στο χρόνο. Πρώτον: ενεργούμε μόνο όταν εμφανιστεί ανάγκη. Εδώ κυριευόμαστε, όμως, από το χάος. Είναι γεγονός ότι ο γάμος και η οικογένεια απορροφούν πολύ χρόνο. Όταν, όμως, κάνουμε τις δουλειές μόνο όταν είναι απαραίτητο να γίνουν, μένουμε πάντα σκλάβοι αυτού που παρουσιάζεται την κάθε στιγμή.

Η δεύτερη στάση είναι αυτή της οργάνωσης του χρόνου. Αυτό σημαίνει ότι κάνουμε προγραμματισμένα όσες δουλειές μπορούν να γίνουν ταυτόχρονα. Η σωστή οργάνωση του χρόνου επιτυγχάνεται όταν σημειώνουμε όσα έχουμε να κάνουμε σε ένα ημερολόγιο.

Το περιβάλλον του σπιτιού είναι επίσης πολύ σημαντικό για το ζευγάρι και την οικογένεια. Οι ανθρώπινες συνήθειες καθορίζονται από τους ήχους του σπιτιού, τη μυρωδιά του μπάνιου κ.τ.λ. Η αλλαγή στο περιβάλλον του σπιτιού μας μπορεί να αποτελεί ένα βήμα προς τα εμπρός. Η αλλαγή στην τοποθέτηση των επίπλων φέρνει ένα καινούριο αέρα στο

χώρο, για παράδειγμα. Αυτές οι αλλαγές μπορούν να πάρουν και συμβολικό χαρακτήρα: μας υπενθυμίζουν ότι έχουμε καινούριες τάσεις. Αποτελούν, επίσης σημάδι, του ενός προς τον άλλο, ότι επιδιώκει την αλλαγή.

Μια καλή προσπάθεια αλλαγής πρέπει να περιλαμβάνει και τα πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντος. Τα παιδιά "απειλούν να σπρώξουν", τους γονείς, που προσπαθούν να αλλάξουν τον παλιό τους ρόλο. Ζητούν, για παράδειγμα, κάτι από το γονιό ο οποίος παλαιότερα πρόσφερε περισσότερα. Οι γονείς πάλι με τη σειρά τους μπορεί να προσπαθήσουν να στρέψουν το παιδί ενάντια στο σύντροφο που δεν αγαπούν. Όταν, λοιπόν, προσπαθούμε να πετύχουμε την αλλαγή, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη το περιβάλλον, άψυχο και έμψυχο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΔΙΑΖΥΓΙΟ

1. Ορισμοί του διαζυγίου

Η ελληνική κοινωνία την τελευταία εικοσαετία έχει συμβιβαστεί με τον όρο διαζύγιο. Όλο και περισσότερα ζευγάρια τα οποία συνειδητοποιούν ότι ο γάμος τους, δεν τους προσφέρει ικανοποίηση, δεν διστάζουν, εφόσον βλέπουν ότι η πορεία του γάμου τους δεν μπορεί να συνεχιστεί, να προχωρήσουν στο διαζύγιο.

Σύμφωνα με την Κογκίδου (1995), οι Portes και Brown (1986), αναφέρουν ότι το διαζύγιο είναι μια πράξη που μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία επίλυσης προβλημάτων, η οποία από μόνη της δεν είναι απαραίτητο ούτε αναγκαίο να επιφέρει μια συμπτωματολογία. Είναι μια κατάσταση αγχογόνος, η οποία σε συνδυασμό με άλλες καταστάσεις, που έχουν σχέση με την προσωπική ιστορία των μελών, το γονεϊκό σύστημα, το φύλο, την ηλικία του παιδιού και άλλους παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει σε μία μακρόχρονη διαταραχή.

Κατά την Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη (1993), "Διαζύγιο είναι η λύση του συζυγικού δεσμού, που επέρχεται ενόσω ζουν οι σύζυγοι με την πρωτοβουλία είτε ενός από αυτούς

είτε και των δύο." Η δικαστική εξουσία κάτω από το πρίσμα των κανόνων της πολιτείας που καθιερώνουν τους λόγους του διαζυγίου, ελέγχουν τη λύση του γάμου.

Σύμφωνα με την Μ. Χουρδάκη (1982), το διαζύγιο είναι η πλευρά του γάμου που δεν παρουσιάζει επιτυχία. Επομένως το διαζύγιο δεν είναι μια κατάσταση που αρχίζει "αυτόματα", δηλαδή, δεν αρχίζει από τη μια στιγμή στην άλλη. Δεν ξεκινά επομένως από τη στιγμή που δυο σύζυγοι καταφθάνουν στο δικηγόρο, για να λύσουν το γάμο τους. Αρχίζει από πολύ νωρίτερα δυστυχώς ή ευτυχώς. Δυστυχώς από την πλευρά, πως τα προβλήματα που πρόκειται να αντιμετωπισθούν είναι πολλά και μαζεμένα, ευτυχώς από την πλευρά του ότι υπάρχει χρόνος να βοηθηθούν οι άνθρωποι που ταλαντεύονται.

Επομένως το διαζύγιο είναι κάτι που προετοιμάζεται από πολύ καιρό πριν και για να πάρει μορφή, να γίνει πράξη, χρειάζεται έντονη δοκιμασία. Κυρίως ψυχολογική τόσο για τους δυο συζύγους, τέτοια που μπορούμε να πούμε πως είναι μια μάχη στην οποία κανείς τελικά δεν είναι νικητής.

Κατά κάποιο τρόπο όπως αναφέρει η Κογκίδου (1995), η διαδικασία του διαζυγίου είναι μια ευκαιρία για προσωπική ανάπτυξη και ωρίμανση. Καθώς πολλά θέματα επανεξετάζονται, όπως οι αξίες, ο τρόπος ζωής, η σεξουαλική σχέση και ταυτότητα, οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι επαγγελματικές επιλογές.

Ταυτόχρονα όμως είναι μια διαδικασία πένθους, με μια σειρά αλληλοκαλυπτόμενων σταδίων, όπως άρνησης, απώλειας, κατάθλιψης, θυμού, αμφιθυμίας, επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας και του τρόπου ζωής και τελικά αποδοχής και υιοθέτησης των σχεδίων για τη ζωή.

1.1. Τα είδη του διαζυγίου

Το διαζύγιο είναι η πλευρά του γάμου που δεν παρουσιάζει ευτυχία. Δυο μεγάλα είδη διαζυγίου είναι το νομικό και το ψυχολογικό διαζύγιο.

Το νομικό διαζύγιο είναι λοιπόν διαφορετικό από το ψυχολογικό διαζύγιο. Το ψυχολογικό οργανώνεται από τη στιγμή που τα δυο άτομα αρχίζουν να αισθάνονται πως ο ένας βρίσκεται μακριά από τον άλλο και διαμορφώνουν ο καθένας χωριστά το δικό του δρόμο και όχι το κοινό δρόμο που είχαν ξεκινήσει μαζί πριν από λίγα ή πολλά χρόνια.

Το συναισθηματικό – ψυχολογικό διαζύγιο είναι μια περίπτωση πολύ συχνή στην εποχή μας. Δεν καταλήγει πάντα στο νομικό διαζύγιο. Μπορεί να υπάρξουν άνθρωποι που θα ζήσουν σε όλη τους τη ζωή σ' αυτή την κατάσταση. Το παίρνουν απόφαση, σαν ένα δεδομένο της τύχης, γιατί εδώ ο φатаλισμός, η μοιρολατρία παίζει μεγάλο ρόλο, δέχονται πως αυτή η κατάσταση είναι μοιραία και έτσι θα βαδίσουν σε όλη τους τη ζωή.

Πολλές φορές δεν καταφεύγουν στο νομικό διαζύγιο κάνοντας ορισμένες υποχωρήσεις μεταξύ τους. Άλλοτε υπάρχουν οικονομικοί λόγοι, που δεν επιτρέπουν στο ζευγάρι να ζήσει όταν χωρίσει ή υπάρχουν συμφέροντα αμοιβαία που επιβάλλουν αυτή την ενότητα όσο και αν δεν είναι από ψυχολογική πλευρά.

Άλλοτε πάλι υπάρχουν παιδιά που πολλές φορές είναι η αφορμή για να μη φτάσει το ζευγάρι στο διαζύγιο, αλλά ζώντας με ένα ψυχολογικό διαζύγιο που δεν παίρνει νομική έκφραση λόγω του σεβασμού προς τα παιδιά.

Άλλες φορές το ψυχολογικό διαζύγιο καταλήγει στο νομικό και αυτή πια είναι η χαρακτηριστική μορφή του διαζυγίου. Τότε πια όλος ο κόσμος μαθαίνει την απόφαση του ζευγαριού που μέχρι τότε γνώριζε μόνο ο στενός οικογενειακός κύκλος.

Το νομικό διαζύγιο είναι η απόφαση του ζευγαριού να διαχωρίσει το δρόμο, η θέληση του να μάθει η κοινωνία την απόφαση του πως δεν θέλουν πια να είναι μαζί, να έχουν κοινό τρόπο ζωής, θέλουν να χωρίσουν. Ο καθένας πρέπει να επωμίζεται τις ευθύνες του, σ' αυτό το στάδιο το ζευγάρι βρίσκεται σε δύσκολη ψυχολογική κατάσταση, γι' αυτό καταφεύγουν σε ένα τρίτο άτομο, τον δικηγόρο. Αυτός πλέον θα αναλάβει την όλη κατάσταση και λύση του γάμου.

Σύμφωνα με τη Σπινέλη (1980, σελ. 185), τα διαζύγια διακρίνονται σε τέσσερα είδη, ανάλογα με την ένταση της κρίσης και ποιόν αυτή αφορά.

Συγκεκριμένα, τα είδη διαζυγίου με έντονη κρίση είναι:

1. Το διαζύγιο που αποτελεί κρίση και για τους δυο συζύγους και επομένως, και για τα παιδιά.
2. Το διαζύγιο που αποτελεί κρίση μόνο για τον ένα σύζυγο. Σε αυτή την περίπτωση όταν υπάρχουν παιδιά γίνονται έρμαιο των γονιών, καθώς τα χρησιμοποιούν για να ισχυροποιήσει ο καθένας τη θέση του.

Τα είδη διαζυγίου με ηπιότερη κρίση είναι:

1. Το διαζύγιο διαδοχικών γάμων ή πολυγαμίας. Το διαζύγιο αυτό αποτελεί μειονότητα στον ελληνικό χώρο. Είναι το διαζύγιο των κινηματογραφικών αστέρων.
2. Το διαζύγιο ασφαλιστική δικλείδα στην ενδεχόμενη και μεταγενέστερα αποκαλυπτόμενη ασυμφωνία των συζύγων. Εδώ εντάσσονται τα λεγόμενα **συναινετικά διαζύγια**.

Νομικά υπάρχουν τρία είδη διαζυγίου:

1. Το διαζύγιο με κοινή συναίνεση.

Προϋποθέτει, ότι οι σύζυγοι είναι σύμφωνοι να χωρίσουν και να ρυθμίσουν τις συνέπειες του διαζυγίου τους σε ότι αφορά και τα περιουσιακά τους στοιχεία. Δεν είναι υποχρεωμένοι να εκθέσουν τους λόγους του διαζυγίου. Σε αυτή τη μορφή του διαζυγίου η έκφραση "προς το συμφέρον του παιδιού", στις σχετικές με αυτό αποφάσεις, δεν αναγράφεται στη σύμβαση εφόσον υποτίθεται πως έγινε μεταξύ δυο γονέων προς το συμφέρον του παιδιού. Αναθεωρήσεις στη συμφωνία, σχετικά με το μέλλον του παιδιού, δεν γίνονται παρά μόνο για λόγους σοβαρούς. Επίσης, σε αυτή την περίπτωση διαζυγίου, προσφυγή σε κοινό δικηγόρο είναι δυνατή. Υπάρχουν δυο είδη διαζυγίου κοινής συναίνεσης:

- α) Το διαζύγιο κατόπιν κοινής κατάθεσης αγωγής
 - β) Το διαζύγιο κατόπιν αιτήσεως την οποία κάνει ο ένας και δέχεται ο άλλος
2. Το διαζύγιο λόγω πταισματος

Υποχρεώνει τους συζύγους να επικαλεστούν τα κίνητρα του διαζυγίου. Οι σύζυγοι προσφεύγουν όπως πρέπει σε διαφορετικούς δικηγόρους. Το δικαστήριο αποφασίζει κυριαρχικά, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις που κατατίθενται από τους γονείς και αν κρίνεται απαραίτητο και τη γνώμη των παιδιών.

3. Το διαζύγιο λόγω διακοπής της συμβίωσης

Μπορεί να ζητηθεί από τον έναν ή και τους δύο συζύγους μετά από χωρισμό άνω των έξι χρόνων. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ο δικαστής είναι ο μόνος αρμόδιος για τις αποφάσεις περί της κηδεμονίας, της διατροφής, καθώς και την ανάθεση του παιδιού σ' έναν τρίτο.

(Αστικός Κώδικας, Άρθρα 229-295)

1.1.2. Τα στάδια του διαζυγίου

A. Το στάδιο των πρώτων απογοητεύσεων

Η Μ. Χουρδάκη (1982), αναφέρει ότι το πρώτο στάδιο του διαζυγίου ονομάζεται το στάδιο των πρώτων απογοητεύσεων. Είναι η εποχή που το ζευγάρι αρχίζει να δαισθάνεται ότι κάτι δε λειτουργεί σωστά, αλλά απωθεί οποιαδήποτε σκέψη για διαζύγιο. Στο μυαλό του καθενός από τους δύο συζύγους αρχίζουν να δημιουργούνται οι πρώτες υπόνοιες, σκέψεις που όμως θέλουν να τις αποδιώξουν, δεν θέλουν να σταθούν πολύ και αποφεύγουν οποιαδήποτε συζήτηση για αυτό μεταξύ τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως είχαν κτίσει την οικογενειακή τους κατάσταση σε όχι και τόσο γερά θεμέλια και για αυτό το λόγο οι πρώτες απογοητεύσεις αρχίζουν να εμφανίζονται. Οι πρώτες απογοητεύσεις προέρχονται από την ανωριμότητα των συζύγων γιατί δεν βοήθησαν ο ένας τον άλλο στις δύσκολες περιστάσεις με το να συζητούν αυτό που σκέφτονται, έτσι δεν είναι σε θέση ακόμη να συνειδητοποιήσουν τα προβλήματα που ζουν και πολύ περισσότερο να τα αντιμετωπίσουν.

B. Το στάδιο του συναισθηματικού διαζυγίου.

Στο στάδιο αυτό οι δυο σύζυγοι αρχίζουν τις κατηγορίες ο ένας για τον άλλον πως δεν είναι αντάξιος του ιδανικού που οραματίστηκε, πως τον απογοητεύει. Σ' αυτή την περίοδο γίνονται οι διαξιφισμοί και οι θέσεις των συζύγων είναι ξεκάθαρες. Κατηγορούνται αμοιβαία, προχωρούν στα συγκεκριμένα προβλήματα και καθώς είναι ανώριμοι, πολλές φορές στέκονται στο δικό του πρίσμα ο καθένας, δεν προχωρούν προς τη θέση του άλλου. Το συναισθηματικό διαζύγιο δεν καταλήγει πάντα στο νομικό διαζύγιο. Υπάρχουν

άνθρωποι που θα ζήσουν σε όλη τους τη ζωή σ' αυτή την κατάσταση, κάνοντας υποχωρήσεις είτε για λόγους οικονομικούς, είτε λόγω ύπαρξης παιδιών.

Γ. Το στάδιο του νομικού διαζυγίου.

Το νομικό διαζύγιο είναι η απόφαση του ζευγαριού να διαχωρίσει το δρόμο και να κοινοποιήσει την απόφαση του πως δεν επιθυμούν πλέον την κοινή συμβίωση, δεν έχουν τίποτα κοινό και πρέπει να χωρίσουν. Σ' αυτό το στάδιο πρέπει ο καθένας να επωμίζεται τις ευθύνες του. Το ζευγάρι βρίσκεται σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση και γι' αυτό καταφεύγει στο δικηγόρο.

1.1.3. Το Ελληνικό Δίκαιο του διαζυγίου

Σύμφωνα με τη Σκορίνη – Παπαρηγοπούλου (2001), το διαζύγιο ήταν πάντα θεμιτό και αποδεκτό από το δίκαιο και δεν αμφισβητήθηκε ποτέ στη διάρκεια της ελληνικής ιστορίας.

Όπως είναι εμφανές από την ιστορική αναδρομή, ο Ιουστιανός ήταν αυτός που ρύθμισε πρώτος συστηματικότερα τη διαδικασία του διαζυγίου, με την Νεαρά 117, σύμφωνα με την οποία μέχρι το 12^ο αιώνα το διαζύγιο δε χρειαζόταν δικαστική απόφαση, αλλά ήταν προσωπική υπόθεση και ο νόμος αναγνώριζε απλώς μερικές ποινές εναντίον του συζύγου που διέλυε το γάμο.

Η νομοθεσία του Ιουστιανού εφαρμόστηκε και στην Τουρκοκρατία από τα εκκλησιαστικά δικαστήρια, τα οποία ήταν αρμόδια για τα διαζύγια και συνεχίστηκε να ισχύει και στην νεότερη Ελλάδα μέχρι το 1920 οπότε και ψηφίστηκε ειδικός νόμος για το διαζύγιο. Οι περισσότερες διατάξεις αυτού του νόμου επαναλήφθηκαν στον Αστικό Κώδικα του 1946 με μικρές παραλλαγές.

Σύμφωνα με το νόμο του 1946, ο σύζυγος είχε το δικαίωμα να ζητήσει διαζύγιο, αν ο λόγος σε βάρος του άλλου συζύγου ήταν ένας από αυτούς που προέβλεπαν οι σχετικές διατάξεις.

Συνήθως, όμως οι σύζυγοι που «έλυναν» το γάμο τους είχαν διαπράξει σοβαρά υπαίτια παραπτώματα και έτσι κατέφευγαν στο δικαστήριο. Εκεί στην ουσία, γινόταν μια "μάχη" μεταξύ των δυο συζύγων, όπου χρησιμοποιούσαν κάθε είδους όπλα (όπως ψευδομάρτυρες, ψέματα, λασπολογίες και παράνομα μέσα παρακολούθησης) για να επιτύχουν την απόδειξη της υπαιτιότητας του άλλου συζύγου. Το διαζύγιο με "κοινή συναίνεση" απαγορευόταν σύμφωνα με αυτόν τον νόμο, αλλά οι σύζυγοι πολλές φορές καταστρατηγούσαν το νόμο με διάφορους τρόπους και μέσα.

Το 1983 όμως, το δίκαιο αλλάζει σχεδόν ριζικά όσον αφορά το διαζύγιο. «Θεσπίστηκαν νέες διατάξεις, που επέφεραν μια "αποδραματοποίηση" και μια πιο σύγχρονη αντιμετώπιση του διαζυγίου, το οποίο από διαζύγιο – κύρωση μετατράπηκε σε διαζύγιο – θεραπεία ενός αποτυχημένου γάμου». (Σκορίνη – Παπαρηγοπούλου, 2001, σελ. 4-5)

Σήμερα οι σύζυγοι που φθάνουν στο διαζύγιο έχουν δυο εναλλακτικούς τρόπους για να το επιτύχουν:

α) να εκμεταλλευτούν το κλονισμό της σχέσης τους από τα γεγονότα ή τις καταστάσεις που έχουν σχέση με τον άλλο σύζυγο.

β) να διαζευχθούν με κοινή συναίνεση.

Η λύση του γάμου όμως δεν ολοκληρώνεται με την έκδοση της απόφασης του διαζυγίου. Χρειάζεται να ρυθμιστούν ορισμένες συνέπειες που επισύρει το διαζύγιο, είτε προσωπικού χαρακτήρα είτε περιουσιακού.

Το ελληνικό δίκαιο του διαζυγίου εφαρμόζεται για 18 χρόνια και παραμένει προοδευτικό και αποτελεσματικό και γι' αυτό έχει κριθεί απαραίτητη η άμεση αναμόρφωση του. (Σκορίνη – Παπαρηγοπούλου, 2001, σελ.4-5)

1.1.4. Η Νομική Αντιμετώπιση του διαζυγίου

Ο γάμος μπορεί να λυθεί κατά δύο τρόπους: είτε με το θάνατο του ενός από τους δύο συζύγους είτε με το διαζύγιο. Ότι λύνεται ο γάμος όταν πεθαίνει ο ένας από τους συζύγους δεν το καθιερώνει ρητά καμία διάταξη του νόμου, αλλά βγαίνει από την προσωπική φύση της συζυγικής σχέσης.

Εξ άλλου τα άρθρα 1983 και 1984 του Α.Κ. θεωρούν αυτονόητη τη λύση του γάμου με το θάνατο του ενός από τους συζύγους.

Στο ελληνικό δίκαιο το διαζύγιο ορίζεται ως εξής:

Διαζύγιο είναι η λύση του γάμου ενόσω ακόμα ζουν οι σύζυγοι για ορισμένους λόγους που προβλέπονται από το νόμο και ύστερα από δικαστική απόφαση.

(Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ.236)

Κάτω από την επίδραση της Καθολικής Εκκλησίας, υπάρχουν όμως ακόμη κράτη ενόσω ζουν οι σύζυγοι (ακόμη και η Ιταλία μόλις πριν από λίγα χρόνια κι ύστερα από ζωντανές πολιτικές διαμάχες καθιέρωσε το διαζύγιο). Σ' αυτά τα κράτη, προβλέπεται μόνο η δυνατότητα ακύρωσης του θρησκευτικού γάμου από το αρμόδιο εκκλησιαστικό δικαστήριο που εδρεύει στο Βατικανό, ύστερα από διαδικασία που διαρκεί και κοστίζει πολύ.

Προβλέπεται ακόμη ένας άλλος θεσμός που αναπληρώνει κατά κάποιο τρόπο, το διαζύγιο και δίνει κάποια διέξοδο στους συζύγους, όταν η εξακολούθηση της συμβίωσης γίνεται οδυνηρή. Πρόκειται για το "χωρισμό από τραπέζης και κοίτης" (*separatio guood thorun et mensam*) που καταργεί την υποχρέωση για συμβίωση χωρίς να επηρεάζει τις άλλες υποχρεώσεις που απορρέουν από το γάμο (πίστη, διατροφή κ.τ.λ.) και βέβαια χωρίς να επιτρέπει την τέλεση νέου γάμου. (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 237)

Στο ελληνικό δίκαιο δεν ισχύει ο θεσμός του χωρισμού από το τραπέζι και το κρεβάτι – ή εξακολουθεί ο γάμος ή παύει να υπάρχει, με το διαζύγιο.

1.1.5. Η λύση του γάμου

Αναγνώριση του θεσμού του διαζυγίου κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, χωρίς δυνατότητα μονομερούς καταγγελίας του γάμου και ύστερα από προληπτικό έλεγχο της συνδρομής των προϋποθέσεων που ορίζει ο νόμος:

A.K. 1438 (N. 1329/1983 άρθ. 16). Ο γάμος μπορεί να λυθεί (1) με διαζύγιο (2-4). Το διαζύγιο απαγγέλλεται με αμετάκλητη δικαστική απόφαση (6-7) όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζονται στα επόμενα άρθρα (8). (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 244).

Με το άρθρο 1438 διατηρείται η αρχή που ίσχυε ως τώρα στον A.K. ότι για να λυθεί ο γάμος με διαζύγιο πρέπει να ελεγχθεί δικαστικά η συνδρομή των προϋποθέσεων που ορίζει ο νόμος και ότι η σχετική δικαστική απόφαση παράγει τα αποτελέσματα της μόνον από τη στιγμή που θα γίνει αμετάκλητη. (Μπαλή, Οικογενειακό Δίκαιο, σελ. 953).

Το διαζύγιο καθιερώνεται από το νόμο ως τρόπος λύσης του γάμου, ενόσω ζουν και οι δύο σύζυγοι.

Σημαίνει όμως αυτό ότι μόνο ο έγκυρος γάμος μπορεί να λυθεί με διαζύγιο; Βέβαια ο ελαττωματικός γάμος μπορεί να πάψει να υπάρχει και με μια δικαστική απόφαση που αναγνωρίζει ή διαπλάθει την ακυρότητά του. Μπορεί όμως να λυθεί και με διαζύγιο. Πραγματικά ο ελαττωματικός γάμος φέρνει όλα τα αποτελέσματα του έγκυρου γάμου, μέχρι που να ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση (A.K. 1376). (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 246).

Ο νόμος πουθενά δεν καθορίζει λεπτομερειακά τις συνέπειες του διαζυγίου.

Εκτός από τη λύση του γάμου, που δε χρειάζεται να αναφερθεί γιατί η αναφορά της θα αποτελούσε ταυτολογία, πρέπει να επισημανθούν οι ακόλουθες ειδικότερες συνέπειες:

α) παύει η υποχρέωση των συζύγων για συμβίωση (Α.Κ. 1386) και η ανάγκη για κοινές αποφάσεις σχετικά με το συζυγικό βίο (Α.Κ. 1387).

β) παύει η δυνατότητα του κάθε συζύγου να χρησιμοποιεί το επώνυμο του άλλου συζύγου στις κοινωνικές του σχέσεις (Α.Κ. 1388 παρ.2).

γ) παύει η ελαφρότερη ευθύνη των συζύγων κατά την εκπλήρωση των αμοιβαίων υποχρεώσεων τους (Α.Κ. 1396).

δ) γεννιέται υποχρέωση λογοδοσίας και απόδοσης των εισοδημάτων για τη διαχείριση της περιουσίας του ενός συζύγου από τον άλλον, εφόσον συνεχίζεται η διαχείριση (Α.Κ. 1399)

στ) γεννιέται αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα (Α.Κ. 1400-1402).

ζ) λήγει η κοινοκτημοσύνη που τυχόν έχουν επιλέξει οι σύζυγοι ως σύστημα για τις περιουσιακές τους σχέσεις (Α.Κ. 1411).

θ) γονική μέριμνα μπορεί, με δικαστική απόφαση να ανατεθεί στον ένα από τους γονείς ή να κατανεμηθεί μεταξύ τους (Α.Κ. 1513).

ι) παύει το κληρονομικό δικαίωμα και το δικαίωμα για νόμιμη μοίρα που είχαν οι σύζυγοι μεταξύ τους (Α.Κ. 1820, 1825).

ια) μπορεί η γυναίκα να αλλάξει ιθαγένεια (Ν. 3370/1955, αρθ. 17 και 22 παρ.2).

(Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 247).

Το προηγούμενο δίκαιο προέβλεπε τέσσερις ακόμα συνέπειες του διαζυγίου:

α) ότι η γυναίκα ξαναπαίρνει το οικογενειακό της επώνυμο.

β) ότι ο υπαίτιος για το διαζύγιο μπορεί να υποχρεωθεί στην καταβολή κάποιου χρηματικού ποσού για ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του αναίτιου,

γ) ότι ο σύζυγος που επήρε διαζύγιο με υπαιτιότητα του άλλου μπορεί εύκολα να ανακαλέσει τις δωρεές που του είχε κάνει κατά τη διάρκεια του γάμου και

δ) ότι η γυναίκα οφείλει πια, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να συνεισφέρει στην διατροφή των παιδιών που είχε αποκτήσει με τον πρώην σύζυγο.

Οι συνέπειες αυτές δεν προβλέπονται από το νέο νόμο γιατί θεωρήθηκαν περιττές.

Εξ άλλου, το διαζύγιο σήμερα δεν προκαλεί πια τη μεταβολή στη νόμιμη κατοικία της γυναίκας που προκαλούσε κατά το προηγούμενο δίκαιο αφού τώρα η γυναίκα δεν απαιτά αναγκαστικά από το νόμο, ως παρεπόμενη, τη νόμιμη κατοικία του αντρός.

Από την απαγόρευση του συναινετικού διαζυγίου, που ίσχυε κατά το προηγούμενο δίκαιο (τυπικά – γιατί ουσιαστικά ήταν μόνιμη η καταστρατήγηση της απαγόρευσης) έβγαζε η

νομολογία και την αυστηρότητα κάθε σύμβασης που είχε ως σκοπό την διευκόλυνση του διαζυγίου. (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 250).

Τώρα που το συναινετικό διαζύγιο επιτρέπεται επίσημα, φανερό είναι πως όλες οι συμφωνίες ανάμεσα στους συζύγους με σκοπό την διευκόλυνση της λύσης του γάμου είναι έγκυρες, πολύ περισσότερο που ο ίδιος ο νόμος επιβάλλει τη σύναψη ορισμένων τέτοιων συμφωνιών (Α.Κ. 1441). (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 251)

Για όποιον έχει παντρευτεί με θρησκευτικό γάμο και θέλει, μετά το διαζύγιο, να ξαναπαντρευτεί με θρησκευτικό γάμο, η διαδικασία του διαζυγίου ολοκληρώνεται με τη λεγόμενη "πνευματική λύση του γάμου". Η πνευματική λύση του γάμου είναι μια τυπική βεβαίωση που ονομάζεται "διαζευκτήριον" και βγαίνει είτε από τον επίσκοπο που είχε δώσει την άδεια για την τέλεση του γάμου είτε από τον νέο γάμο, αφού ο αρμόδιος εισαγγελέας στείλει, στον ένα ή στον άλλον, την αμετάκλητη απόφαση για το διαζύγιο.

Οι διακρίσεις των λόγων διαζυγίου, που γίνονται, σύμφωνα με τις παλιές διατάξεις του Αστικού Κώδικα, σε λόγους υπαίτιους και ανυπαίτιους, ειδικούς και γενικούς, σχετικούς και απόλυτους. Ουσιαστικά να εξαιρέσει κανείς την ειδική περίπτωση της αφάνειας, υπάρχουν δύο μόνο λόγοι διαζυγίου, ο ισχυρός κλονισμός του γάμου και η συναίνεση των συζύγων. (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 252).

Άρθρο 1439

Ισχυρός Κλονισμός

Καθένας από τους συζύγους μπορεί να ζητήσει το διαζύγιο, όταν οι μεταξύ τους σχέσεις έχουν κλονισθεί τόσο ισχυρά, από λόγο που αφορά το πρόσωπο του εναγομένου ή και των δύο συζύγων, ώστε βάσιμα η εξακολούθηση της έγγαμης σχέσης να είναι αφόρητη για τον ενάγοντα. Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας του, εγκατάλειψης του ενάγοντα ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο.

Εφόσον οι σύζυγοι βρίσκονται σε διάσταση συνεχώς από τέσσερα τουλάχιστον χρόνια, ο κλονισμός τεκμαίρεται αμάχητα και το διαζύγιο μπορεί να ζητηθεί, έστω και αν ο λόγος του κλονισμού αφορά αποκλειστικά το πρόσωπο του ενάγοντα. Η συμπλήρωση του χρόνου – διάστασης δεν εμποδίζεται από μικρές διακοπές που έγιναν ως προσπάθεια αποκατάστασης των σχέσεων ανάμεσα στους συζύγους. (Ν. 1329/83 αρθ. Σχ.Ν.)

(Μπαλή, Οικογενειακό Δίκαιο, σελ. 954)

Στον ισχυρό κλονισμό δεν απαιτείται να υπάρχει και να αποδειχθεί υπαιτιότητα του εναγόμενου, δεν περιγράφονται ειδικά παραπτώματα ή καταστάσεις που πρέπει να τον έχουν προκαλέσει και το διαζύγιο απαγγέλεται μόνο αν διαπιστωθεί ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο γάμος έχει τόσο κλονισθεί ο γάμος ώστε είναι αδύνατη η εξακολούθηση της συμβίωσης. Επομένως, ο ισχυρός κλονισμός είναι λόγος διαζυγίου ανυπαίτιος, γενικός και σχετικός. Έμμεσα καθιερώνεται σαν απόλυτος λόγος διαζυγίου η τετράχρονη διάσταση των συζύγων αφού, σ' αυτή την περίπτωση, δημιουργείται αμάχητο τεκμήριο ότι ο γάμος έχει κλονισθεί. Ορισμένα υπαίτια παραπτώματα που μνημονεύονται ειδικά από το νόμο δεν αποτελούν λόγους διαζυγίου αλλά απλώς διευκολύνουν την απόδειξη του κλονισμού, δημιουργώντας αμάχητο τεκμήριο περί αυτού. (Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 252)

Άρθρο 1440

Αφάνεια

Καθένας από τους συζύγους μπορεί να ζητήσει το διαζύγιο, όταν ο άλλος έχει κηρυχθεί σε αφάνεια (Ν. 1329/83 άρθρο 16 Σχ. Ν).

Στο νέο άρθρο 1440 διατηρείται ο κανόνας του ισχύοντος δικαίου ότι η κήρυξη της αφάνειας δεν προκαλεί αυτόματα τη λύση του γάμου. Και αυτό γιατί θα ήταν απαράδεκτο μια τέτοια προσωπική συνέπεια να μπορεί να επέλθει ακόμα και με πρωτοβουλία κάποιου δανειστή του αφάντου. Η κήρυξη αφάνειας διατηρείται ως αυτοτελής λόγος διαζυγίου.

(Μπαλή, Οικογενειακό Δίκαιο, σελ. 955)

Άρθρο 1441

Συναινετικό διαζύγιο

Όταν οι σύζυγοι συμφωνούν για το διαζύγιο, μπορούν να το ζητήσουν με κοινή αίτηση τους που δικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (συναινετικό διαζύγιο).

Για να εκδοθεί συναινετικό διαζύγιο, πρέπει ο γάμος να έχει διαρκέσει τουλάχιστον ένα χρόνο πριν από την κατάθεση της αίτησης, η δε συμφωνία των συζύγων να δηλωθεί στο δικαστήριο, αυτοπροσώπως με ειδικό πληρεξούσιο, σε δύο συνεδριάσεις που να απέχουν μεταξύ τους έξι τουλάχιστον μήνες. Το ειδικό πληρεξούσιο πρέπει να έχει δοθεί μέσα στον τελευταίο μήνα πριν από την κάθε συνεδρίαση. Εφόσον από την πρώτη συνεδρίαση πέρασαν δύο χρόνια, η δήλωση της συμφωνίας παύει να ισχύει.

Αν υπάρχουν ανήλικα τέκνα, για να εκδοθεί συναινετικό διαζύγιο πρέπει να προσκομίζεται έγγραφη συμφωνία των συζύγων που να ρυθμίζει την επιμέλεια των τέκνων και την

επικοινωνία με αυτά. Η συμφωνία επικυρώνεται από το δικαστήριο και ισχύει ώσπου να εκδοθεί απόφαση για το θέμα αυτό σύμφωνα με το άρθρο 1513 (Ν. 1329/83 αρθρ. 16 Σχ.Ν). (Μπαλή, Οικογενειακό Δίκαιο, σελ. 956).

Στη συναίνεση των συζύγων ως λόγω διαζυγίου οι διακρίσεις με την υπαιτιότητα ή την ειδικότητα ή την σχετικότητα έτσι κι αλλιώς δεν έχουν νόημα αφού εδώ η διάζευξη δεν προέρχεται από κάποια κατάσταση που διαμορφώθηκε και πρέπει να διαπιστωθεί από το δικαστήριο αλλά μόνο από την θέληση των ενδιαφερομένων συζύγων, εφόσον συνοδεύεται από ορισμένες εξασφαλιστικές προϋποθέσεις.

(Κουμάντου, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, 1984, σελ. 252).

1.1.6. Ψυχολογία των Διαζευγμένων – Φάσεις

Όταν ένα ζευγάρι χωρίζει, η κρίση που παρουσιάζεται δεν αρχίζει τη στιγμή του χωρισμού αλλά έχει αρχίσει αρκετό καιρό πριν.

Σύμφωνα με τους Πιντέρη (1982, σελ. 57-85) και Δημοπούλου – Λαγωνίκα (1980, σελ. 189) πέρα από τις υποκειμενικές διαφοροποιήσεις που υπάρχουν, έχουν διαπιστωθεί πέντε επάλληλες φάσεις από τις οποίες περνάει το διαζευγμένο άτομο.

α) Περίοδος άρνησης

Την περίοδο αυτή βιώνουν εντονότερα τα άτομα που δεν έχουν πάρει την πρωτοβουλία και η περίοδος αυτή συναντάται μέσα στη φάση του συναισθηματικού διαζυγίου. Οι σύζυγοι αρνούνται να παραδεχτούν την πραγματικότητα και αμύνονται προσπαθώντας να διατηρήσουν μια επισφαλής ηρεμία που ουσιαστικά δεν υφίσταται. Ωστόσο η περίοδος αυτή μπορεί να διαρκέσει μεγάλο χρονικό διάστημα ίσως και χρόνια.

β) Περίοδος πένθους και κατάθλιψης

Η επιφανειακή ηρεμία που διασφαλίζεται στην πρώτη περίοδο κάποια στιγμή καταλύεται από ένα γεγονός που θα αποτελέσει την κρίση. Εκεί λοιπόν οι σύζυγοι αντιδρούν όπως και σε περίπτωση πένθους. Παρατηρούνται σ' αυτούς έντονα συμπτώματα κατάθλιψης, πόνος, οδύνη, απομόνωση, ανορεξία, απαξίωση του εαυτού και μάλιστα μπορεί να φτάσουν σε σημείο να έχουν τάσεις αυτοκτονίας και κάνουν απόπειρες.

γ) Περίοδος θυμού και αμφιθυμίας

Στην διάρκεια κυρίως της έκδοσης του διαζυγίου και της απόφασης για την επιμέλεια των παιδιών, ο θυμός είναι το κύριο συναίσθημα που επικρατεί μεταξύ των συζύγων. Έτσι οι

συγκρούσεις είναι ένα συχνό φαινόμενο που πολλές φορές δε μένει μόνο μεταξύ των συζύγων αλλά βιώνεται και από τα παιδιά.

δ) Επαναπροσανατολισμός σε νέο τρόπο ζωής και νέες συνήθειες.

ε) Παραδοχή και νέο επίπεδο λειτουργικότητας.

Στις δύο αυτές τελευταίες φάσεις το άτομο αναδιοργανώνει την προσωπικότητα του, επιστρατεύει τις δυνάμεις του και κινητοποιείται ξανά. Είναι βέβαια πιθανό να υπάρχουν και συμπτώματα σοβαρής αποδιοργάνωσης σε κάποια άτομα, αυτό όμως ποικίλει από την προσωπικότητα τους, τη χρονική διάρκεια του γάμου τους και την προϋπάρχουσα κατάσταση στις ενδοοικογενειακές σχέσεις.

1.1.7. Το Ψυχολογικό Προφίλ των διαζευγμένων

Αν θέλουμε να δώσουμε ένα ψυχολογικό προφίλ των ανθρώπων που χωρίζουν, θα μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε μερικές ιδιότητες που τους χαρακτηρίζουν.

Πρώτα πρώτα θα διαπιστώσουμε πιθανή εκδικητική στάση. Προέρχεται από το γεγονός πως καταστρέφεται η ζωή – και πράγματι το διαζύγιο αναποδογυρίζει μια προοπτική, μια κατάσταση, ιδανικά που έχουν δημιουργηθεί – και οι σύζυγοι είναι έτοιμοι για οποιαδήποτε πράξη. Οι πράξεις αυτές σε κανονική κατάσταση δεν θα ήταν αποδεκτές, εδώ όμως πολλές φορές τις αναζητούν οι άνθρωποι που θέλουν να χωρίσουν: Η εκδίκηση λοιπόν μπορεί να είναι μια χαρακτηριστική ιδιότητα των ανθρώπων που χωρίζουν.

Μια δεύτερη ιδιότητα είναι η τάση για αποκοπή από το παρελθόν. Υπάρχει μια έντονη διάθεση να ξεχάσουν, να σβήσουν, να διαγράψουν, να μην τους βαραίνει αυτή η περίοδος της ζωής που πέρασαν με τον άλλο σύζυγο. Αυτή την τάση την έχουν περισσότερο οι άνθρωποι που είχαν την πρωτοβουλία του διαζυγίου. Γιατί αυτός που δέχεται το διαζύγιο πολλές φορές δε θέλει να αποκοπεί από το παρελθόν, αντίθετα ανακουφίζεται συζητώντας και ξαναζώντας την κατάσταση, που έχει περάσει. Όμως ο σύζυγος που θέλει να ξεκόψει και καταφεύγει πρώτος στο διαζύγιο είναι αυτός που χαρακτηρίζεται από βαθύτατη ανάγκη να ξεκόψει από το παρελθόν και να το διαγράψει όσο το δυνατό νωρίτερα, πολύ περισσότερο αν ήδη έχει παρουσιαστεί στον ορίζοντα το συζυγικό ένα τρίτο πρόσωπο.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι ο φόβος και το άγχος μπροστά στο άγνωστο. Μην ξεχνάμε πως το διαζύγιο είναι το τέλος για μια κατάσταση και φυσικά αρχή για μια άλλη. Αυτή η αρχή είναι κάτι το αβέβαιο. Όσο και αν θέλει κανείς να τη σταθμίσει είναι κάτι που τα ξεκινάει χωρίς να ξέρει που θα βγει. Πήρε μια απόφαση μα δεν μπορεί να οραματιστεί ή να

προγραμματίσει σίγουρα ή να αποφασίζει κάτι πιο πέρα. Για το λόγο αυτό το άγχος που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους που πρόκειται να χωρίσουν και το άγχος αυτό είναι διάχυτο σε όλη την ψυχολογία τους. Φοβούνται το άγνωστο, φοβούνται το πώς θα κινηθούν, πολύ περισσότερο φοβάται αυτός που δεν είχε την πρωτοβουλία του διαζυγίου και που βλέπει πως δεν ξέρει ποιο δρόμο να τραβήξει και προς τα πού.

Σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις και περιστάσεις, σε όλες αυτές τις δυσκολίες που νιώθουν οι άνθρωποι που θέλουν να χωρίσουν είναι διάχυτη η ανάγκη να ζητήσουν βοήθεια και το στήριγμα ενός ανθρώπου, ενός φίλου, μιας φίλης, ενός τρίτου ατόμου με το οποίο συζητούν το ιστορικό της ζωής τους και της υπόθεσης τους. Συχνά είναι ο δικηγόρος. Επειδή όμως οι δικηγόροι συχνά δεν έχουν γνώσεις ψυχολογίας και κατά δεύτερο λόγο δεν έχουν καιρό να ακούσουν όλες τις εξιστορήσεις που αισθάνεται την ανάγκη να πει ο άνθρωπος που χωρίζει, επειδή λοιπόν δεν υπάρχουν αυτοί οι προσιτοί άνθρωποι, καταφεύγουν στα πιο αναρμόδια πρόσωπα και ζητούν κάποιο στήριγμα ψυχολογικό, γιατί παραπαίουν, δεν ξέρουν πώς να σταθούν και θέλουν βοήθεια.

Αυτή την ανάγκη αντιμετωπίζει η ψυχολογία στην εποχή μας, για να δώσει ένα χέρι βοήθειας στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη και την χρειάζονται.

1.1.8. Δέκα βασικοί παράγοντες που καθορίζουν το μεγάλο ποσοστό διαζυγίων.

Αν και θα μπορούσαμε να αναζητήσουμε σε πολλές πηγές τους παράγοντες που συμβάλλουν σ' ένα διαζύγιο, είναι χρήσιμο να ξεκινήσουμε με τον πρώτο βασικό παράγοντα: οι ασύμβατοι ρόλοι των φύλων.

Η πρώιμη κοινωνικοποίηση σχεδόν όλων των ζευγαριών περιπλέκει την προσαρμογή τους στον έγγαμο βίο. Πολλά από αυτά που το αρσενικό μαθαίνει για τον προσανατολισμό του φύλου στον κόσμο και τη θεωρούμενη σωστή θέση του μέσα σ' αυτόν, έρχονται σε αντίθεση με όσα μαθαίνει το θηλυκό για το ίδιο θέμα. Μέσα από την ένταση και εξιδανίκευση του φλερτ, ο γαμπρός και η νύφη ελαχιστοποιούν τις διαφορές στους προσανατολισμούς τους. Καθώς τα ιδανικά του γάμου υποχωρούν μπροστά στην πραγματικότητα της καθημερινής ζωής, οι διαφοροποιήσεις ως προς τους προσανατολισμούς τους δεν μπορούν πια να αγνοηθούν. Οι βασικές θεωρήσεις τους για τη ζωή έρχονται σε αντίθεση και συχνά αυτό τους φέρνει σε απόλυτη ρήξη.

Ο δεύτερος παράγοντας έχει σχέση με τον πρώτο, είναι: ο διαχωρισμός των κόσμων με βάση το φύλο στην κοινωνία μας.

Άντρες και γυναίκες είναι τοποθετημένοι σε διαφορετικές «γωνίες» της ζωής και κάθε «γωνία» αντιπροσωπεύει μοναδικούς κόσμους εμπειρίας. Αυτός ο διαχωρισμός σημαίνει ότι και ως ενήλικοι, άντρες και γυναίκες, υπόκεινται σε μια δια βίου κοινωνικοποίηση, κατά την οποία ο καθένας μαθαίνει διαφορετικούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων, αξιολόγησης του τί είναι σημαντικό και, γενικά πώς θα προσεγγίζει τη ζωή. Εφόσον οι σύζυγοι μοιράζονται τον ίδιο χρόνο/ χώρο/ σχέση/ εισόδημα/ σεξουαλικές και συναισθηματικές διαστάσεις της ζωής, είναι προφανές ότι αυτές οι διαφορές θα οδηγήσουν σε σύγκρουση.

Ο τρίτος καθοριστικός παράγοντας διαζυγίου είναι: οι αποκτήσεις της ζωής.

Αναφερόμαστε στις πιέσεις τις οποίες δέχονται οι ενήλικοι στον πολιτισμό μας στα θέματα που απαιτούν ικανοποίηση. Ο τρίτος παράγοντας περιλαμβάνει τις απαιτήσεις στο χρόνο και την ενέργεια του ζευγαριού. Με τόσες πολλές απαιτήσεις εξαντλητικές και ατελείωτες από το άτομο, συχνά κανείς έχει λίγο χρόνο ή ενέργεια για να αφιερώσει στο σύντροφο του. Συχνά, λοιπόν, είναι ο σύζυγος ή σύζυγος που υποφέρει και κατά συνέπεια ο γάμος.

Ο τέταρτος βασικός παράγοντας μπορεί να ονομαστεί: ρουτίνα του έγγαμου βίου.

Η "φρεσκάδα" χάνεται καθώς το ζευγάρι ζει όλο και περισσότερο μαζί. Πριν το γάμο περνούσαν το χρόνο τους μαζί επειδή το ήθελαν. Ξεπερνούσαν κάθε εμπόδιο που παρουσιαζόταν για να δουν ο ένας τον άλλο. Μετά από αρκετά χρόνια γάμου (για πολλούς, πιο σύντομα) κάποια ζευγάρια θεωρούν το γάμο τους μια μονότονη ρουτίνα.

Ο πέμπτος βασικός παράγοντας είναι: οι αλλαγές στις λειτουργίες του γάμου και της οικογένειας. Καθώς άλλοι κοινωνικοί θεσμοί έχουν σφετεριστεί παραδοσιακές λειτουργίες, οι δυνάμεις που κρατούν ένα ζευγάρι μαζί παρά τα προβλήματα έχουν εξασθενήσει.

Ο έκτος παράγοντας είναι: η αντικατάσταση των προηγούμενων λειτουργιών με τη μεγάλη έμφαση στην προσωπικότητα ή τη συναισθηματική εκπλήρωση (αυτό που συχνά αποκαλείται «γάμος συντροφικότητας»).

Όταν βασιζόμαστε κυρίως σε ένα πρόσωπο για να ικανοποιήσει τις ανάγκες μας, αυτό δημιουργεί τρομακτικές πιέσεις πάνω σε μια σχέση.

Ο έβδομος παράγοντας είναι: η έμφαση στην ισότητα στα πλαίσια του γάμου.

Συνηθίζεται να πιστεύεται ότι η ισότητα και η ευτυχία είναι ταυτόσημες. Τότε, πώς είναι δυνατό η αυξημένη ισότητα να συμβάλλει στο διαζύγιο; Αν και η ισότητα μπορεί να ωφελήσει ένα γάμο, δημιουργεί και προβλήματα. Η ισότητα κάνει τη λήψη κάθε απόφασης, θέμα διαφωνίας. Κανείς από τους συζύγους δεν έχει το δικαίωμα της τελικής απόφασης.

Ο όγδοος σημαντικός παράγοντας είναι: η αυξανόμενη θεσμική υποστήριξη των διαζευγμένων γυναικών.

Υπάρχουν τρία κύρια στοιχεία: το διαζύγιο δεν αποτελεί πλέον κοινωνικό στίγμα όσο παλαιότερα. Οι γυναίκες έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία, επειδή βρίσκουν ευκολότερα εργασία. Το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας έχει επεκταθεί πολύ, κάτι που ήταν άγνωστο πριν μερικές δεκαετίες. Συνοπτικά, αυτή η αυξανόμενη θεσμική υποστήριξη σημαίνει ότι η γυναίκα δεν είναι υποχρεωμένη να παραμείνει σ' ένα γάμο που την κάνει δυστυχημένη.

Ο ένατος παράγοντας είναι: οι κοινωνικοί ρόλοι των δύο συζύγων.

Για πολλούς η κατανόηση του ρόλου των δύο συζύγων προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση της επιβολής των απαιτήσεων του ενός στον άλλο. Αυτές οι απαιτήσεις, που μερικές μπορεί να είναι και συνειδητές, κάνουν τον άλλο να δυσανασχετεί. Αυτό το αίσθημα απεικονίζεται από τη γνωστή φράση της συζύγου που παραπονιέται: «Πριν παντρευτούμε, μου φερόταν σαν να ήμουν ξεχωριστή. Τώρα μου φέρεται απλώς σαν να είμαι σύζυγος!»

Ο δέκατος παράγοντας που αποτελεί μια γενική προϋπόθεση για την ύπαρξη των περισσότερων άλλων παραγόντων, είναι: η αλλαγή της φύσης της κοινωνίας λόγω της εκβιομηχάνισης και της αστικοποίησης.

Η εκβιομηχάνιση, με όλες τις τεχνολογικές εξελίξεις της, μας επέτρεψε να δημιουργήσουμε μια εξαιρετικά αστικοποιημένη κοινωνία. Τα χαρακτηριστικά μιας αστικής κοινωνίας – ειδικά η ανωνυμία, η τάση να εκτοπίζονται οι κύριες σχέσεις από δευτερεύουσες, με τη μορφή της συμμετοχής σε διάφορους οργανισμούς, η κατάλυση της παραδοσιακής εξουσίας σε όλους τους τομείς της ζωής, ή εκκοσμίκευση της θρησκείας, η

απομυθοποίηση των παλιών τρόπων με τους οποίους γίνονταν τα πράγματα, η έμφαση στην επιτυχία και η έλλειψη αξιοκρατίας, η αναμονή συνεχών αλλαγών στην κοινωνία, η κινητικότητα ή η επικέντρωση του ενδιαφέροντος στην ευδαιμονία, τον υλισμό και τις εφήμερες συμβατικές σχέσεις, όλα αυτά επιδρούν αρνητικά σε κάθε ισόβια δέσμευση συμπεριλαμβανομένου και του γάμου.

1.1.9. Οι Αιτιολογικοί Παράγοντες που οδηγούν στο διαζύγιο.

Στη σημερινή εποχή η συζυγική ζωή κλονίζεται περισσότερο από κάθε άλλη φορά. «Όσο οι ζωές των ανθρώπων γίνονται πιο περίπλοκες και δύσκολες, όσο η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο οι ανθρώπινες σχέσεις βραχυκυκλώνονται και η ψυχολογία του ανθρώπου γίνεται πιο δύσκολη και σύνθετη» (Χούρδρακη, 2000). Υπάρχουν πολλοί λόγοι

που οδηγούν στο διαζύγιο. Θα αναφερθούμε σε τρία είδη παραγόντων: τους διαπροσωπικούς, τους κοινωνικούς και τους ψυχολογικούς παράγοντες.

1.2. Διαπροσωπικοί παράγοντες

1. Η Μ. Χουρδάκη (1982) αναφέρει ότι η γέννηση παιδιών σε ακατάλληλη χρονική περίοδο, μπορεί να θεωρηθεί σαν παράγοντας διαζυγίου. Όταν τα παιδιά έρθουν νωρίς, το ζευγάρι δεν έχει καταφέρει ακόμα να ξεπεράσει τις προσωπικές του κρίσεις, μα έρχονται σε ώρα που ακόμη ταλαντεύονται. Ήδη ακόμα και σε ώριμα ζευγάρια, όταν έρθει το πρώτο παιδί, συμβαίνει να περάσουν μια δοκιμασία. Ο πατέρας και η μητέρα δε βλέπουν τον ερχομό του παιδιού με τον ίδιο τρόπο. Συχνά γεννώνται βιώματα της παιδικής ηλικίας, στους συζύγους και τα παιδιά και μεταφέρονται τα βιώματα αυτά. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λύση της κρίσης είναι η ύπαρξη ωριμότητας στους συζύγους.

Ο Γ. Πιντέρης στο βιβλίο του "Έρωτας, Αγάπη και Εξάρτηση", 1993, αναφέρει ότι η γέννηση των παιδιών είναι γεγονός καταλυτικό για το ζευγάρι και διερωτάται αν ισχύει η άποψη ότι "τα παιδιά κρατάνε το γάμο". Διαπιστώνεται όμως, ότι εκείνοι που χώρισαν και είχαν παιδιά, αποτελούν το 66,7 %.

2. Ο Γ. Πιντέρης στο βιβλίο "Εσύ, τα δικαιώματά σου και οι Άλλοι" 1993, αναφέρει

πως, ίσως από τους βασικότερους λόγους που το ζευγάρι χωρίζει, είναι το γεγονός ότι βαριούνται ο ένας τον άλλο και όχι επειδή έχουν αζεπεράστα ελαττώματα. Αυτά τα επικαλούνται απλά για να δώσουν κάποια σοβαρότητα στην απόφασή τους, και να προστατευθούν από τις ενοχές και την κοινωνική αποδοκιμασία.

Η βαρεμάρα εμφανίζεται όταν ο ένας σύντροφος περιμένει τον άλλο, να γεμίσει το κενό της ζωής του. Εμφανίζεται επίσης όταν στη σχέση υπάρχει το "εμείς" χωρίς να υπάρχει το "εγώ" και το "εσύ".

Εμφανίζεται επίσης όταν το ζευγάρι φτάνει σε ακραίο σημείο ταύτισης, έτσι ώστε δε δίνεται η ευκαιρία σε κανέναν να ανανεώνεται. Αυτή η λεγόμενη βαρεμάρα προέρχεται από μια σειρά δυσανεμιών, οι οποίες δεν εκφράζονται αλλά συσσωρεύονται.

3. Η Μ. Κανελλοπούλου (1981) αναφέρει σαν αιτίες διαζυγίου, τις διαφωνίες και την ασυμφωνία περί γενετήσιου βίου, καθώς και την ανικανότητα προς τεκνοποιία. Γράφει χαρακτηριστικά, "ουδεμία ίσως αιτία είναι τόσο γενικώς παραδεκτή, ως πηγή

δυστυχίας, όσο η γενετήσια δυσαρμονία των συζύγων. Οι ασχολούμενοι με το πρόβλημα αυτό, ομολογούν ότι η δυσαρμονία πηγάζει κατά κανόνα, εξ' άλλων λόγων κυρίως ψυχολογικών".

Η Μ. Χουρδάκη (1982) αναφέρει ότι ένα βασικό ζήτημα για την πορεία του ζευγαριού, είναι η αποκατάσταση ικανοποιητικών σεξουαλικών σχέσεων μεταξύ τους. Ο γάμος θεμελιώνεται πάνω στις σχέσεις αυτές και φυσικά περιστρέφεται γύρω από άλλα "θέματα" βασικά, και προβλήματα που πρέπει να επιλύσει.

4. Ο Γ. Γεωργόπουλος (1993), αναφέρει ότι συχνά, ο φόρτος εργασίας, η κλειστή πόρτα στο σπίτι, οι συνθήκες, οδηγούν τους άντρες σε εξωγαμικές σχέσεις. Το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες. Η εξωγαμική σχέση κατά κανόνα οδηγεί σε συγκρούσεις, πιέσεις, με αποτέλεσμα πολλές φορές το διαζύγιο. Ο συγγραφέας, αναφέρει επίσης πως παράγοντες που σχετίζονται με την επιτυχία του γάμου, είναι ο ευτυχισμένος γάμος των γονέων, μια ικανοποιητική σεξουαλική ενημέρωση, η καλή παιδική ηλικία, τα κίνητρα για το γάμο και φυσικά η ωριμότητα.

5. Η Μ. Κανελλοπούλου (1981), αναφέρει ότι η επίδραση των συγγενών επιβαρύνει την ομαλή εξέλιξη του ζευγαριού και την ανθυπαρξία του. Έτσι στη χώρα μας ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που οδηγεί τα ζευγάρια σε διάσταση, και το διαζύγιο είναι οι ενέργειες των τρίτων προσώπων. Η συμπεριφορά τρίτων κυρίως συγγενών έχει επιπτώσεις και στη συμπεριφορά των συζύγων, ενώ η στάση τους στη συνέχεια απέναντι στους τρίτους, θεωρείται ένδειξη κακής συμπεριφοράς προς το πρόσωπο του ίδιου του συζύγου.

Τα μέλη των οικογενειών στην Ελλάδα είναι περισσότερο δεμένα, από ότι τα μέλη των οικογενειών άλλων χωρών. Αυτή η σύνδεση είναι μεγαλύτερη όταν οι συνθήκες επιβάλλουν τη συγκατοίκηση των δυο γονέων, (γονέων με παιδιά), όπως είναι φυσικό μια τέτοια συμβίωση φέρνει αναπόφευκτα τη σύγκρουση με τους εξ' αγχιστείας συγγενείς. Υβρεις προς τους πεθερούς / πεθερές, άρνηση φιλοξενίας, μη τήρηση οφειλόμενου σεβασμού, συμπεριφορά κακή, διαβολή, παρεμβάσεις στα του οίκου του ζευγαριού κ.τ.λ. Όλα αυτά είναι μια απόδειξη ότι τα άτομα στην Ελλάδα, ακόμη και στην εποχή μας, δεν είναι χειραφετημένα έναντι του οικογενειακού θεσμού, πράγμα που οδηγεί πολλές φορές σε ακραίες καταστάσεις.

Έτσι παραπαίουν μεταξύ της παθολογικής τους αδυναμίας προς τους συζύγους και στο τυφλό μίσος για τους γονείς του συζύγου. Αυτό εξηγεί τη διάλυση του γάμου, όταν οι σύζυγοι δεν κατορθώνουν οι ίδιοι να βρουν μια μέση οδό και να

συνειδητοποιήσουν ποιά είναι η αληθινή ευθύνη των τρίτων στο πρόβλημα του γάμου τους.

Σύμφωνα με τον Ι. Κούρο (1993), η βασικότερη αιτία είναι η παρουσία των πεθερικών. Οι σχέσεις μεταξύ νύφης και πεθεράς είναι εντελώς διαφορετικές με βάση του προβλήματος, μοίρασμα της αγάπης τους για τον ίδιο άντρα. Η μητέρα που προϋπήρχε νιώθει ότι της τον κλέβουν, ενώ η νύφη απογοητεύεται, γιατί δεν είναι το μοναδικό αντικείμενο αγάπης του συζύγου της.

Αναμφίβολα η σχέση νύφης και πεθεράς είναι η πιο ασταθής και δύσκολη, η ισορροπία δεν είναι ποτέ μόνιμη, οι εκρήξεις συνήθως δεν ξεπερνούν τα όρια και πρόκειται συχνά για μια αμείλικτη – βουβή μάχη, αλλά επιφανειακή στα πλαίσια της κοινωνικής συμπεριφοράς. Η Μ. Χουρδάκη (1982), αναφέρεται στο θέμα της συγκατοίκησης μεταξύ του νέου ζευγαριού και των γονέων, σαν ένα πρόβλημα ιδιαίτερο σοβαρό, που εμποδίζει την αρμονία του ζευγαριού, γιατί το μοίρασμα της στέγης είναι μια οικονομική λύση που συμφέρει, αλλά δημιουργεί εμπόδιο στην αυτονομία του, βασική προϋπόθεση για την επιτυχία του γάμου.

1.2.1. Κοινωνικοί παράγοντες

Η κοινωνική και οικονομική ανεξαρτησία έδωσαν στη γυναίκα τις δυνάμεις να τολμήσει κάτι, που η γυναίκα της προηγούμενης γενιάς δεν είχε το σθένος και τα μέσα να αντιμετωπίσει. Οι φόβοι, οι ενοχές, οι οικονομικές δυσκολίες, η κοινωνική μορφή, οι πιέσεις από το άμεσο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον την κρατούσαν δέσμια στον παραδοσιακό ρόλο της “μάνας – νοικοκυράς”. Η σημερινή όμως κοινωνικοοικονομική εξέλιξη, το φεμινιστικό κίνημα και η εργασία της γυναίκας της επιτρέπουν να αντιμετωπίσει χωρίς παθητικότητα και καρτερία μια κακή συμβίωση. Η σύγχρονη γυναίκα έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει ένα πιθανό διαζύγιο με τρόπο δυναμικότερο και ψυχικά υγιέστερο. Η πρόσφατη αναπροσαρμογή του οικογενειακού δικαίου στη χώρα μας δίνει ίσες δυνατότητες, τόσο στις γυναίκες όσο και στους άνδρες για δυναμικότερη λύση των αλύτρωτων γάμων.

Η αστικοποίηση, η περιορισμένη ποιότητα ζωής, οι δυσκολίες εργασίας, η ανεργία, το άγχος, προωθούν τις ενδοοικογενειακές συγκρούσεις με αποτέλεσμα τη διαταραχή των διαπροσωπικών σχέσεων του ζευγαριού που συχνά έτσι οδηγούνται στην κρίση.

1. Η Μ. Χουρδάκη (1982), επισημαίνει σαν λόγους που συντελούν στην αύξηση των διαζυγίων τη διεθνή ανασφάλεια που υπάρχει και δημιουργεί σε όλες τις σχέσεις μας μια κατάσταση μη σιγουριάς. Όταν οι άνθρωποι έχουν ζήσει πολέμους, ανακατατάξεις αξιών, ζωής και έχουν μάθει πόσο λίγο σεβαστές είναι οι αξίες και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τότε είναι κατανοητό τί σημαίνει διεθνής ανασφάλεια. Η έλλειψη προοπτικής για τον άνθρωπο έχει επίδραση στο γάμο, ο οποίος είναι θέμα προοπτικής. Σήμερα οι άνθρωποι δε δέχονται να ταυτίσουν τη ζωή τους με έναν άνθρωπο που δεν πληρεί τις αξιώσεις τους. Ο άνθρωπος σήμερα είναι κοινωνικά ελεύθερος να αποφασίζει τί θα κάνει στην προσωπική του ζωή.

2. Ο Γ. Γεωργόπουλος (1993), αναφέρει ότι η μεγάλη κρίση σήμερα δεν αφορά την οικογένεια αλλά το γάμο. Ο γάμος πάσχει και η οικογένεια δέχεται τις παρενέργειες του. Οι πιο σοβαρές είναι:

α) Η καθημερινή ρουτίνα, η οποία είναι αναπόφευκτη για δύο άτομα που ζουν για πολλά χρόνια μαζί, και εάν έχουν λύσει τα προβλήματα τους έχουν πολύ ελεύθερο χρόνο, χρόνος που δρα κατά της σχέσης.

β) Σήμερα ο άνθρωπος νιώθει ότι τίποτα δεν τον γεμίζει, οι προγαμιαίες σχέσεις συνδέονται με την κρίση που περνά ο γάμος. Η κρίση του γάμου είναι αποτέλεσμα της γενικής δοκιμασίας που διέρχονται οι θεσμοί.

3. Η Μ. Χουρδάκη (1982), αναφέρει ότι ένας από τους παράγοντες που οδηγούν σε διαζύγιο, είναι οι οικονομικές δυσκολίες, η ανεργία, η ανέχεια. Όταν υπάρχουν αυτά τα προβλήματα, τότε υπάρχει ο εκνευρισμός και η δυσκολία συνεννόησης. Π.χ. επειδή ο σύζυγος συνέβει να χάσει τη δουλειά του ή να μην κερδίζει αρκετά, το ζευγάρι υποφέρει με αποτέλεσμα να τους φταίνε όλα και έτσι το οικοδόμημα που "έχτιζαν" ανατρέπεται.

Η Μ. Κανελλοπούλου (1981), αναφέρει ότι το οικονομικό μπορεί να είναι ένας σημαντικός παράγοντας διαζυγίου, αλλά μπορεί να δημιουργηθεί και ένας φαύλος κύκλος, δηλαδή να θέλει κάποιος από τους συζύγους διαζύγιο και μην το κατορθώνει γιατί δεν το αντέχει οικονομικά και έτσι παραμένει στο γάμο.

Ο Γ. Πιντέρης στο βιβλίο του "Ερωτας, Αγάπη και Εξάρτηση", 1993, αναφέρει πως τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το ζευγάρι, είναι ένας από τους σοβαρότερους λόγους διαζυγίου, τρίτος κατά σειρά μετά την ψυχική σκληρότητα και την αμέλεια καθηκόντων.

4. Ο Γ. Πιντέρης στο βιβλίο του "Ερωτας, Αγάπη και Εξάρτηση", 1993, αναφέρει τη μείωση των ηθικών και θρησκευτικών αρχών, ως παράγοντες της αύξησης των

διαζυγίων. Όλες οι χριστιανικές εκκλησίες στο διάστημα 1940-1980 έχουν εκσυγχρονιστεί σημαντικά και αντιμετωπίζουν ελαστικά το χωρισμό (με μόνη εξαίρεση την καθολική εκκλησία). Αυτό σημαίνει πως η εκκλησία υιοθετεί τη γενικότερη αποδοχή του διαζυγίου εκ μέρους της κοινωνίας προς την οποία η εκκλησία υποχρεώθηκε να εφαρμοστεί.

Επίσης, η επίδραση της τεχνολογικής εξέλιξης στην καθημερινή ζωή της οικογένειας και αυτό που βαραίνει πολύ είναι η ενημέρωση, η πληροφόρηση. Όσο περισσότερο πληροφορημένος είναι κάποιος, τόσο είναι σε θέση να συγκρίνει και να συγκρίνεται. Ο σημερινός άνθρωπος έχει περισσότερα περιθώρια επιλογής από εκείνα των προγόνων του. Έτσι δε συμβιβάζεται με μια κατάσταση που δεν τον εκφράζει όταν αντιλαμβάνεται ότι υπάρχουν καλύτερες.

5. Η Μ. Κανελλοπούλου (1981), θεωρεί τις νέες συνθήκες ζωής καθώς και τη χειραφέτηση της γυναίκας μια από τις σημαντικότερες αιτίες διαζυγίου στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι οι συνθήκες της σύγχρονης ζωής, διαφέρουν αρκετά από τις παλιές και απορρέουν από παράγοντες όπως η τεχνολογική πρόοδος, η ηθική χαλάρωση, η άμβλυνση του θρησκευτικού συναισθήματος, η χειραφέτηση της γυναίκας επέδρασαν έντονα στις εσωτερικές σχέσεις των συζύγων, που είχαν σαν αποτέλεσμα τη μεταβολή των ρόλων, που ο κάθε σύζυγος διαδραματίζει μέσα και έξω από την οικογένεια. Η γυναίκα και στη χώρα μας είναι ανεξάρτητο ον και βρίσκεται να θρέψει τον εαυτό της σε ικανοποιητικότερο ποσοστό από παλιά, ασκεί επαγγέλματα που ήταν αδιανόητα γι' αυτήν πριν από μερικές δεκαετίες.

Η Μ. Χουρδάκη (1982), αναφέρεται στην ανάγκη που νιώθει σήμερα η γυναίκα να διεκδικήσει το δικαίωμα στην εργασία και μετά στο γάμο, με την πρόφαση ίσως, της οικονομικής προσφοράς στο σπίτι. Όμως στην περίπτωση αυτή η γυναίκα επωμίζεται και τα προβλήματα του σπιτιού καθώς έχει επίσης να αντιμετωπίσει και τα προβλήματα της εργασίας της.

Η Ρ. Κακλαμανάκη (1984), αναφέρεται επίσης στην ανάγκη της γυναίκας για ανεξαρτητοποίηση μέσω της εργασίας της με όλα τα θετικά και αρνητικά που μπορεί να έχει αυτό. Γιατί στην αντίθετη περίπτωση, η νοικοκυρά ζει με το φόβο της μοναξιάς και της εγκατάλειψης, ανασφαλής, νιώθει την έλλειψη της ατομικής ολοκλήρωσης και εξουδετερώνεται.

Ο Γ. Πιντέρης στο βιβλίο του "Έρωτας, Αγάπη και Εξάρτηση", 1993, αναφέρεται στο πώς τα διαζύγια, μπορούν να αποδοθούν ακόμη στην αύξηση της οικονομικής

ανεξαρτητοποίησης της γυναίκας, γιατί πλέον δεν είναι υποχρεωμένη να βασίζεται στον άντρα για την επιβίωση της και μπορεί εύκολα να αποφασίσει να εγκαταλείψει τον άνδρα της. Πριν ακόμα η αγορά εργασίας ανοίξει για την γυναίκα, τις περισσότερες αιτήσεις διαζυγίων τις έκαναν άντρες.

1.2.2. Οι Ψυχολογικοί Παράγοντες

Πίσω από κάθε διαλυμένο γάμο υπάρχουν σίγουρα και ψυχολογικοί λόγοι – παράγοντες, που οδηγούν το ζευγάρι στο χωρισμό.

Οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

α) Η ψυχολογική ανωριμότητα και η έλλειψη προετοιμασίας του νέου ζευγαριού. Δυστυχώς τις περισσότερες φορές, οι άνθρωποι παίρνουν μια τόσο σοβαρή απόφαση, όπως είναι ο γάμος, έχοντας άγνοια για τις δεσμεύσεις, ευθύνες και υποχρεώσεις που δημιουργεί η συμβίωση. Χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η δική τους αυτογνωσία, δυσκολεύονται να δημιουργήσουν μια συζυγική σχέση παραγωγική και λειτουργική. Η άγνοια και η έλλειψη προετοιμασίας αποτελούν σήμερα τους πιο δυσμενείς παράγοντες για το ξεκίνημα ενός γάμου.

β) Η έλλειψη επικοινωνίας, διαλόγου, κοινών ιδανικών, η αίσθηση αποξένωσης και μοναξιάς αποτελούν συνηθισμένα φαινόμενα στα ζευγάρια, που έπαψαν να ανανεώνονται, να ανταλλάσσουν απόψεις, να συζητούν μεταξύ τους και να ενδιαφέρονται ο ένας για τον άλλο. Η μη παρακολούθηση των ενδιαφερόντων του συντρόφου, η αδιαφορία και η έλλειψη προσωπικών ενδιαφερόντων του ενός από τους δύο, η παθητικότητα και η σιωπή αποξενώνουν πολλούς συζύγους που βρίσκουν διέξοδο στο διαζύγιο.

γ) Ο υπέρμετρος εγωϊσμός που εκδηλώνεται με πεισματική, άκαμπτη και πολλές φορές αυταρχική, με τάσεις επιβολής συμπεριφοράς του ενός ή και των δύο συζύγων, έχει δυστυχώς αποδειχθεί καταστροφική για την ομαλή λειτουργία του.

Τέτοιες στάσεις πηγάζουν από κοινωνικοψυχολογικά κατάλοιπα των παραδοσιακών ρόλων του άντρα και της γυναίκας και παιδικών βιωμάτων. Αν δεν ξεπεραστούν στα πρώτα χρόνια της συμβίωσης, πιθανότατα θα οδηγήσουν το ζευγάρι σε οριστική ρήξη.

δ) Τα αρνητικά συναισθήματα, όπως η έλλειψη αγάπης και κατανόησης, ανασφάλειες, ζήλεια, φόβοι εγκατάλειψης και απόρριψης, δυσπιστία, επιβαρύνουν πολύ τις διαπροσωπικές σχέσεις των συζύγων με αποτέλεσμα να τις κάνουν δυσλειτουργικές και ανίκανες να προσφέρουν μια καλύτερη ζωή και ψυχική πληρότητα στους δύο συντρόφους.

Αν τα συναισθήματα αυτά δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα, το ζευγάρι διαλύεται, αφού πρώτα περάσει από έντονη και εξαντλητική δοκιμασία.

1.2.3. Αποτέλεσμα ενός διαζυγίου

Το τελικό αποτέλεσμα ενός διαζυγίου μπορεί να ταξινομηθεί ως εξής:

Τραυματικό, όταν παρουσιάζονται συμπτώματα που δεν προϋπήρχαν και όταν τα άτομα δεν καταφέρνουν να τα ξεπεράσουν μέσα σε κάποιο λογικό χρονικό διάστημα.

Θετικό, όταν υπάρχει πιο αρμονική και σταθερή ζωή μετά απ' αυτό, π.χ. όταν υπάρχει απομάκρυνση από ένα νοητικά άρρωστο ή κακοποιοό σύζυγο, γονιό.

Αδιάφορο, όταν η αρμονική ή όχι ζωή συνεχίζεται και μετά από αυτό.

Τα αποτελέσματα του διαζυγίου δεν είναι μια τυχαία διαδικασία, αλλά συνδέεται στενά με παράγοντες μέσα και έξω από την οικογένεια. Η ηλικία των παιδιών, ο αριθμός των αδελφών, η φύση και η διαδικασία της διάστασης, η ωριμότητα των γονιών, η ικανότητα των γονιών να ανταπεξέλθουν σε δύσκολες καταστάσεις, η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση της οικογένειας, το κοινωνικό υποστηρικτικό δίκτυο και η επικοινωνία των γονιών μετά το διαζύγιο είναι παράγοντες που επηρεάζουν την υγεία και την καλή κατάσταση της οικογένειας κατά την διάρκεια του χωρισμού. (Στέλλα Τσίτουρα, Φροντίδα για την οικογένεια, 1990, σελ. 96).

1.2.4. Πότε ένα διαζύγιο είναι επιτυχές

επιτυχές διαζύγιο, υπάρχει όταν και οι δύο σύζυγοι πολιτισμένα καταλήξουν σε αυτή την απόφαση, που τελικά μπορεί να είναι η καλύτερη.

Ύστερα, όταν βοηθούμε τον άνθρωπο να απαλλαγεί από τις μικροπρέπειες του ανθρώπινου ψυχισμού, να δει και αυτή την ταλαιπωρία του και αυτή την ψυχική του περιπέτεια με μια ανώτερη στάση, τέτοια που δεν θα τον υποβιβάσει αυτόν τον ίδιο – και δεν υπάρχει λόγος να υποβιβάζεται ο άνθρωπος – και δε θα του δώσει τη διάθεση να θελήσει να υποβιβάσει ή να βασανίσει τον άλλο.

Τέλος, πολλές φορές η ταλαιπωρία του διαζυγίου ωριμάζει τους ανθρώπους. Όταν ζητήσουν την κατάλληλη βοήθεια ψυχολόγων και ψυχιάτρων, τότε βοηθούνται και από την ταλαιπωρία αυτή βγαίνουν πιο ώριμοι. Υπάρχουν περιστατικά ανθρώπων που ξεκίνησαν

ανώριμοι να φιλονικούν για το κάθε τί με όλα τα χαρακτηριστικά που έχουμε δώσει του ανώριμου ανθρώπου, κι όταν έφτασαν στο διαζύγιο και τελείωσε αυτή η διαδικασία τότε έκαναν αυτοκριτική και είδαν πραγματικά πόση ανωριμότητα είχαν και πόσο δεν ήταν σωστή η τακτική που ακολούθησαν, η τακτική που τους οδήγησε στο διαζύγιο.

Αυτοί οι άνθρωποι που καταφέρνουν να κάνουν επιτυχές διαζύγιο με τη βοήθεια της ψυχολογίας, δε γίνονται δυστυχείς, γιατί είναι πια σε θέση να ελέγξουν την ψυχολογία τους, να ξέρουν τί ζητούν, να ξέρουν τί τους έφταιξε στο παρελθόν, και έτσι να ξεκαθαρίσουν καλύτερα το μέλλον τους, συνδεόμενοι με άλλους ανθρώπους, με άλλες καταστάσεις, φτιάχνοντας άλλα ιδανικά στη ζωή τους ή βαδίζοντας το δρόμο μόνοι τους μα με περισσότερη τώρα πια ωριμότητα και ευθύνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

1. Επιπτώσεις του διαζυγίου στο ζευγάρι

Καμία οικογένεια δεν μπορεί να σταθεί με νομικές ρυθμίσεις και αποφάσεις δικαστηρίων, αν τα άτομα που την αποτελούν δεν έχουν συναίσθηση των ευθυνών τους. Αυτό ισχύει και για το διαζύγιο όπου καμία απόφαση δικαστηρίου δεν μπορεί να δώσει συνολική λύση που να αντιμετωπίζει σφαιρικά όλες τις πτυχές της ζωής. Γι' αυτό μετά το διαζύγιο, και παρότι οδηγεί σε νομική λύση του γάμου, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά ψυχολογικά «κατάλοιπα» και στα μέλη της οικογένειας αλλά και σε άμεσους συγγενείς.

Οι δικαστικοί αγώνες για το διαζύγιο δεν είναι μόνο ψυχολογικά δυσάρεστοι, είναι και οικονομικά δαπανηροί και χρονοβόροι. Η διαδικασία του διαζυγίου και τα επακόλουθα της έχουν ισχυρή αποδιοργανωτική επίδραση στο βιολογικό και στο ψυχολογικό επίπεδο των μελών της οικογένειας. Εντούτοις, και ενώ όλα αυτά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ας σημειωθεί ότι ένα διαζύγιο επιλέγεται πάντα ως η λιγότερο κακή λύση, επειδή θεωρείται ότι είναι προτιμότερο από μια τυραννική ζωή, αν είναι όντως τέτοια.

Οι διαζευγμένοι μετά το χωρισμό τους και το διαζύγιο θα πρέπει να περάσουν από ορισμένες φάσεις προκειμένου να ανακτήσουν την ισορροπία τους και να χαράξουν νέα πορεία ζωής.

Οι γονείς πάντως, πρέπει να είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν πολλά ακανθώδη θέματα. Έτσι, ο γονέας που έχει την κηδεμονία του παιδιού ή των παιδιών που συνήθως είναι η μητέρα, θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη μειονεκτική οικονομική κατάσταση, τη θλίψη και την αυτοκατηγορία, τη μοναξιά, την έλλειψη ενός κατάλληλου συστήματος υποστήριξης, τις διευθετήσεις για τη φροντίδα των παιδιών, τα προβλήματα επιμέλειας και επίσκεψης των παιδιών από τον πατέρα τους και άλλα. Αλλά και ο γονέας που δεν έχει την επιμέλεια των παιδιών θα πρέπει να είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει τις ελάχιστες σχέσεις με τα παιδιά του, την εσωτερική αποδιοργάνωση των συνηθισμένων εμπειριών ζωής, τη μοναξιά, την αυτοκατηγορία για τον αποτυχημένο του γάμο, τις συγκρούσεις για την επιμέλεια, τις επισκέψεις στα παιδιά και ίσως και μίσος που θα γεννηθεί μέσα του από την αποτυχία του όλου εγχειρήματος του γάμου.

Πολλές γυναίκες αντιμετωπίζουν ποικίλα προβλήματα που τις αναστατώνουν ψυχικά και κοινωνικά. Συχνά, έχουν δυσεπίλυτα οικονομικά προβλήματα, προβλήματα σχέσεων επικοινωνίας με τους συγγενείς, τους γονείς και τα παιδιά, τους συνεργάτες, τους φίλους, ενώ συγχρόνως πρέπει να επιλύσουν προσωπικά προβλήματα άγχους και μοναξιάς. Συχνά μετά το διαζύγιο αλλάζει απέναντι τους και συμπεριφορά των δήθεν πρώην φίλων. Ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα αντιμετωπίζουν οι γυναίκες οι οποίες δεν εργάζονται πριν το διαζύγιο τους. Αυτές τώρα καλούνται να λύσουν οικονομικά προβλήματα, συναισθηματικά, ψυχολογικά τόσο δικά τους όσο και των παιδιών τους. Συνήθως οι γυναίκες νιώθουν περισσότερο έντονα στιγματισμένες από το διαζύγιο συγκριτικά με τους άνδρες. Εξάλλου, η πιθανότητα ενός δεύτερου γάμου στις γυναίκες είναι μικρότερη από την αντίστοιχη των ανδρών.

1.1. Οι οικονομικές επιπτώσεις

Ο Ι. Τσιάντης (1990), αναφέρει ότι στις μητέρες οι οποίες κατά πλειοψηφία αναλαμβάνουν την επιμέλεια των παιδιών τους, η οικονομική κατάσταση σχεδόν πάντα επηρεάζεται αρνητικά από το διαζύγιο. Ένας σημαντικός αριθμός μητέρων πρέπει να βρει δουλειά έξω από το σπίτι. Συχνά, είναι απαραίτητη και η αλλαγή σπιτιού, των σχολείων και των διαφόρων δραστηριοτήτων που περικόπτονται λόγω εξόδων.

Η ομάδα γυναικών της Βοστώνης (1990) αναφέρει ότι τα οικονομικά αυτών που χωρίζουν σπάνια είναι μια απλή υπόθεση και δύσκολο να ξεκαθαρίσουν από τα αισθήματα τους. Κατά αρχήν πολλοί άνθρωποι που θέλουν να χωρίσουν δεν το κάνουν, εξ' αιτίας των οικονομικών θεμάτων.

Οι γυναίκες που έχουν συνήθως λιγότερες οικονομικές πηγές από τους άντρες, δικαιολογημένα φοβούνται για το πώς θα συντηρήσουν τα παιδιά τους μόνες. Δηλαδή, ισχύει συχνά για τις γυναίκες να υποφέρουν σ' ένα αποτυχημένο γάμο μόνο και μόνο γιατί δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να βγουν από το γάμο και οι άντρες συγκρατούνται γιατί δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να συντηρήσουν δύο σπίτια.

Τα οικονομικά είναι πραγματικά μια απίστευτη δυσκολία για τους μοναχικούς γονείς. Γυναίκες που ήταν κυρίως νοικοκυρές, βρίσκονται μπροστά στο καθήκον να συντηρήσουν και να αναθρέψουν τα παιδιά τους. Εκείνες που εργάζονται μετά το διαζύγιο πλήρες ωράριο δεν αντιμετωπίζουν οξύ πρόβλημα, αλλά αγωνίζονται ανάμεσα στην εργασία και στο μέγιστο των παιδιών τους.

Πολλές φορές οι οικονομικές δυσκολίες μετά το διαζύγιο, οδηγούν ορισμένες μοναχικές μητέρες σε παραδοσιακές οικογενειακές καταστάσεις, ανέτοιμες ακόμα, και με ακατάλληλα πρόσωπα, όπως αναφέρονται οι συγγραφείς σε περιπτώσεις γυναικών που έκαναν γρήγορα ένα δεύτερο γάμο επίσης αποτυχημένο.

Οι μητέρες που μπορούσαν να βρουν σε κάποιες περιπτώσεις μια καλοπληρωμένη δουλειά, δεν ήταν εύκολο να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ωραρίου και της εργασίας και να ασχοληθούν όσο έπρεπε με τα παιδιά, αλλά και με τον εαυτό τους. Στις περιπτώσεις μερικής απασχόλησης, τα χρήματα δεν είναι αρκετά και βέβαια δεν είναι εξασφαλισμένες σε θέματα επιδομάτων, αδειών, ασφάλειας υγείας, πράγματα απαραίτητα για ένα γονιό.

Σε πολλούς χωρισμένους γονιούς συνεχίζονται και οι διαμάχες πάνω σε αυτό το θέμα, όταν το ποσό που προσφέρεται δεν είναι αρκετό και συχνά οι γυναίκες εξαρτώνται από δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες δεν είναι σε θέση για ουσιαστική βοήθεια. Τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χωρισμένοι γονείς είναι πολλά και μπορεί να διαρκέσουν χρόνια μετά το χωρισμό.

1.1.2. Οι επαγγελματικές επιπτώσεις

Μια άλλη σημαντική δυσκολία για τις μοναχικές μητέρες είναι το γεγονός ότι λόγω του γάμου τους έχουν απουσιάσει επί μακρόν από τον επαγγελματικό στίβο και έτσι έχουν ατελή επαγγελματική κατάρτιση. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των γυναικών αυτών, είναι κατά κανόνα αρκετά πιο χαμηλό από των αντρών, γιατί πολλές από τις γυναίκες αυτές μπορεί να μην έχουν τελειώσει τις σπουδές τους, έχουν κάποια ηλικία και είναι όπως προαναφέρθηκε για πολλά χρόνια μακριά από τα επαγγέλματα.

Συγκεκριμένα, γυναίκες αρχηγοί οικογένειας, οι οποίες εργάζονταν πριν το διαζύγιο ίσως είναι απαραίτητο να αλλάξουν εργασία. Αν θα εργαζόταν με μικρή αμοιβή και λίγες ώρες είναι τώρα υποχρεωμένες να εργαστούν πλήρες ωράριο, προκειμένου να εξασφαλίσουν ένα καλό εισόδημα για να καλύψουν τις νέες ανάγκες.

Η Μ. Κανελλοπούλου (1981), αναφέρει ότι οι έγγαμες γυναίκες με παιδιά και περισσότερο οι διαζευγμένες γυναίκες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα στην πρόσληψη και εξεύρεση εργασίας, γιατί γενικά επικρατεί η άποψη ότι δεν αποδίδουν στη δουλειά τους. Τις μεγαλύτερες συνέπειες τις έχουν οι γυναίκες που δεν εργαζόταν, όταν ζούσαν στη συζυγική οικογένεια. Έτσι, στον οικονομικό τομέα βλέπει κανείς μια τεράστια διαφορά

μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριών. (Γυναίκες εργαζόμενες κατά τη διάρκεια του γάμου και μη).

Στις περιπτώσεις των γυναικών αρχηγών οικογενειών, το επάγγελμα τους, στη μεγαλύτερη πλειονότητα, δίνει μια ηθική ικανοποίηση και αποτελεί αντιστάθμισμα στο αίσθημα μοναξιάς και ανασφάλειας που εμπλέκονται.

1.1.3. Οι κοινωνικές επιπτώσεις

Η Μ. Χουρδάκη (1982), αναφέρει πως πολλές γυναίκες λόγω απαιτήσεων που σχετίζονται με το γάμο ή με επιθυμία του συζύγου, είχαν απομακρυνθεί από παλιές φίλιες τους και έτσι μετά το διαζύγιο βρέθηκαν αποκομμένες από τις παλιές τους γνωριμίες και μη έχοντας το θάρρος και τη διάθεση για αναζήτηση συντροφιάς, αντιμετωπίζουν τη φοβερή μοναξιά τους.

Σύμφωνα με την Μ. Κανελλοπούλου (1981) ένα σοβαρό θέμα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που έπειτα από το διαζύγιο αναλαμβάνουν την επιμέλεια και τη φροντίδα των παιδιών είναι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου για ψυχαγωγία και φροντίδα προς τον εαυτό τους. Οι γυναίκες αισθανόμενες ένα υποσυνείδητο αίσθημα ενοχής, ή μειονεξίας για την αποτυχία στο γάμο τους, αποφεύγουν συντροφιάς και κυρίως πρόσωπα κοινού περιβάλλοντος με το σύζυγο.

Η μονάδα γυναικών της Βοστώνης (1990), αναφέρει κάποια θετικά στοιχεία στο ρόλο των μοναχικών γονιών και πολλά από αυτά είναι θετικά και ως προς τον ελεύθερο χρόνο και ως προς την ψυχαγωγία.

Συγκεκριμένα, όταν περάσει το διάστημα της οικονομικής ανασφάλειας ή του θυμού και συχνά μιλάμε για μακρά περίοδο ανάρρωσης, οι μοναχικοί γονείς αλλάζουν αντιλήψεις. Δηλαδή, χαίρονται τη ζωή τους, βρίσκουν ελεύθερο χρόνο για να διασκεδάσουν, να κάνουν εκδρομές με τα παιδιά τους, να έχουν φίλιες, να δοκιμάζουν καινούρια πράγματα και με λίγα λόγια να δημιουργούν ελεύθερο χρόνο και να τον ζουν πραγματικά, γιατί πλέον δε φθείρονται μέσα σε έναν αποτυχημένο γάμο.

1.1.4. Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πατέρας αρχηγός μονογονεϊκής οικογένειας

Η Μ. Κανελλοπούλου (1981), αναφέρει ότι ένα από τα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πατεράδες που έχουν μείνει μόνοι με τα ανήλικα παιδιά, είναι η δυσκολία να τα βγάλουν πέρα με το νοικοκυριό, την ανατροφή των παιδιών, γιατί η κοινωνία μας είναι ακόμα βασισμένη πάνω στη διάκριση των φύλων σε αντρικούς και γυναικείους ρόλους και ο άντρας είναι ανέτοιμος να αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.

Η ομάδα γυναικών της Βοστώνης (1990), αναφέρει πως η πίεση της πλήρους ευθύνης και για τη δουλειά, αλλά και για τη φροντίδα των παιδιών τους είναι μεγάλη γιατί πρέπει να αποτελούν τις οικονομικές, φυσικές και τις συναισθηματικές πηγές για τα παιδιά τους. Η ανάγκη αυτή να μοιραστούν το μέγλωμα των παιδιών τους, τους οδηγεί στην ανεύρεση οποιασδήποτε πηγή βοήθειας. Υπάρχουν περιπτώσεις πατεράδων που υποστηρίχθηκαν από το σχολείο των παιδιών τους και από τους μοναχικούς γονείς που ζουν κοντά τους. Κάποιοι από αυτούς θεώρησαν πολύ θετικό το χωρισμό με τη σύζυγο για εκείνους και τα παιδιά και ανέλαβαν κάθε ευθύνη, μη έχοντας σχέση με εκείνες. Χωρισμένοι πατέρες μίλησαν με μεγάλη χαρά για τη νέα σχέση τους με τα παιδιά τους όταν αντιμετώπισαν μόνοι το μέγλωμα τους.

Πάντως, στην αντίθετη περίπτωση ο μοναχικός πατέρας εκτός από τα προβλήματα που είναι κοινά με τη μοναχική μητέρα, δηλαδή μοναξιά, οικονομικές δυσκολίες, αντιμετωπίζει και ένα επιπλέον. Η κοινωνία μη συνηθισμένη σε αυτή τη μορφή μονογονεϊκής οικογένειας δεν του αναγνωρίζει όλες τις κοινωνικές παροχές / διευκολύνσεις που δέχεται η μοναχική μητέρα.

1.1.5. Επιπτώσεις του διαζυγίου στα παιδιά

Όπως προαναφέρθηκε οι επιπτώσεις στην κοινωνική και οικονομική ζωή, αλλά και στην ψυχική και σωματική υγεία όλων των μελών της οικογένειας που εμπλέκονται στο διαζύγιο είναι σαφώς αρνητικές.

Η διάσπαση της οικογένειας με το διαζύγιο αποτελεί σίγουρα μια πικρή και επώδυνη εμπειρία για όλους, ιδιαίτερα όμως για τα παιδιά. Το πανίσχυρο μητρικό και πατρικό

φίλτρο δεν μπορεί να διαγράψει επειδή υπάρχει διένεξη μεταξύ των συζύγων – γονέων. Για τον κάθε γονέα τα παιδιά του είναι πάντα παιδιά του. Με την έκδοση του διαζυγίου όμως διασπάται η μόνιμη επικοινωνία των παιδιών με έναν από τους δύο γονείς, γεγονός που δεν τραυματίζει μόνο τα ίδια, αλλά και τον γονέα που απομακρύνεται από κοντά τους και ο οποίος στην καλύτερη περίπτωση θα τα βλέπει περιοδικά και αποσπασματικά. Μπορεί όμως η σχέση αυτή να θεωρηθεί και να είναι πραγματικός γονεϊκός ρόλος; Όταν χωρίζουν παύουν ουσιαστικά να είναι γονείς. Είναι πατέρας και μητέρα, όχι όμως γονείς με τη βαθύτερη σημασία του όρου.

Οι αντιδράσεις των παιδιών στο διαζύγιο των γονέων τους είναι ποικίλες, ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και το στάδιο ανάπτυξης τους : θυμός, φόβος, κατάθλιψη, ενοχή, χαμηλή αυτοεκτίμηση, μαθησιακά προβλήματα, ψυχοσωματικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς είναι κάποιες από αυτές τις αντιδράσεις.

Τα μεγαλύτερα θύματα διαζυγίων φαίνεται να είναι τα παιδιά.

Ανάλογα με την ηλικία τους εκδηλώνουν και διαφορετικές αντιδράσεις απέναντι στο διαζύγιο των γονέων τους.

Οι πιο συνηθισμένες αντιδράσεις των παιδιών 3-6 ετών στο διαζύγιο είναι οι ακόλουθες:

- α) άρνηση του γεγονότος και φαντασιώσεις ότι επιστρέφει ο γονέας που αποχώρησε.
- β) επιστροφή σε παλιές συνήθειες, όπως το πιπίλισμα του δακτύλου, η νυχτερινή ενούρηση και η επιθετικότητα σε άλλα παιδιά.

γ) Φόβος μήπως μείνουν μόνο και αυτά και απροστάτευτα.

Τα παιδιά της ηλικίας 7-9 ετών νιώθουν θυμό εναντίον του γονέα τον οποίο θεωρούν υπεύθυνο, αλλά και φόβο μήπως στερηθούν το φαγητό, τα ρούχα, τα παιχνίδια τους. Μερικά εμφανίζουν κατάθλιψη με δυσμενείς επιπτώσεις στη σχολική τους επίδοση.

Τα παιδιά και οι έφηβοι ηλικίας 9-17 ετών, εκτός από το θυμό τους εναντίον του γονέα που θεωρούν υπεύθυνο, προσχωρούν στη "συμμαχία" με τον ένα από τους δυο γονείς, στρέφονται εναντίον του άλλου και χρησιμοποιούνται ως συνεργάτες αντιπαράθεσης και εκδίκησης. Αυτή η τακτική είναι απαράδεκτη. Οι έφηβοι έχουν ανησυχίες τόσο για τη δική τους γενετήσια ζωή όσο και για το μελλοντικό γάμο. Τα παιδιά που βιώνουν ένα διαζύγιο, ανάλογα με την ηλικία τους, μπορεί να παρουσιάσουν μαθησιακά προβλήματα, παραπτασματική συμπεριφορά ή άτοπη σεξουαλική συμπεριφορά. Τα παιδιά των διαζευγμένων γονέων υποφέρουν επίσης είτε από έλλειψη συναισθηματικών ερεθισμάτων είτε από υπερβολική φόρτιση συναισθημάτων. Συχνά, μαθαίνουν να μισούν και να αποστρέφονται τον ένα γονέα, ενώ από πολύ μικρή ηλικία καλούνται να λύσουν μόνα

τους, τα προβλήματα τους. Στην επίδραση των αρνητικών αποτελεσμάτων του διαζυγίου στην ψυχολογική κατάσταση του παιδιού σημαντικό ρόλο παίζουν:

- 1) Οι αμφισβητούμενες καταστάσεις που έζησε το παιδί.
- 2) Η ηλικία του παιδιού την εποχή του διαζυγίου (όσο μικρότερο είναι το παιδί, τόσο περισσότερο έχει ανάγκη τη μητέρα του).
- 3) Η διάρκεια των βλαβερών επιδράσεων.
- 4) Ο βαθμός της ψυχικής επαφής του παιδιού με τη μητέρα του πριν από το διαζύγιο.
- 5) Ο τύπος της περιποίησης που δέχτηκε το παιδί μετά το χωρισμό.

Τα αγόρια των διαζευγμένων γονέων μπορεί να γίνουν επιθετικά, ενώ τα κορίτσια συνεσταλμένα. Οι συνθήκες της σύγχρονης ζωής έχουν προκαλέσει πολλά προβλήματα στην αγωγή και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Συνήθως ο ένας γονιός είναι μαζί τους, ενώ ο άλλος είτε έχει φύγει (διαζύγιο) είτε ζει με νέο σύζυγο, είτε έχει πεθάνει. Το να μεγαλώνει όμως το παιδί χωρίς μητέρα είναι περισσότερο επώδυνο από το να μεγαλώνει χωρίς τον πατέρα του. Η μητέρα είναι συνδεδεμένη με τη στοργή, τη φροντίδα, την περιποίηση. Όταν τα δικαστήρια βγάζουν αποφάσεις διαζυγίου, συνήθως αναθέτουν στη μητέρα την επιμέλεια των παιδιών και όχι στον πατέρα, ο οποίος συνδέεται περισσότερο με την οικονομική φροντίδα της οικογένειας. Ωστόσο σήμερα, υποστηρίζεται όλο και πιο πολύ ότι η απουσία του πατέρα κατά την περίοδο της εφηβείας του παιδιού, που ζει με τη μητέρα του, έχει σοβαρές συνέπειες.

Ένα διαζύγιο οδηγεί πολλές φορές στη δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας. Αυτό σημαίνει ότι ο ένας από τους γονείς θα αναλάβει το ρόλο των δύο, κάτι που δεν είναι ούτε απλό ούτε και προς το συμφέρον των παιδιών. Εκτός όμως από τα παιδιά, και ο γονέας που φροντίζει τη μονογονεϊκή οικογένεια αντιμετωπίζει σωρεία προβλημάτων και συχνά βιώνει μεγάλη ψυχική ένταση.

1.1.6. Οι σχέσεις των μελών της οικογένειας μετά το διαζύγιο

Το διαζύγιο μπορεί να αποτελεί λύση γάμου, αλλά όχι διάλυση της οικογένειας. Παύουν να είναι σύζυγοι αλλά όχι γονείς των παιδιών τους.

Σύμφωνα με τη Χατζηχρήστου (1999, σελ. 155), μετά το χωρισμό των γονέων, επέρχονται αλλαγές, που αφορούν τη δομή της οικογένειας και της οργάνωσής της, καθώς και τους ρόλους και τις σχέσεις των μελών. Ο γονέας που μένει μαζί με το παιδί αναλαμβάνει την καθημερινή φροντίδα του νοικοκυριού, τη διαχείριση του σπιτιού καθώς και την ανατροφή,

επίβλεψη και φροντίδα του παιδιού. Μαζί με την επαγγελματική δραστηριότητα γονέας αναλαμβάνει εξ' ολοκλήρου δύο εργασίες πλήρους απασχόλησης. Η προσπάθεια αυτή, να ανταπεξέλθει στο καθημερινό φορτωμένο πρόγραμμα, του προκαλεί συναισθηματική επιβάρυνση, ένταση, άγχος, κούραση και εξάντληση. Η έλλειψη χρόνου και ενέργειας έχει επιπτώσεις στην προσωπική ζωή του γονέα. (Χατζηχρήστου, 1999)

Η απουσία των παιδιών, για το γονέα που δεν μένει μαζί τους, αποτελεί οδυνηρή εμπειρία (Χατζηχρήστου, 199, σελ,156).

Έρευνες δείχνουν πως η συχνότητα της επικοινωνίας είναι μικρή και ελαττώνεται σημαντικά με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, η επικοινωνία των παιδιών με τον γονέα που δε μένει μαζί του είναι περισσότερο κοινωνική και ψυχαγωγική. Χαρακτηρίζεται από χαλαρούς κανόνες και μικρότερες προσδοκίες για τη συμπεριφορά του παιδιού και για τα μαθήματα του σχολείου. Είναι περισσότερο μια φιλική στοργική σχέση. (Χατζηχρήστου, 199, σελ,158).

Καθοριστικές προϋποθέσεις για τη θετική προσαρμογή των παιδιών στο χωρισμό των γονέων τους αποτελούν οι καλές σχέσεις των δύο γονέων, η καλή στάση, συνεργασία και αλληλοϋποστήριξη για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. Προτάσεις που αφορούν την πρόληψη – πριν, κατά τη διάρκεια του γάμου και μετά το διαζύγιο.

- Τα μέτρα που έχουν απόδοση είναι τα προληπτικά και όχι τα μεταδιαζυγικά. Πρέπει να αποφεύγονται οι γάμοι ανηλίκων 12-18 ετών, να υπάρχει κατάλληλη ηλικία ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα χωρίς μεγάλες διαφορές.
 - Να προηγηθεί μια γνωριμία επί αρκετούς μήνες που να πείσει τους δύο υποψήφιους ότι είναι κατάλληλοι ο ένας για τον άλλο, για μια ισόβια συμβίωση αρμονική και για μία υπεύθυνη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους με συμφωνία χαρακτήρων και αντιλήψεων και οικονομική ανεπάρκεια.
 - Απαραίτητη είναι η οργάνωση σεμιναρίων για το γάμο.
 - Να ενταχθούν στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης μαθήματα που θα αναφέρονται στην ψυχολογία του γάμου, στην ψυχολογία των συζύγων, στην προετοιμασία των νέων για το γάμο. Είναι ανάγκη να δοθεί ένας κύκλος μαθημάτων ψυχολογίας συζύγων προσαρμοσμένος πάντα στην τοπική – εθνική μας ψυχολογία, στα ήθη και τα έθιμα του τόπου μας.
- Το συζυγικό ζευγάρι να είναι ανεξάρτητο και ακυβέρνητο χωρίς ανάμιξη των πεθερικών.
- Το κράτος να δίνει στους αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών, ειδικά επιδόματα, κοινωνικές παροχές και διευκολύνσεις (φύλαξη των παιδιών, εκπαίδευση τους κ.ά.).
- Διευκολύνσεις για τις μητέρες αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών – καθιέρωση μειωμένου ή ελαστικού ωραρίου εργασίας.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο πληθυσμός της Κυπριακής Δημοκρατίας το τέλος του 2001 υπολογίζεται σε 793.100 σε σύγκριση με 785.300 τον προηγούμενο χρόνο.

Στις περιοχές που ελέγχει το κράτος αυξήθηκε σταδιακά από το 1977 και συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς που κυμάνθηκαν μεταξύ 0,7 και 2,7%.

Το 2001 ο αριθμός των γάμων αυξήθηκε στους 10.574 από 9.282 τον προηγούμενο χρόνο. Το ακαθάριστο ποσοστό γαμηλιότητας υπολογίστηκε σε 15,1 σε 1000 κατοίκους από 13,4 το 2000.

Ο αριθμός των εκκλησιαστικών γάμων αυξήθηκε σε 3.684 το 2001 από 3.272 (το 2000 ήταν δίσεκτος χρόνος και στην Κύπρο υπάρχει ακόμη προκατάληψη για τα δίσεκτα χρόνια). Οι πολιτικοί γάμοι αυξήθηκαν από 6.010 το 2000 σε 6.890 το 2001. Μόνο 123 περιπτώσεις ή 1,8% των πολιτικών γάμων αφορούσε γάμους μεταξύ Κυπρίων.

Η μέση ηλικία στον πρώτο γάμο ακολουθεί τα τελευταία χρόνια μια ανοδική τάση και για τους άνδρες και για τις γυναίκες. Η μέση ηλικία στον πρώτο γάμο για τους άνδρες, αυξήθηκε από 25,7 στην περίοδο 1974-1977, σε 28,9 την περίοδο 1998-2001. Παράλληλα στις γυναίκες, η μέση ηλικία στον πρώτο γάμο αυξήθηκε από 22,9 σε 26,1 για τις αντίστοιχες περιόδους.

Το 2001 ο αριθμός των διαζυγίων έφτασε τα 1.197 και το ακαθάριστο ποσοστό διαζευκτικότητας 1,7 για κάθε 1000 κατοίκους. Το συνολικό ποσοστό διαζευκτικότητας που δείχνει το ποσοστό των γάμων που αναμένονται να καταλήξουν σε διαζύγιο, έφτασε σε 204 σε κάθε 1000 γάμους το 2001 από 42 που ήταν το 1980.

Από τα ζευγάρια που χώρισαν το 2001, 46,5% δεν είχαν εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 18 χρόνων, 28,0% είχαν ένα, 19,9% δυο και 5,6 είχαν τρία ή περισσότερα παιδιά. Η διάμεση διάρκεια γάμου υπολογίστηκε σε 9,0 χρόνια το 2001.

Ο τόπος συνήθως διαμονής των ζευγαριών που πήραν διαζύγιο, ήταν κυρίως οι αστικές περιοχές.

Συγκεκριμένα, το 76,2% των ανδρών που χώρισαν ζούσαν στις πόλεις, 19,7% σε χωριά, 3,8% στο εξωτερικό και για 0,3 ο τόπος συνήθους διαμονής δεν δηλώθηκε.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ 1974 – 2001

ΧΡΟΝΟΣ	ΠΛΗΘΗΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΕΛΕΓΧΕΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ	ΓΑΜΟΙ	ΔΙΑΖΥΓΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΔΙΑΖΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
1974	520,5	2796	140	0,27
1975	502,2	5628	121	0,24
1976	497,9	3548	110	0,22
1977	497,5	5008	136	0,27
1978	499,6	4974	158	0,32
1979	503,2	6335	161	0,32
1980	508,6	3908	164	0,32
1981	515,0	5933	175	0,34
1982	520,8	5633	216	0,41
1983	527,6	6180	262	0,50
1984	534,8	4126	250	0,47
1985	541,1	5659	258	0,48
1986	547,5	5175	276	0,50
1987	553,5	5954	326	0,59
1988	559,3	3932	312	0,56
1989	567,5	5597	335	0,59
1990	579,4	5607	348	0,60
1991	594,9	6222	304	0,51
1992	610,6	4916	433	0,71
1993	625,8	6078	504	0,81
1994	639,0	6200	555	0,87
1995	650,7	6669	757	1,16
1996	660,9	5761	725	1,10
1997	670,4	7187	851	1,27
1998	678,9	7738	852	1,26
1999	686,4	9080	1193	1,74
2000	693,6	9282	1182	1,70
2001	701,3	10574	1197	1,71

$$\text{Ποσοστό Διαζευκτικότητας} = \frac{\text{Αριθμός Διαζυγίων}}{\text{Σύνολο Πληθυσμού}} * 1000$$

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε με σκοπό να διερευνηθούν οι αιτιολογικοί παράγοντες που οδηγούν στο διαζύγιο, καθώς και η επίδραση τους στην οικογένεια. Επίσης, με την έρευνα αυτή, θέλαμε να διαπιστώσουμε εάν πράγματι υπήρξε αύξηση του αριθμού των διαζυγίων στην πόλη της Λεμεσού.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου(2001), διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μια συνεχής αύξηση των διαζυγίων, σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια.

Εν συνεχεία, θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι πίνακες, όπως επίσης και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα αυτή.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η έρευνα διεξάχθηκε στην πόλη της Λεμεσού από το μήνα Ιούνιο του 2003 μέχρι και το μήνα Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Ο αριθμός του δείγματος ήταν 127 ερωτηθέντες από τους οποίους οι 53 ήταν άνδρες και οι 74 γυναίκες, ηλικίας 22-61 ετών.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε χαρακτηρίζεται ως περιγραφική, με κριτήριο τον επιδιωκόμενο σκοπό μας που ήταν η διερεύνηση των αιτιολογικών παραγόντων που οδηγούν στο διαζύγιο.

Η δειγματοληψία ήταν τυχαία για την επιλογή του δείγματος και η επικοινωνία με τον κάθε ερωτώμενο έγινε με κατ' οίκον επισκέψεις στον προσωπικό τους χώρο.

Βασικό μεθοδολογικό εργαλείο της έρευνας ήταν το ερωτηματολόγιο το οποίο ήταν κλειστού τύπου. Δεν χρησιμοποιήθηκε κάποιο άλλο εργαλείο επειδή δεν θέλαμε να εμβαθύνουμε σε πολύ προσωπικά τους θέματα πράγμα το οποίο θα δυσκόλευε την απάντηση τους σε κάποιες ερωτήσεις και θα τους έφερνε σε δύσκολη θέση. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ως μέσο εξοικονόμησης χρόνου.

Οι ερωτηθέντες απάντησαν με ευκολία στις ερωτήσεις, πράγμα το οποίο συνέβαλε θετικά στην ολοκλήρωση της έρευνας. Παρ' όλα αυτά όμως, αντιμετωπίσαμε δυσκολία στην εύρεση διαζευγμένων ατόμων, εφόσον οι αρμόδιες υπηρεσίες αδυνατούσαν να βοηθήσουν στον εντοπισμό τους, λόγω της δεοντολογίας και του απορρήτου του επαγγέλματος τους.

Οι πίνακες που ακολουθούν, καλύπτουν τα πιο σημαντικά θέματα αλλά και αυτά που είναι δυνατό να παρουσιαστούν χωρίς να κουράσουν ή χωρίς να είναι πολύ δυσνόητα. Όπου ήταν εφικτό οι απαντήσεις των ερωτήσεων στους σύνθετους πίνακες ελέγχθηκαν για τη στατιστική τους σημαντικότητα, με τη δοκιμασία χ -τετράγωνο(χ^2). Η δοκιμασία αυτή ελέγχει την ανεξαρτησία γραμμών και στηλών σε ένα πίνακα απαντήσεων. Η πιθανότητα $p < 0.05$ δείχνει ότι οι απαντήσεις δεν είναι τυχαίες αλλά επηρεάζονται από τις στήλες ή τις γραμμές του πίνακα. Ανάλογα, πιθανότητα μεγαλύτερη της παραπάνω τιμής ($p > 0.05$) σημαίνει ότι δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Οι βαθμοί ελευθερίας της δοκιμασίας (B.E) είναι απλά ένα μαθηματικό μέγεθος το οποίο είναι απαραίτητο να παρουσιάζεται μαζί με την τιμή του χ^2 και του p .

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, προκύπτουν τα παρακάτω:

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων συμμετείχαν στην έρευνα βρίσκεται στη μέση ηλικία (άνω των 30 ετών) και το μεγαλύτερο ποσοστό όσων ερωτήθηκαν δήλωσαν γραμματικές γνώσεις επιπέδου λυκείου. Το 70% δηλώνει σχετικά υψηλό επίπεδο γνώσεων – λύκειο και άνω. Το δείγμα είναι μοιρασμένο, αφού τα δυο μεγάλα ποσοστά που εμφανίζονται αφορούν ένα 36,2% τα μικρά χωριά και ένα 30,7% τις μεγάλες πόλεις, ενώ το υπόλοιπο ένα τρίτο του δείγματος κατάγεται από μικρές πόλεις.

Η κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο έχει ως εξής:

Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα επαγγέλματα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες. Επίσης, δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες σχετικά με τους λόγους για τους οποίους οδηγήθηκαν στο γάμο.

Υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες όσον αφορά τα δύσκολα παιδικά χρόνια. Οι μισοί άνδρες αλλά μόνο το ένα τρίτο των γυναικών δηλώνουν ότι πέρασαν δύσκολα παιδικά χρόνια.

Υπάρχουν επίσης (όπως αναμενόταν) στατιστικά σημαντικές διαφορές στην όποια κακοποίηση έχουν δεχθεί οι άνδρες και οι γυναίκες από τους συντρόφους τους. Δυο στις τρεις γυναίκες σε σχέση με ένα στους τρεις άνδρες έχουν κακοποιηθεί.

Στην ερώτηση, εάν υπήρχε ισοτιμία ανάμεσα στο ζευγάρι, το μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών απαντούν αρνητικά. Η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική.

Οι απαντήσεις ανδρών και γυναικών στην ερώτηση, εάν αφιέρωναν χρόνο ο ένας στον άλλον για να είναι μαζί, είναι ακριβώς οι αντίθετες, αφού οι περισσότεροι άνδρες απαντούν καταφατικά και οι περισσότερες γυναίκες αρνητικά.

Η κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και τις αιτίες χωρισμού έχει ως εξής:

Η ζήλια σαν αιτία χωρισμού, υποδεικνύεται κυρίως από τα ζευγάρια με αρκετά χρόνια έγγαμου βίου.

Η τσιγγουνιά σαν αιτία χωρισμού, υποδεικνύεται από τα ζευγάρια με έγγαμο βίο-κάτω-του έτους, όσο και από τα ζευγάρια με έγγαμο βίο 6-15 έτη.

Η κατάχρηση ουσιών ως αιτία χωρισμού, υποδεικνύεται κυρίως από τα ζευγάρια με έγγαμο βίο 6-15 χρόνια αλλά και από νεότερα ζευγάρια.

Η αδιαφορία ως αιτία χωρισμού, υποδεικνύεται σχεδόν με το ίδιο ποσοστό, ως και οι εξωσυζυγικές σχέσεις, κάτι αναμενόμενο.

Η βλασφημία υποδεικνύεται ως αιτία χωρισμού κυρίως από τα νέα ζευγάρια με 1-5 έτη έγγαμου βίου.

Τέλος, η παρέμβαση τρίτων υποδεικνύεται ως αιτία χωρισμού από τα ζευγάρια με 6-15 χρόνια έγγαμου βίου.

Πίνακας 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο των ερωτηθέντων.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ανδρας	53	41,7	41,7
Γυναίκα	74	58,3	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Το ποσοστό των γυναικών που απάντησαν υπερβαίνει αυτό των ανδρών.

Πίνακας 2: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία που δήλωσαν.

Ηλικία	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
22	2	1,6	1,6
23	2	1,6	3,2
24	2	1,6	4,8
25	3	2,4	7,2
26	3	2,4	9,6
27	5	3,9	13,6
28	3	2,4	16,0
29	9	7,1	23,2
30	6	4,7	28,0
31	8	6,3	34,4
32	6	4,7	39,2
33	5	3,9	43,2
34	3	2,4	45,6
35	12	9,4	55,2
36	7	5,5	60,8
37	8	6,3	67,2
38	4	3,1	70,4
39	3	2,4	72,8
40	8	6,3	79,2
41	4	3,1	82,4
42	8	6,3	88,8
43	1	,8	89,6
44	1	,8	90,4
45	2	1,6	92,0
46	2	1,6	93,6
48	2	1,6	95,2
49	1	,8	96,0
50	2	1,6	97,6
51	1	,8	98,4
52	1	,8	99,2
61	1	,8	100,0
Σύνολο	125	98,4	100,0
Χωρίς απάντηση	2	1,6	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων συμμετείχαν στην έρευνα βρίσκεται στην μέση ηλικία (άνω των 30 ετών) όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ομάδα ηλικίας στην οποία ανήκουν.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Έως 30 ετών	35	27,6	28,0
30 έως 40 ετών	64	50,4	79,2
40 ετών και άνω	26	20,5	100,0
Σύνολο	125	98,4	100,0
Χωρίς απάντηση	2	1,6	
Σύνολο	127	100,0	

Η κωδικοποίηση των ηλικιών κατά ομάδες βοηθά στην καλλίτερη ανάλυση των δεδομένων και την σύγκριση στην συνέχεια των απαντήσεων που έδωσαν. Όπως φαίνεται το δείγμα είναι μοιρασμένο με το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων να βρίσκεται στην ομάδα των ηλικιών 30-40 ετών (50,4%).

Πίνακας 4: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις γραμματικές γνώσεις

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Δημοτικό	4	3,1	3,2
Γυμνάσιο	20	15,7	19,2
Λύκειο	69	54,3	74,4
ΑΕΙ	20	15,7	90,4
ΑΤΕΙ	4	3,1	93,6
Άλλο	8	6,3	100,0
Σύνολο	125	98,4	100,0
Χωρίς απάντηση	2	1,6	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων ερωτήθηκαν δήλωσαν γραμματικές γνώσεις επιπέδου λυκείου. Το 70% δηλώνει σχετικά υψηλό επίπεδο γνώσεων – λύκειο και άνω.

Πίνακας 5: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις γραμματικές γνώσεις του πατέρα.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Δημοτικό	58	45,7	47,2
Γυμνάσιο	32	25,2	73,2
Λύκειο	25	19,7	93,5
ΑΕΙ	5	3,9	97,6
ΑΤΕΙ	1	,8	98,4
Άλλο	2	1,6	100,0
Σύνολο	123	96,9	100,0
Χωρίς απάντηση	4	3,1	
Σύνολο	127	100,0	

Γραμματικές γνώσεις μητέρας

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Δημοτικό	65	51,2	54,6
Γυμνάσιο	23	18,1	73,9
Λύκειο	28	22,0	97,5
ΑΕΙ	1	,8	98,3
ΑΤΕΙ	1	,8	99,2
Άλλο	1	,8	100,0
Σύνολο	119	93,7	100,0
Χωρίς απάντηση	8	6,3	
Σύνολο	127	100,0	

Οι γραμματικές γνώσεις των γονέων εμφανίζονται σαφώς χαμηλότερου επιπέδου σε σχέση με αυτή των παιδιών τους. Αυτό είναι αναμενόμενο και σχετίζεται με το εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο σύνολο των ερωτηθέντων υψηλό επίπεδο γραμματικών γνώσεων κατέχουν ένας η δύο γονείς.

Πίνακας 6: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο γέννησης.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Χωριό (< 2000 κάτοικοι)	46	36,2	36,5
Πόλη (2000-10000 κάτοικοι)	23	18,1	54,8
Πόλη (10000-50000 κάτοικοι)	18	14,2	69,0
Πόλη (> 50000 κάτοικοι)	39	30,7	100,0
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Εδώ το δείγμα εμφανίζεται μοιρασμένο αφού τα δύο μεγάλα ποσοστά που εμφανίζονται αφορούν τα μικρά χωριά και τις μεγάλες πόλεις ενώ το υπόλοιπο ένα τρίτο του δείγματος κατάγεται από μικρές πόλεις.

Πίνακας 7: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Χωριό (< 2000 κάτοικοι)	19	15,0	15,1
Πόλη (2000-10000 κάτοικοι)	23	18,1	33,3
Πόλη (10000-50000 κάτοικοι)	28	22,0	55,6
Πόλη (> 50000 κάτοικοι)	56	44,1	100,0
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό (44,4% όσων απάντησαν) δηλώνει τόπο κατοικίας τα τελευταία πέντε χρόνια μεγάλες πόλεις.

Πίνακας 8: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εργάζονται ή όχι.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	112	88,2	88,2
Όχι	15	11,8	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Το 88,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι εργάζεται ενώ ένα μικρό ποσοστό (11,8%) απάντησε αρνητικά.

Πίνακας 9: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος εργασίας που δήλωσαν .

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Υπάλληλος	76	59,8	66,7
Ελεύθερος επαγγελματίας	37	29,1	32,5
Άνεργος	1	,8	,9
Σύνολο	114	89,8	100,0
Χωρίς απάντηση	13	10,2	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό (66,7%) δηλώνουν ότι εργάζονται ως μισθωτοί είτε σε καταστήματα και επιχειρήσεις είτε στο δημόσιο. Το υπόλοιπο ένα τρίτο δηλώνουν επαγγελματίες. Είναι χαρακτηριστική η απουσία επαγγελματικών ομάδων όπως οι αγρότες, οι εργάτες, οι συνταξιούχοι κλπ.

Πίνακας 10: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το πόσα χρόνια έχουν περάσει από το διαζύγιο.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
1	19	15,0	15,2
2	22	17,3	17,6
3	14	11,0	11,2
4	11	8,7	8,8
5	23	18,1	18,4
6	6	4,7	4,8
7	8	6,3	6,4
8	2	1,6	1,6

10	6	4,7	4,8	88,8
11	1	,8	,8	89,6
12	3	2,4	2,4	92,0
13	3	2,4	2,4	94,4
14	1	,8	,8	95,2
15	1	,8	,8	96,0
16	1	,8	,8	96,8
17	1	,8	,8	97,6
20	3	2,4	2,4	100,0
Σύνολο	125	98,4	100,0	
Χωρίς απάντηση	2	1,6		
Σύνολο	127	100,0		

Το 53% των ερωτηθέντων δηλώνει σχετικά πρόσφατα ότι έχει πάρει διαζύγιο ενώ σχεδόν το 90% δηλώνει μέχρι 10 έτη. Ο αριθμός όσων έχουν χωρίσει παλαιότερα είναι σημαντικά μικρός. Φαίνεται έτσι μια συσσώρευση των διαζυγίων στα σχετικά πρόσφατα χρόνια.

Πίνακας 11: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία γάμου.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
14	2	1,6	1,6
15	1	,8	2,4
16	1	,8	3,1
17	9	7,1	10,2
18	10	7,9	18,1
19	9	7,1	25,2
20	13	10,2	35,4
21	13	10,2	45,7
22	13	10,2	55,9
23	17	13,4	69,3
24	7	5,5	74,8
25	9	7,1	81,9
26	5	3,9	85,8
27	5	3,9	89,8
28	2	1,6	91,3
30	3	2,4	93,7
31	1	,8	94,5
32	3	2,4	96,9
33	1	,8	97,6
36	1	,8	98,4
38	1	,8	99,2
39	1	,8	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (σχεδόν 60%) δηλώνει ηλικία γάμου τα 20-25 έτη.

Πίνακας 12: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την απία που τους οδήγησε στον γάμο.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	(%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Αγάπη	90	70,9	72,6	72,6
Προξενιό	19	15,0	15,3	87,9
Εγκυμοσύνη	4	3,1	3,2	91,1
Πίεση απο οικογένεια	4	3,1	3,2	94,4
Άλλη αιτία	7	5,5	5,6	100,0
Σύνολο	124	97,6	100,0	
Χωρίς απάντηση	3	2,4		
Σύνολο	127	100,0		

Το 72,6% όσων απάντησαν στην ερώτηση δήλωσε ότι οδηγήθηκαν στον γάμο από αγάπη. Ένα 15,3% δήλωσε σαν αιτία το προξενιό. Ένας μικρότερος αριθμός δήλωσε τις υπόλοιπες αιτίες.

Πίνακας 13: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών που απέκτησαν από τον γάμο τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	(%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0	6	4,7	5,4	5,4
1	32	25,2	28,6	33,9
2	57	44,9	50,9	84,8
3	14	11,0	12,5	97,3
4	3	2,4	2,7	100,0
Σύνολο	112	88,2	100,0	
Χωρίς απάντηση	15	11,8		
Σύνολο	127	100,0		

Σχεδόν το μισό δείγμα δηλώνει ότι απέκτησε από τον γάμο μέχρι δύο παιδιά. Ένα ποσοστό 13,4% δηλώνει τρίτο και τέταρτο παιδί.

Πίνακας 14: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των απαντήσεων σχετικά με την αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	(%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ζήλια	36	28,34	29,75	
Τσιγγουνιά	16	12,59	13,22	
Ουσίες	12	9,44	9,92	
Εξωσυζυγικές σχέσεις	52	40,94	42,97	
Αδιαφορία	50	39,37	41,32	
Βλασφημία	12	9,45	9,92	
Παρέμβαση τρίτων	45	35,43	37,19	
Σύνολο	121		100,00	
Χωρίς καμία απάντηση	6	4,72		

Ο παραπάνω πίνακας καταρτίστηκε με βάση τον αριθμό των απαντήσεων. Κατά συνέπεια οι εξωσυζυγικές σχέσεις επιλέχθηκαν σαν αιτία χωρισμού από το 42,97% των ερωτηθέντων. Η απάντηση αυτή όμως δεν είναι η μόνη που δόθηκε και κατά συνέπεια το σύνολο των απαντήσεων δεν οδηγεί σε άθροισμα ποσοστού 100%. Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι οι εξωσυζυγικές σχέσεις μαζί με την αδιαφορία απαρτίζουν τις δύο κυριότερες αιτίες χωρισμού. Τρίτη θέση κατέχει η παρέμβαση από τρίτους και ακολουθεί η ζήλια. Οι ουσίες (κυρίως το αλκοόλ) και η βλασφημία κατέχουν το ίδιο ακριβώς ποσοστό.

Πίνακας 15: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το από πού δέχθηκαν παρέμβαση που τους οδήγησε στον χωρισμό.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	(%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Οικογεν περιβάλλον	31	24,4	66,0	66,0
Φιλικό περιβάλλον	9	7,1	19,1	85,1
Εργασιακό περιβάλλον	2	1,6	4,3	89,4
Αποκλίνουσα προσωπικότητα	1	,8	2,1	91,5
Άλλον	4	3,1	8,5	100,0
Σύνολο	47	37,0	100,0	
Χωρίς απάντηση	80	63,0		
Σύνολο	127	100,0		

Από το σύνολο όσων δήλωσαν παρέμβαση από τρίτους το 66% υποδεικνύουν το οικογενειακό περιβάλλον ενώ ένα 19,1% δήλωσαν παρέμβαση από το φιλικό περιβάλλον.

Πίνακας 16: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία γάμου της μητέρας τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	(%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
15	1	,8	,8	,8
16	3	2,4	2,5	3,4
17	4	3,1	3,4	6,7
18	10	7,9	8,4	15,1
19	12	9,4	10,1	25,2
20	23	18,1	19,3	44,5
21	9	7,1	7,6	52,1
22	6	4,7	5,0	57,1
23	14	11,0	11,8	68,9
24	4	3,1	3,4	72,3
25	17	13,4	14,3	86,6
26	1	,8	,8	87,4
27	5	3,9	4,2	91,6
28	3	2,4	2,5	94,1

29	1	,8	,8	95,0
30	4	3,1	3,4	98,3
32	1	,8	,8	99,2
35	1	,8	,8	100,0
Σύνολο	119	93,7	100,0	
Χωρίς απάντηση	8	6,3		
Σύνολο	127	100,0		

Το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει ηλικία γάμου της μητέρας των τα 18-23 έτη.

Πίνακας 17: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία γάμου του πατέρα τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
13	1	,8	,8
15	3	2,4	3,4
16	3	2,4	5,9
17	4	3,1	9,2
18	6	4,7	14,3
19	5	3,9	18,5
20	25	19,7	39,5
21	5	3,9	43,7
22	8	6,3	50,4
23	9	7,1	58,0
24	6	4,7	63,0
25	17	13,4	77,3
26	7	5,5	83,2
27	4	3,1	86,6
28	5	3,9	90,8
29	2	1,6	92,4
30	5	3,9	96,6
31	1	,8	97,5
32	1	,8	98,3
33	1	,8	99,2
35	1	,8	100,0
Σύνολο	119	93,7	100,0
Χωρίς απάντηση	8	6,3	
Σύνολο	127	100,0	

Εδώ ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό δηλώνει σαν ηλικία γάμου του πατέρα τους τα 20 έτη. Εντούτοις δεν υπάρχει αντιστοιχία με την ηλικία γάμου της μητέρας τους πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα της διαφορετικής ηλικίας γάμου των γονιών τους με αυτής του πατέρα να είναι μεγαλύτερη από αυτής της μητέρας. Η μέση τιμή της διαφοράς των ηλικιών βρέθηκε να είναι : 0,7 έτη. Επίσης στο 35% των περιπτώσεων η ηλικία του πατέρα είναι μικρότερη από αυτήν της μητέρας ενώ στο 65% των περιπτώσεων είναι μεγαλύτερη.

Πίνακας 18: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν οι γονείς των είναι ακόμη μαζί.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	104	81,9	84,6
Όχι	19	15,0	15,4
Σύνολο	123	96,9	100,0
Χωρίς απάντηση	4	3,1	
Σύνολο	127	100,0	

Το 85% του δείγματος που απάντησε στην ερώτηση δηλώνει ότι οι γονείς των δεν έχουν χωρίσει και ζούν μαζί. Ένα ποσοστό 15,4% δηλώνει ότι οι γονείς των είναι χωρισμένοι. Το ποσοστό αυτό είναι εξαιρετικά υψηλό αν αναλογιστούμε ότι το ποσοστό των διαζυγίων στον πληθυσμό είναι: ????

Πίνακας 19: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη χωρισμού των γονέων τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
4	1	,8	6,7
5	2	1,6	13,3
10	4	3,1	26,7
12	2	1,6	13,3
15	1	,8	6,7
18	1	,8	6,7
20	1	,8	6,7
24	1	,8	6,7
25	1	,8	6,7
26	1	,8	6,7
Σύνολο	15	11,8	100,0
Χωρίς απάντηση	112	88,2	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δηλώνουν με χωρισμένους γονείς υποδεικνύει τα 10-12 έτη σαν έτη χωρισμού των γονέων τους.

Πίνακας 20: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον βαθμό σχέσης που έχουν με τον πατέρα τους

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Καμία σχέση	10	7,9	8,1
Μέτρια	15	11,8	12,1
Καλή	30	23,6	24,2
Πολύ καλή	31	24,4	25,0
Άριστη	38	29,9	30,6
Σύνολο	124	97,6	100,0

Χωρίς απάντηση	3	2,4
Σύνολο	127	100,0

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι έχουν από καλή έως άριστη σχέση με τον πατέρα τους.

Πίνακας 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος της σχέσης με την μητέρα τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Καμία σχέση	1	,8	,8
Μέτρια	12	9,4	10,6
Καλή	18	14,2	25,2
Πολύ καλή	34	26,8	52,8
Άριστη	58	45,7	100,0
Σύνολο	123	96,9	100,0
Χωρίς απάντηση	4	3,1	
Σύνολο	127	100,0	

Όπως φαίνεται το ποσοστό όσων έχουν καλλίτερες σχέσεις με την μητέρα παρά με τον πατέρα τους είναι μεγαλύτερο.

Πίνακας 22: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν έζησαν δύσκολα παιδικά χρόνια.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	46	36,2	36,5
Όχι	80	63,0	100,0
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Το ποσοστό αυτών που απαντούν ότι είχαν δύσκολα παιδικά χρόνια είναι σημαντικό (36,5%).

Πίνακας 23: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχαν κακοποιηθεί σαν παιδιά

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	12	9,4	10,8
Όχι	99	78,0	89,2
Σύνολο	111	87,4	100,0
Χωρίς απάντηση	16	12,6	
Σύνολο	127	100,0	

Και εδώ φαίνεται ότι ένα στα 10 παιδιά δηλώνει κακοποίηση κατά τα παιδικά τους χρόνια.

Πίνακας 24: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος της κακοποίησης που πέρασαν σαν παιδιά.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Σωματική	2	1,6	18,2
Λεκτική	2	1,6	18,2
Ψυχική	6	4,7	54,5
Συναισθηματική	1	,8	9,1
Σύνολο	11	8,7	100,0
Χωρίς απάντηση	116	91,3	
Σύνολο	127	100,0	

Η πλειοψηφία δηλώνει ότι κυρίως κακοποιήθηκαν ψυχικά κατά την παιδική τους ηλικία. Η σωματική και λεκτική κακοποίηση δηλώνεται από το 18% αντίστοιχα.

Πίνακας 25: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχαν κακοποιηθεί από τον/την σύντροφο τους κατά την διάρκεια του γάμου.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	60	47,2	50,0
Όχι	60	47,2	50,0
Σύνολο	120	94,5	100,0
Χωρίς απάντηση	7	5,5	
Σύνολο	127	100,0	

Το 50% του δείγματος δηλώνει κακοποίηση από τον ή την σύντροφο κατά την διάρκεια του γάμου.

Πίνακας 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα το είδος της κακοποίησης που δέχθηκαν από τον σύντροφο στην διάρκεια του γάμου.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Σωματική	20	15,7	33,3
Λεκτική	6	4,7	10,0
Ψυχική	20	15,7	33,3
Συναισθηματική	14	11,0	23,3
Σύνολο	60	47,2	100,0
Χωρίς απάντηση	67	52,8	
Σύνολο	127	100,0	

Ένα ποσοστό 66,6% του δείγματος δηλώνει ψυχική και συναισθηματική κακοποίηση.

Πίνακας 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν επηρεάστηκε η σχέση τους με την απόκτηση παιδιών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	45	35,4	42,5
Όχι	61	48,0	57,5
Σύνολο	106	83,5	100,0
Χωρίς απάντηση	21	16,5	
Σύνολο	127	100,0	

Το ποσοστό αυτών που απαντούν θετικά είναι σχετικά υψηλό (42,5%).

Πίνακας 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν η ανικανότητα τεκνοποίησης επηρέασε την σχέση τους

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	8	6,3	12,7
Όχι	55	43,3	87,3
Σύνολο	63	49,6	100,0
Χωρίς απάντηση	64	50,4	
Σύνολο	127	100,0	

Το ποσοστό αυτών που απαντούν θετικά είναι σχετικά μικρό.

Πίνακας 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν δηλώνουν ικανοποιημένοι από την σεξουαλική τους ζωή.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	68	53,5	54,0
Όχι	58	45,7	46,0
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Σχεδόν το μισό δείγμα δεν δηλώνει ικανοποίηση από την σεξουαλική τους ζωή.

Πίνακας 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το ένα υπήρχαν συχνές συγκρούσεις στο ζευγάρι

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	105	82,7	82,7

Όχι	22	17,3	17,3	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία απαντά θετικά στην ερώτηση αυτή.

Πίνακας 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν υπήρχε ισοτιμία στο ζευγάρι

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	54	42,5	43,5
Όχι	70	55,1	56,5
Σύνολο	124	97,6	100,0
Χωρίς απάντηση	3	2,4	
Σύνολο	127	100,0	

Το ποσοστό του δείγματος που απαντά αρνητικά στο ερώτημα αυτό είναι ελαφρά μεγαλύτερο από αυτό που απαντά θετικά.

Πίνακας 32: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εμπιστεύονταν ο ένας τον άλλο

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	40	31,5	32,3
Όχι	84	66,1	67,7
Σύνολο	124	97,6	100,0
Χωρίς απάντηση	3	2,4	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει αρνητικά στην ερώτηση αυτή.

Πίνακας 33: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχαν κοινά ενδιαφέροντα

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	34	26,8	26,8
Όχι	93	73,2	73,2
Σύνολο	127	100,0	100,0

Επίσης στην ερώτηση αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει απουσία κοινών ενδιαφερόντων.

Πίνακας 34: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εκφράζανε ευθέως τον θυμό τους

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	84	66,1	67,2
Όχι	41	32,3	32,8
Σύνολο	125	98,4	100,0
Χωρίς απάντηση	2	1,6	

Σύνολο	127	100,0
--------	-----	-------

Το μεγαλύτερο ποσοστό απαντά θετικά στην ερώτηση αυτή.

Πίνακας 35: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν συμφωνούσαν στους τρόπους επίλυσης προβλημάτων.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	33	26,0	26,0
Όχι	94	74,0	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Το μεγαλύτερο ποσοστό δίνει αρνητική απάντηση

Πίνακας 36: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχαν κοινούς φίλους

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	72	56,7	56,7
Όχι	55	43,3	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι το δείγμα είναι μάλλον μοιρασμένο

Πίνακας 37: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν έβγαιναν έξω μαζί.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	88	69,3	69,3
Όχι	39	30,7	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Το μεγαλύτερο ποσοστό απαντά θετικά στην ερώτηση.

Πίνακας 38: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν μοιράζονταν τις οικονομικές ευθύνες

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	70	55,1	55,1
Όχι	57	44,9	100,0
Σύνολο	127	100,0	100,0

Το ποσοστό αυτών που δίνουν θετική απάντηση είναι ελαφρά μεγαλύτερο από το ποσοστό αυτών που απαντούν αρνητικά.

Πίνακας 39: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν βοηθούσαν οι σύντροφοι των στις δουλειές του σπιτιού

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	54	42,5	42,9
Όχι	72	56,7	57,1
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό απαντά αρνητικά στην ερώτηση αυτή.

Πίνακας 40: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν έπαιρναν τις σημαντικές αποφάσεις από κοινού

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	51	40,2	41,5
Όχι	72	56,7	58,5
Σύνολο	123	96,9	100,0
Χωρίς απάντηση	4	3,1	
Σύνολο	127	100,0	

Και στην ερώτηση αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό δίνει αρνητική απάντηση.

Πίνακας 42: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν άφηναν ο ένας στον άλλο χρόνο να είναι μόνος

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	78	61,4	61,9
Όχι	48	37,8	38,1
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Εδώ έχουμε περισσότερες θετικές παρά αρνητικές απαντήσεις.

Πίνακας 43: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν υπήρχε επικοινωνία μεταξύ τους

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	42	33,1	33,3
Όχι	84	66,1	66,7
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό απαντά αρνητικά στην ερώτηση αυτή

Πίνακας 44: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν αφιέρωναν ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μαζί

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	53	41,7	42,1
Όχι	73	57,5	57,9
Σύνολο	126	99,2	100,0
Χωρίς απάντηση	1	,8	
Σύνολο	127	100,0	

Οι περισσότερες απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι αρνητικές.

Πίνακας 45: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν υπήρχαν μεγάλες απουσίες από το σπίτι για επαγγελματικούς λόγους

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%) επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	46	36,2	36,2
Όχι	81	63,8	63,8
Σύνολο	127	100,0	100,0

Στην ερώτηση αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό απαντά αρνητικά.

Πίνακας 45: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το είδος της εργασίας τους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είδος εργασίας	Υπάλληλος	29 56,90%	47 74,60%	76 66,70%
	Ελεύθερος επαγγελματίας	22 43,10%	15 23,80%	37 32,50%
	Άνεργος	0 0,00%	1 1,60%	1 0,90%
Σύνολο		51 100,00%	63 100,00%	114 100,00%

$$\chi^2 = 5,384 \quad BE = 2 \quad p=0,068$$

Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα επαγγέλματα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες.

Πίνακας 46: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και τον λόγο που τους οδήγησε στον γάμο.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Παντρεύτηκαν απο	Αγάπη	41	49	90

	78,80%	68,10%	72,60%
Προξενιό	5	14	19
	9,60%	19,40%	15,30%
Εγκυμοσύνη	1	3	4
	1,90%	4,20%	3,20%
Πίεση απο οικογένεια	3	1	4
	5,80%	1,40%	3,20%
Άλλη αιτία	2	5	7
	3,80%	6,90%	5,60%
Σύνολο	52	72	124
	100,00%	100,00%	100,00%

$\chi^2 = 5,169$ BE = 4 $p = 0,270$

Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες σχετικά με τους λόγους για τους οποίους οδηγήθηκαν στον γάμο.

Πίνακας 47: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και τον αριθμό των παιδιών από τον γάμο τους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Αριθμός παιδιών απο τον γάμο τους	Κανένα	2	4	6
		4,30%	6,20%	5,40%
	1	14	18	32
		29,80%	27,70%	28,60%
	2	26	31	57
	55,30%	47,70%	50,90%	
	3	11	14	
	6,40%	16,90%	12,50%	
	4	2	1	3
	4,30%	1,50%	2,70%	
Σύνολο		47	65	112
		100,00%	100,00%	100,00%

Πίνακας 48: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν οι γονείς των είναι ακόμη μαζί

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Οι γονείς των είναι ακόμη μαζί	Ναι	45	59	104
		86,50%	83,10%	84,60%
	Όχι	7	12	19
		13,50%	16,90%	15,40%
Σύνολο		52	71	123
		100,00%	100,00%	100,00%

$\chi^2 = 0,272$ BE = 1 $p = 0,602$

Πίνακας 49: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έζησαν δύσκολα παιδικά χρόνια.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Έζησαν δύσκολα παιδικά χρόνια	Ναι	26 49,10%	20 27,40%	46 36,50%
	Όχι	27 50,90%	53 72,60%	80 63,50%
Σύνολο		53 100,00%	73 100,00%	126 100,00%

$$\chi^2 = 6,125 \quad BE = 1 \quad p = 0,013$$

Υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες όσον αφορά τα δύσκολα παιδικά χρόνια. Οι μισοί άντρες αλλά μόνο το ένα τρίτο των γυναικών δηλώνουν ότι πέρασαν δύσκολα παιδικά χρόνια.

Πίνακας 50: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την πιθανή κακοποίησή τους σαν παιδιά.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είχαν κακοποιηθεί σαν παιδιά	Ναι	4 9,10%	8 11,90%	12 10,80%
	Όχι	40 90,90%	59 88,10%	99 89,20%
Σύνολο		44 100,00%	67 100,00%	111 100,00%

$$\chi^2 = 0,224 \quad BE = 1 \quad p = 0,636$$

Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες όσον αφορά πιθανή κακοποίηση τους σαν παιδιά.

Πίνακας 51: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την κακοποίηση που έχουν δεχθεί σαν παιδιά.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είδος κακοποίησης σαν παιδιά	Σωματική	1 33,30%	1 12,50%	2 18,20%
	Λεκτική	0	2	2

	Ψυχική	0,00%	25,00%	18,20%
		2	4	6
	Συναισθηματική	66,70%	50,00%	54,50%
		0	1	1
		0,00%	12,50%	9,10%
Σύνολο		3	8	11
		100,00%	100,00%	100,00%

$$\chi^2 = 1,757 \quad BE=3 \quad p=0,624$$

Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα δύο φύλα και το είδος της κακοποίησης που δηλώνουν ότι έχουν δεχθεί σαν παιδιά.

Πίνακας 52: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν είχαν κακοποιηθεί από τον σύντροφό τους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είχαν κακοποιηθεί από τον σύντροφο	Ναι	17	43	60
		33,30%	62,30%	50,00%
	Όχι	34	26	60
		66,70%	37,70%	50,00%
Σύνολο		51	69	120
		100,00%	100,00%	100,00%

$$\chi^2 = 9,85 \quad BE = 1 \quad p = 0,002$$

Υπάρχουν (όπως αναμενόταν) στατιστικά σημαντικές διαφορές στην όποια κακοποίηση έχουν δεχθεί οι άνδρες και οι γυναίκες από τους συντρόφους τους. Δύο στις τρεις γυναίκες σε σχέση με έναν στους τρεις άνδρες έχουν κακοποιηθεί.

Πίνακας 53: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος της κακοποίησης που έχουν δεχθεί από τον σύντροφό τους και ανάλογα με το φύλο.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είδος κακοποίησης από τον σύντροφο	Σωματική	2	18	20
		11,10%	42,90%	33,30%
	Λεκτική	3	3	6
		16,70%	7,10%	10,00%
	Ψυχική	7	13	20
		38,90%	31,00%	33,30%
	Συναισθηματική	6	8	14
		33,30%	19,00%	23,30%
Σύνολο		18	42	60
		100,00%	100,00%	100,00%

Είναι προφανές ότι μεγάλο μέρος των γυναικών είχαν δεχθεί τόσο σωματική όσο και ψυχική κακοποίηση από τον σύντροφό τους. Η διαφορά δεν είναι στατιστικά σημαντική αλλά αυτό οφείλεται στο μικρό δείγμα.

Πίνακας 54: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν επηρεάστηκε η σχέση τους με την απόκτηση παιδιών.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Επηρεάστηκε η σχέση τους με την απόκτηση παιδιών	Ναι	14 33,30%	31 48,40%	45 42,50%
	Όχι	28 66,70%	33 51,60%	61 57,50%
Σύνολο		42 100,00%	64 100,00%	106 100,00%

$\chi^2 = 2,368$ $BE = 1$ $p = 0,124$

Πίνακας 55: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν η ανικανότητα τεκνοποίησης επηρέασε την σχέση τους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Η ανικανότητα τεκνοποίησης επηρέασε την σχέση τους	Ναι	4 13,80%	4 11,80%	8 12,70%
	Όχι	25 86,20%	30 88,20%	55 87,30%
Σύνολο		29 100,00%	34 100,00%	63 100,00%

Πίνακας 56: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν ήταν ικανοποιημένοι με την σεξουαλική τους ζωή.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Ικανοποιημένος/η απο την σεξουαλική τους ζωή	Ναι	33 63,50%	35 47,30%	68 54,00%
	Όχι	19 36,50%	39 52,70%	58 46,00%
Σύνολο		52 100,00%	74 100,00%	126 100,00%

Πίνακας 57: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν υπήρχαν συγκρούσεις ανάμεσα στο ζευγάρι.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Υπήρχαν συχνές συγκρούσεις στο ζευγάρι	Ναι	41	64	105
	Όχι	77,40% 12	86,50% 10	82,70% 22
Σύνολο		22,60% 53	13,50% 74	17,30% 127
		100,00%	100,00%	100,00%

Πίνακας 58: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν υπήρχε ισοτιμία ανάμεσα στο ζευγάρι.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Υπήρχε ισοτιμία στο ζευγάρι	Ναι	31	23	54
	Όχι	60,80% 20	31,50% 50	43,50% 70
Σύνολο		39,20% 51	68,50% 73	56,50% 124
		100,00%	100,00%	100,00%

$\chi^2=10,46$ ΒΕ=1 $p=0,001$

Μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών απαντούν αρνητικά στην ερώτηση αυτή. Η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 59: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν εμπιστευόταν ο ένας σύντροφος τον άλλο.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Εμπιστευόταν ο ένας τον άλλο	Ναι	22	18	40
	Όχι	42,30% 30	25,00% 54	32,30% 84
Σύνολο		57,70% 52	75,00% 72	67,70% 124
		100,00%	100,00%	100,00%

$\chi^2=4,139$ ΒΕ=1 $p=0,042$

Πίνακας 60: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν είχαν κοινά ενδιαφέροντα.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είχαν κοινά ενδιαφέροντα	Ναι	14 26,40%	20 27,00%	34 26,80%
	Όχι	39 73,60%	54 73,00%	93 73,20%
Σύνολο		53 100,00%	74 100,00%	127 100,00%

Πίνακας 61: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν εκφράζανε ευθέως τον θυμό τους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Έκφραζαν ευθέως τον θυμό τους	Ναι	36 67,90%	48 66,70%	84 67,20%
	Όχι	17 32,10%	24 33,30%	41 32,80%
Σύνολο		53 100,00%	72 100,00%	125 100,00%

Πίνακας 62: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν συμφωνούσαν στους τρόπους επίλυσης προβλημάτων.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Συμφωνούσαν στους τρόπους επίλυσης προβλημάτων	Ναι	19 35,80%	14 18,90%	33 26,00%
	Όχι	34 64,20%	60 81,10%	94 74,00%
Σύνολο		53 100,00%	74 100,00%	127 100,00%

$\chi^2 = 4.602$ $BE = 2$ $p = 0,032$

Κυρίως οι γυναίκες απαντούν αρνητικά στην ερώτηση αυτή. Η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 63: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν είχαν κοινούς φίλους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Είχαν κοινούς φίλους	Ναι	28 52,80%	44 59,50%	72 56,70%
	Όχι	25 47,20%	30 40,50%	55 43,30%
Σύνολο		53 100,00%	74 100,00%	127 100,00%

Πίνακας 64: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έβγαιναν με τον/την σύζυγο έξω μαζί.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Έβγαιναν έξω μαζί	Ναι	44	44	88
		83,00%	59,50%	69,30%
	Όχι	9	30	39
		17,00%	40,50%	30,70%
Σύνολο		53	74	127
		100,00%	100,00%	100,00%

$\chi^2=8,056$ BE=1 $p=0,005$

Και σε αυτήν την ερώτηση οι γυναίκες δίνουν περισσότερες αρνητικές απαντήσεις σε σχέση με τους άντρες. Η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 65: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν μοιράζονταν τις οικονομικές ευθύνες.

		Φύλο	
		Ανδρας	Γυναίκα
Σύνολο			
Μοιράζονταν τις οικονομικές ευθύνες			
70	Ναι	33	37
		62,30%	50,00%
55,10%	Όχι	20	37
		50,00%	44,90%
Σύνολο		53	74
127		100,00%	100,00%
100,00%			

Οι απαντήσεις φαίνεται να είναι μοιρασμένες αν και οι γυναίκες δίνουν περισσότερες αρνητικές απαντήσεις.

Πίνακας 66: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν βοηθούσαν οι σύντροφοί τους στις δουλειές του σπιτιού.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Βοηθούσαν οι σύντροφοί των στις δουλειές του σπιτιού	Ναι	37 71,20%	17 23,00%	54 42,90%
	Όχι	15 28,80%	57 77,00%	72 57,10%
Σύνολο		52 100,00%	74 100,00%	126 100,00%

$\chi^2 = 28,94$ $BE = 1$ $p = 0,000$

Οι απαντήσεις είναι εντελώς αναμενόμενες αφού οι γυναίκες δηλώνουν ότι οι σύντροφοί τους δεν βοηθούσαν στις δουλειές του σπιτιού.

Πίνακας 67: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έπαιρναν τις σημαντικές αποφάσεις από κοινού.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Έπαιρναν τις σημαντικές αποφάσεις από κοινού	Ναι	25 49,00%	26 36,10%	51 41,50%
	Όχι	26 51,00%	46 63,90%	72 58,50%
Σύνολο		51 100,00%	72 100,00%	123 100,00%

Εδώ οι απαντήσεις είναι ισορροπημένες.

Πίνακας 68: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν άφηναν ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μόνος.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Άφηναν ο ένας στον άλλο χρόνο να είναι μόνος	Ναι	30 56,60%	48 65,80%	78 61,90%
	Όχι	23 43,40%	25 34,20%	48 38,10%
Σύνολο		53 100,00%	73 100,00%	126 100,00%

Στην ερώτηση αυτή φαίνεται ότι και οι άνδρες και οι γυναίκες δίνουν ισοδύναμες απαντήσεις.

Πίνακας 69: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν θεωρούν ότι υπήρχε επικοινωνία μεταξύ τους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Υπήρχε επικοινωνία μεταξύ τους	Ναι	23 44,20%	19 25,70%	42 33,30%
	Όχι	29 55,80%	55 74,30%	84 66,70%
Σύνολο		52 100,00%	74 100,00%	126 100,00%

$\chi^2=4,732$ ΒΕ=1 $p=0,030$

Οι γυναίκες δηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι δεν υπήρχε επικοινωνία ανάμεσα στο ζευγάρι.

Πίνακας 70: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν αφιέρωναν ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μαζί.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Αφιέρωναν ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μαζί	Ναι	30 56,60%	23 31,50%	53 42,10%
	Όχι	23 43,40%	50 68,50%	73 57,90%
Σύνολο		53 100,00%	73 100,00%	126 100,00%

$\chi^2=7,936$ ΒΕ=1 $p=0,005$

Στην ερώτηση αυτή οι απαντήσεις ανδρών και γυναικών είναι ακριβώς οι αντίθετες αφού οι περισσότεροι άνδρες απαντούν καταφατικά και οι περισσότερες γυναίκες αρνητικά.

Πίνακας 71: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν υπήρχαν μεγάλες απουσίες από το σπίτι για επαγγελματικούς λόγους.

		Φύλο		Σύνολο
		Ανδρας	Γυναίκα	
Υπήρχαν μεγάλες απουσίες από το σπίτι για επαγγελματικούς λόγους	Ναι	21 39,60%	25 33,80%	46 36,20%
	Όχι	32 60,40%	49 66,20%	81 63,80%
Σύνολο		53 100,00%	74 100,00%	127 100,00%

Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι μοιρασμένες.

Πίνακας 72 : Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	8	6,3	6,7	
1-5 χρόνια	41	32,3	34,5	6,7
6-15 χρόνια	65	51,2	54,6	41,2
πάνω από 16 χρόνια	5	3,9	4,2	95,8
Σύνολο	119	93,7	100	100
Χωρίς απάντηση	8	6,3		
Σύνολο	127	100		

Πίνακας 73: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και την ζήλια ως αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	3	8,3	9,1	
1-5 χρόνια	13	36,1	39,4	9,1
6-15 χρόνια	17	47,2	51,5	48,5
Σύνολο	33	91,7	100	100
Χωρίς απάντηση	3	8,3		
Σύνολο	36	100		

Η ζήλια σαν αιτία χωρισμού υποδεικνύεται κυρίως από τα ζευγάρια με αρκετά χρόνια έγγαμου βίου.

Πίνακας 74: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και την τσιγγουιά ως αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
1-5 χρόνια	7	43,8	43,8	43,8
6-15 χρόνια	9	56,3	56,3	100
Σύνολο	16	100	100	

Η τσιγγουιά σαν αιτία χωρισμού υποδεικνύεται από τα ζευγάρια με έγγαμο βίο κάτω του έτους όσο και από τα ζευγάρια με έγγαμο βίο 6-15 έτη.

Πίνακας 75: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και τις ουσίες ως αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	1	8,3	8,3	8,3
1-5 χρόνια	1	8,3	8,3	16,7
6-15 χρόνια	10	83,3	83,3	100
Σύνολο	12	100	100	

Η κατάχρηση ουσιών ως αιτία χωρισμού υποδεικνύεται κυρίως από τα ζευγάρια με έγγαμο βίο 6-15 ετών.

Πίνακας 76: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και τις εξωσυζυγικές σχέσεις ως αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	2	3,8	3,9	3,9
1-5 χρόνια	16	30,8	31,4	35,3
6-15 χρόνια	30	57,7	58,8	94,1
πάνω από 16 χρόνια	3	5,8	5,9	100
Σύνολο	51	98,1	100	
Χωρίς απάντηση	1	1,9		
Σύνολο	52	100		

Οι εξωσυζυγικές σχέσεις υποδεικνύονται ως αιτία χωρισμού από τα ζευγάρια με έγγαμο 6-15 χρόνια αλλά και από νεότερα ζευγάρια.

Πίνακας 77: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και την αδιαφορία σαν αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	4	8	8,7	8,7
1-5 χρόνια	15	30	32,6	41,3
6-15 χρόνια	27	54	58,7	100
Σύνολο	46	92	100	
Χωρίς απάντηση	4	8		
Σύνολο	50	100		

Η αδιαφορία ως αιτία χωρισμού υποδεικνύεται σχεδόν με το ίδιο ποσοστό ως και οι εξωσυζυγικές σχέσεις, κάτι αναμενόμενο.

Πίνακας 78: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και την βλασφημία σαν αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	1	7,7	8,3	8,3
1-5 χρόνια	6	46,2	50	58,3
6-15 χρόνια	5	38,5	41,7	100
Σύνολο	12	92,3	100	
Χωρίς απάντηση	1	7,7		
Σύνολο	13	100		

Η βλασφημία υποδεικνύεται ως αιτία χωρισμού κυρίως από τα νέα ζευγάρια με 1-5 έτη έγγαμου βίου.

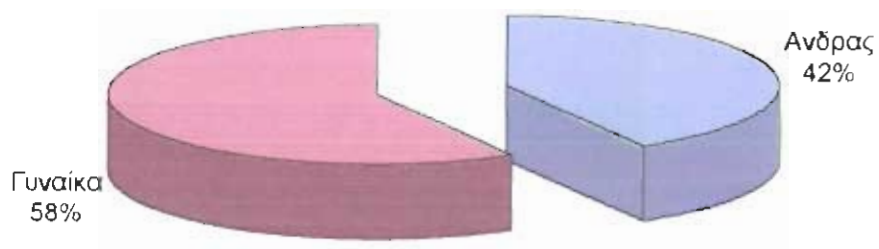
Πίνακας 79: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη έγγαμου βίου και την παρέμβαση τρίτων σαν αιτία χωρισμού.

	Απαντήσεις	Ποσοστό	% επί των απαντήσεων	Αθροιστικό Ποσοστό
0 έως 1 χρόνο	2	4,4	4,9	4,9
1-5 χρόνια	16	35,6	39	43,9
6-15 χρόνια	21	46,7	51,2	95,1
πάνω από 16 χρόνια	2	4,4	4,9	100
Σύνολο	41	91,1	100	

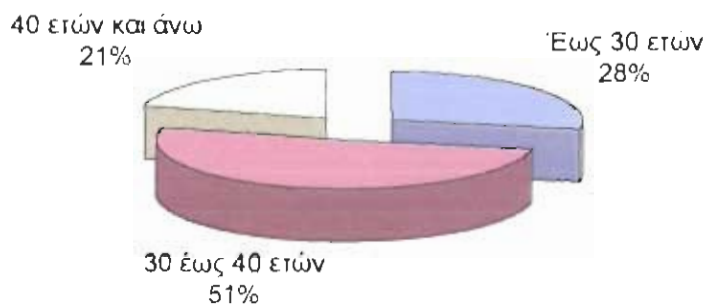
Χωρίς απάντηση	4	8,9
Σύνολο	45	100

Η παρέμβαση τρίτων υποδεικνύεται ως αιτία χωρισμού από τα ζευγάρια με 6-15 χρόνια έγγαμου βίου.

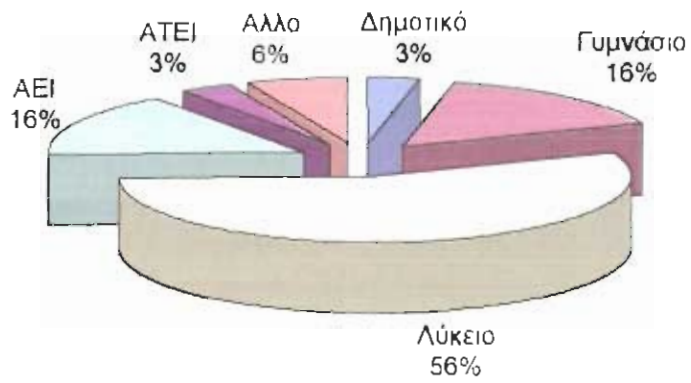
Σχήμα 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο

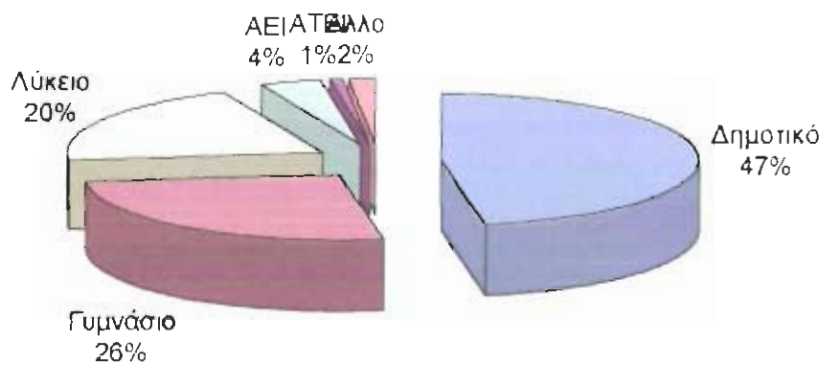
Σχήμα 2: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα

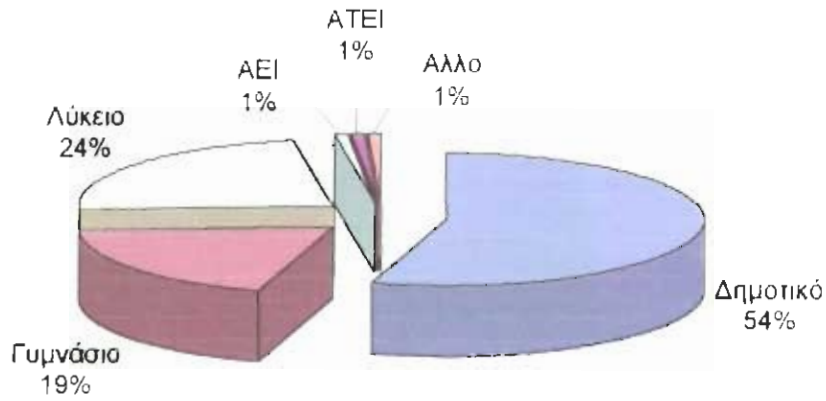
Σχήμα 3: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις γραμματικές γνώσεις

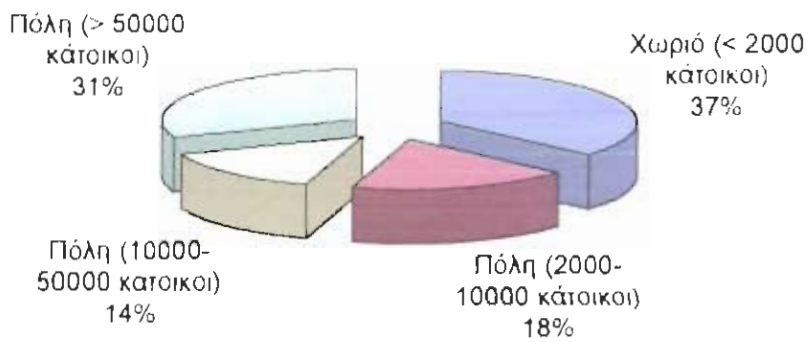
Σχήμα 4: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις γραμματικές γνώσεις του πατέρα.

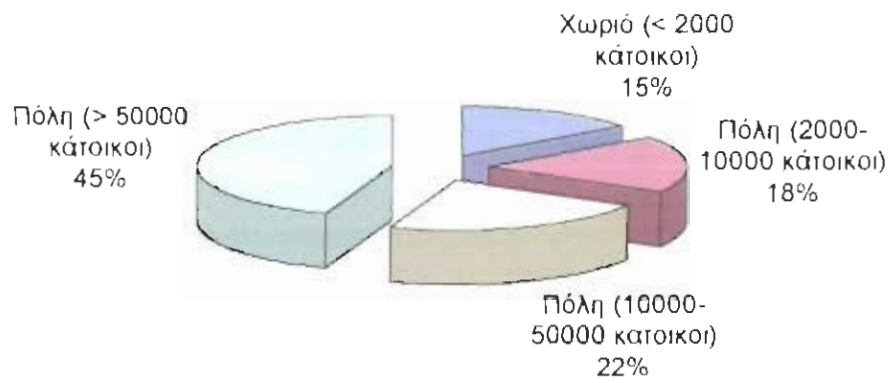
Σχήμα 5: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις γραμματικές γνώσεις της μητέρας.

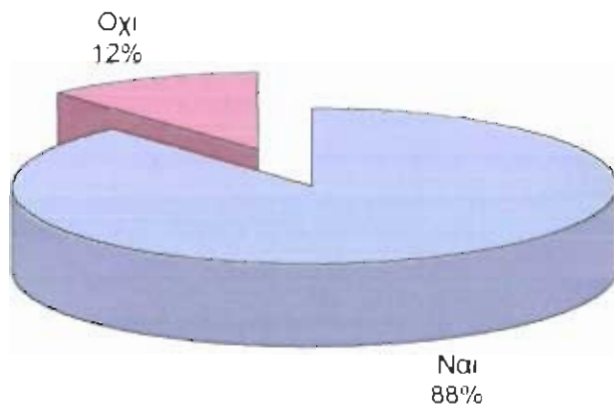
Σχήμα 6: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο γέννησης.

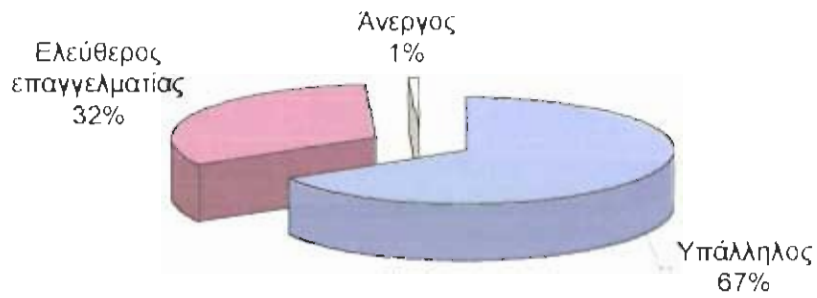
Σχήμα 7: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο μόνιμης κατοικίας.

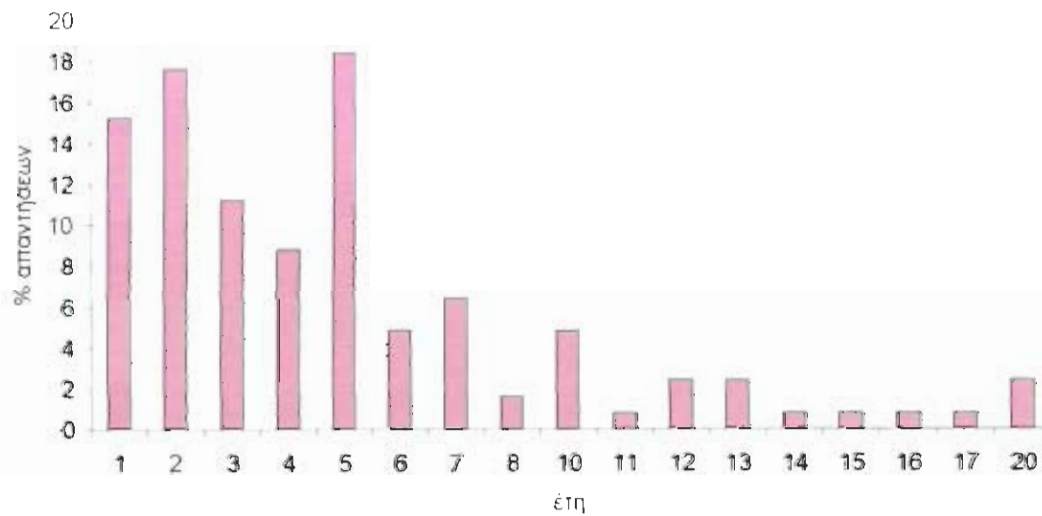
Σχήμα 8: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν εργάζονται ή όχι.

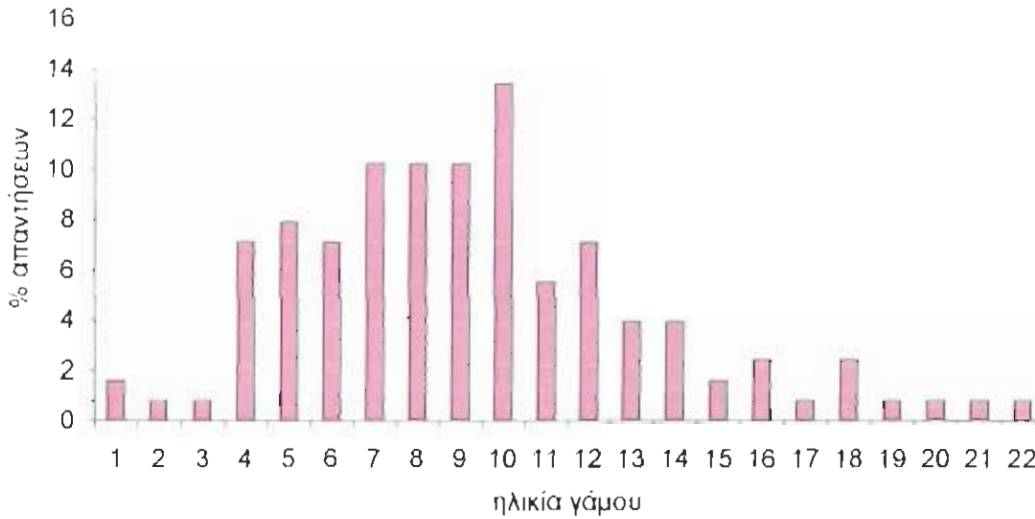
Σχήμα 9: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος εργασίας που δήλωσαν.

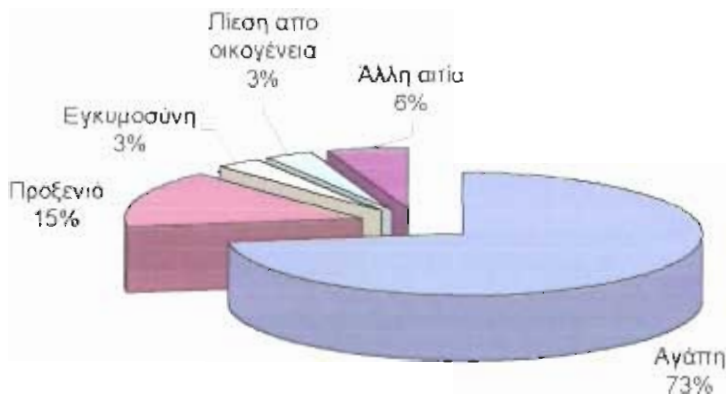
Σχήμα 10: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη που έχουν περάσει από το διαζύγιο.

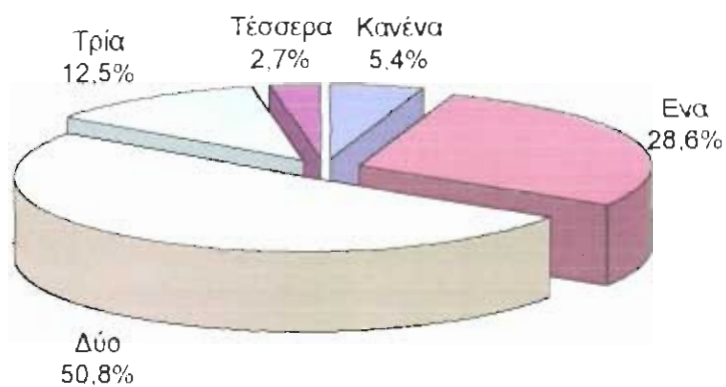
Σχήμα 11: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία που παντρεύτηκαν.

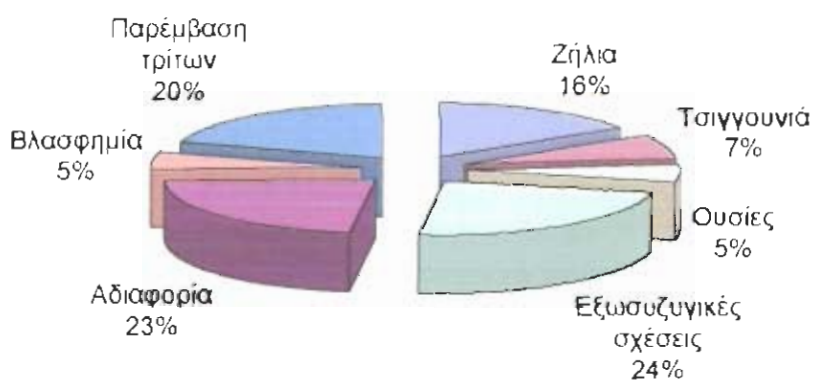
Σχήμα 12: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το λόγο που παντρεύτηκαν.

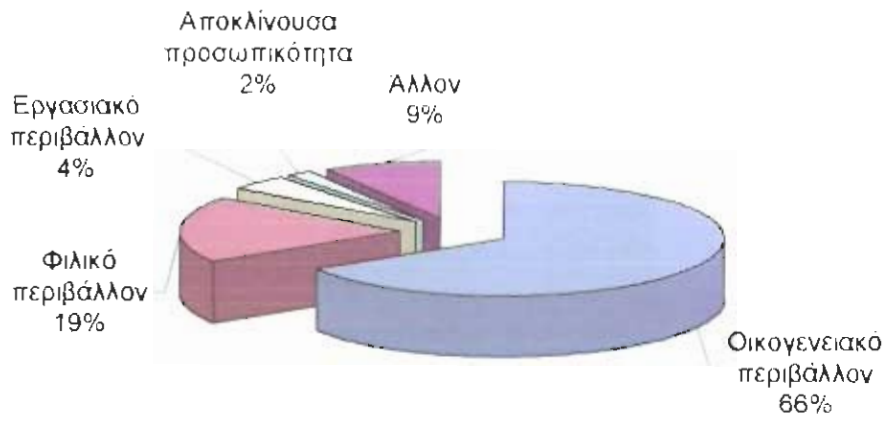
Σχήμα 13: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό παιδιών που απέκτησαν από το γάμο τους.

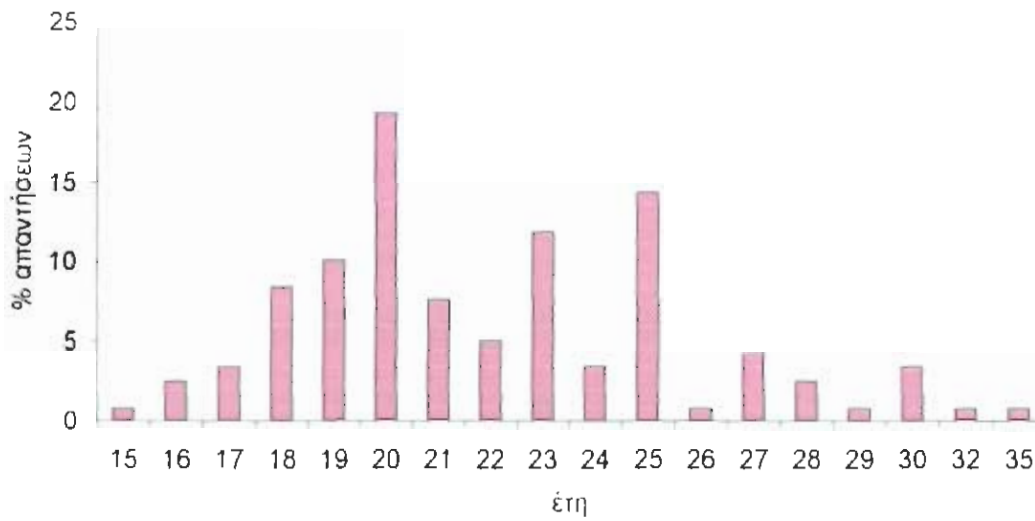
Σχήμα 14: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις αιτίες διαζυγίου.

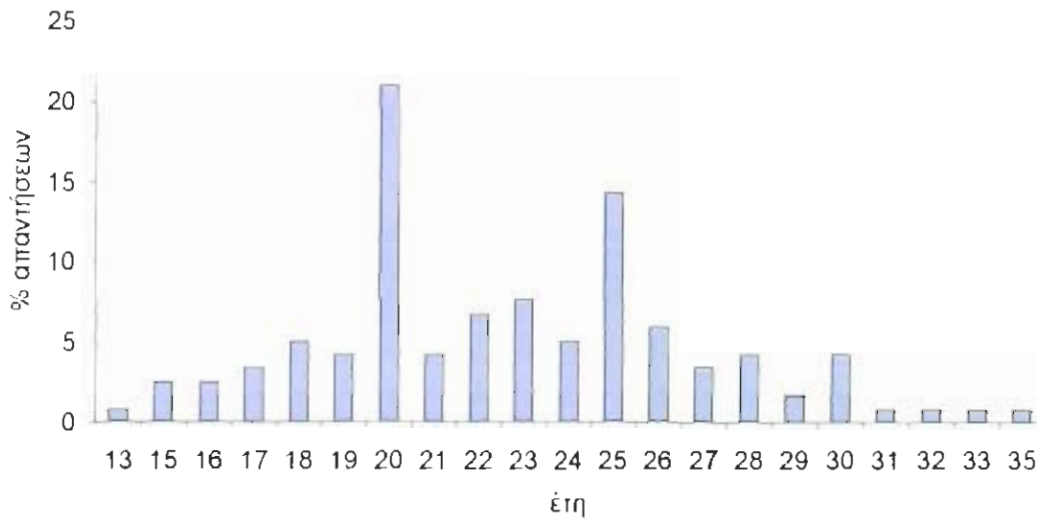
Σχήμα 15: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν υπήρχε παρέμβαση στο γάμο και από ποιούς.

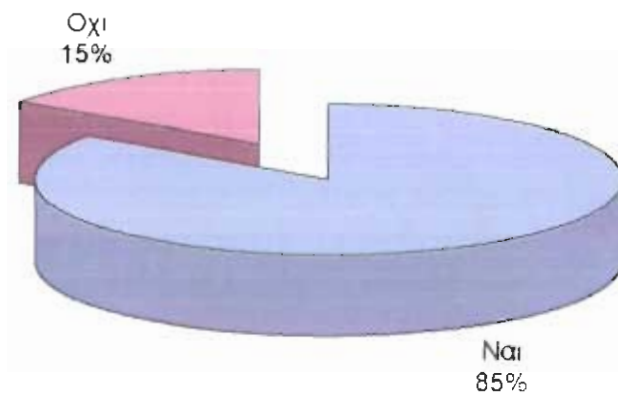
Σχήμα 16: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία γάμου της μητέρας.

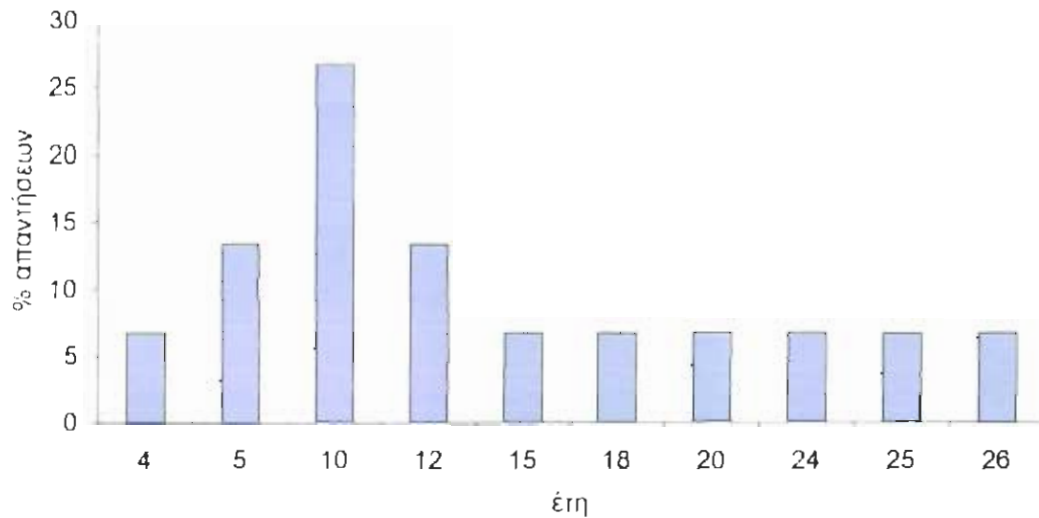
Σχήμα 17: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία γάμου του πατέρα.

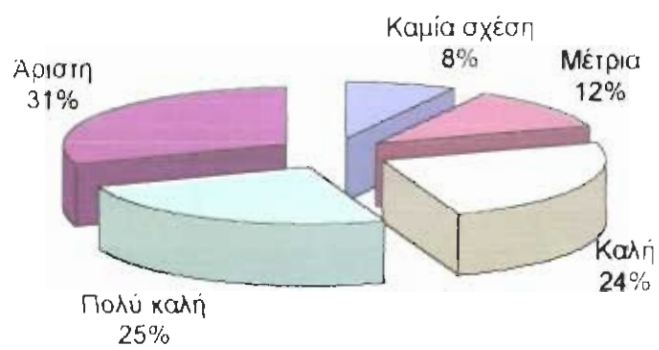
Σχήμα 18: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν οι γονείς τους είναι ακόμη παντρεμένοι.

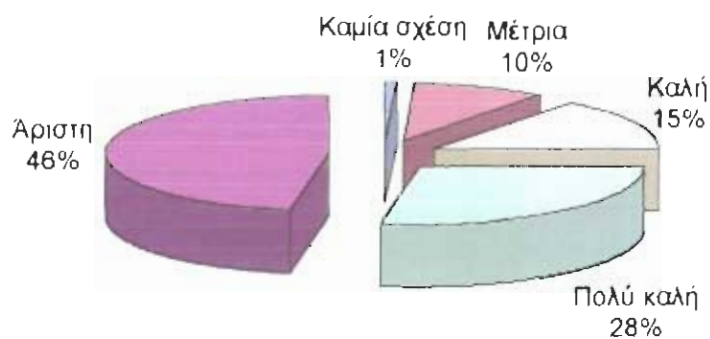
Σχήμα 19: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη χωρισμού των γονιών τους.

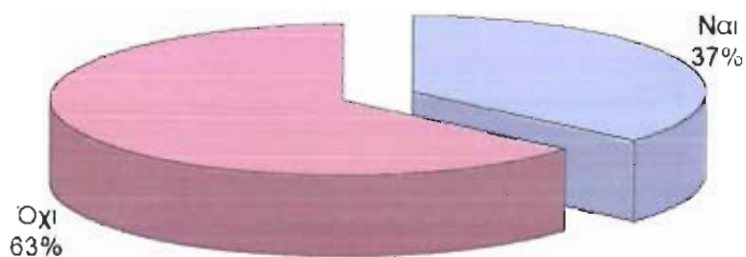
Σχήμα 20: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις σχέσεις με τον πατέρα τους.

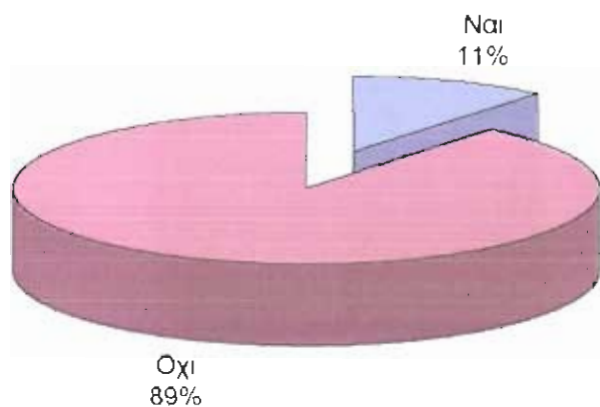
Σχήμα 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον βαθμό σχέσης με την μετέρα τους.

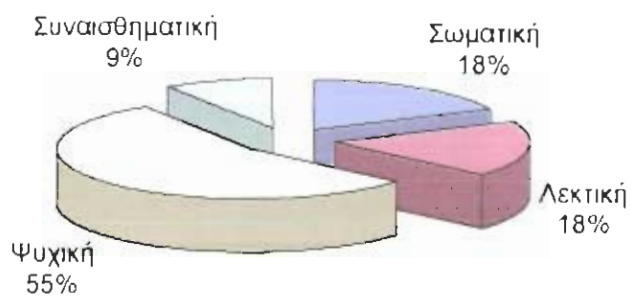
Σχήμα 22: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν είχαν δύσκολα παιδικά χρόνια.

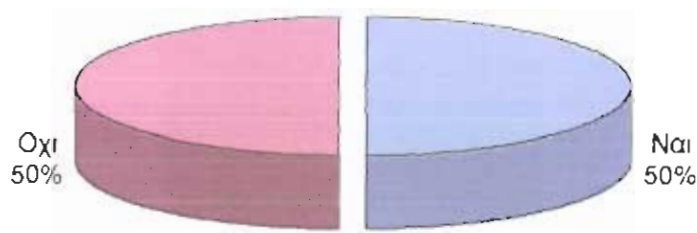
Σχήμα 23: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν είχαν κακοποιηθεί σαν παιδιά.

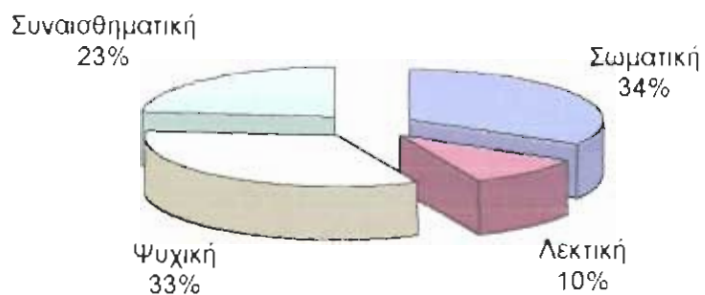
Σχήμα 24: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κακοποίησης που υπέστησαν σαν παιδιά.

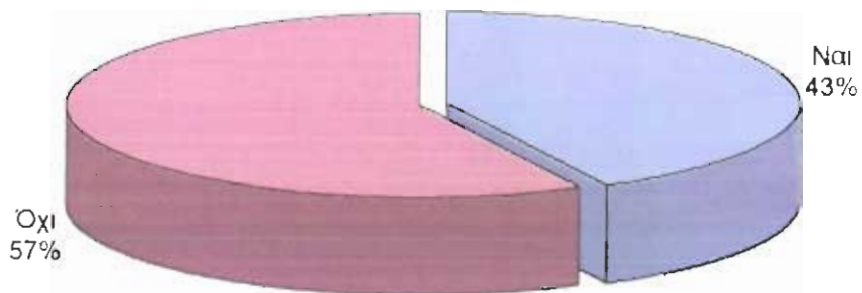
Σχήμα 25: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν κακοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του γάμου από το σύντροφό τους.

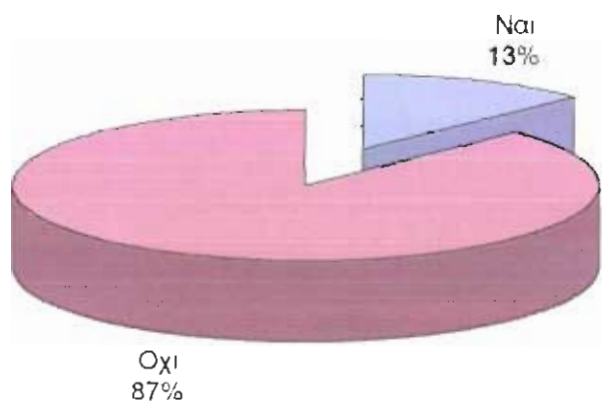
Σχήμα 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κακοποίησης που υπέστησαν από το σύντροφο.

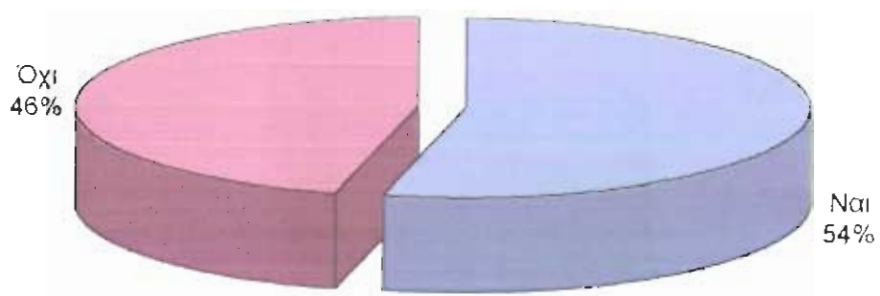
Σχήμα 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν η αποκτηση παιδιών επηρέασε τη σχέση.

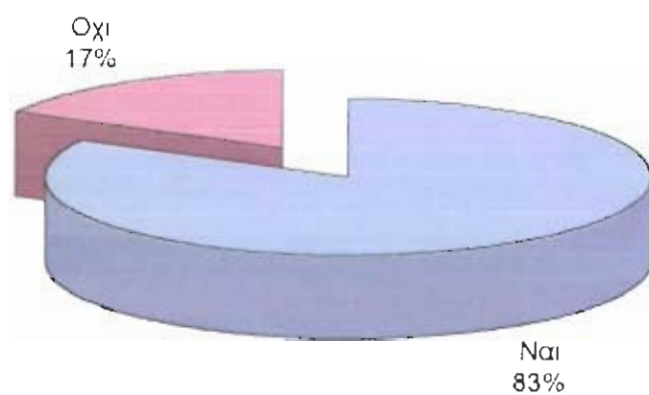
Σχήμα 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν η ανικανότητα τεκνοποίησης επηρέασε τη σχέση.

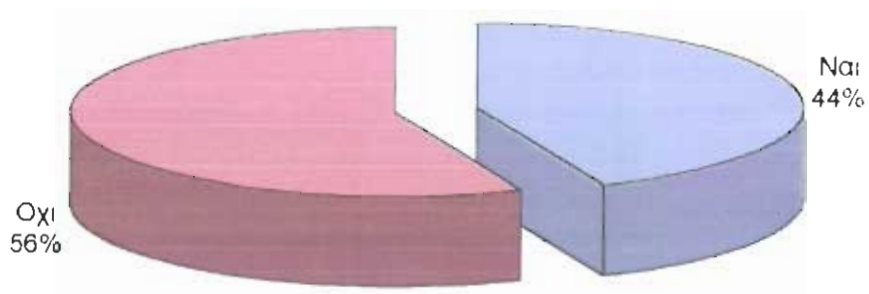
Σχήμα 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν δηλώνουν ικανοποιημένοι από τη σεξουαλική τους ζωή.

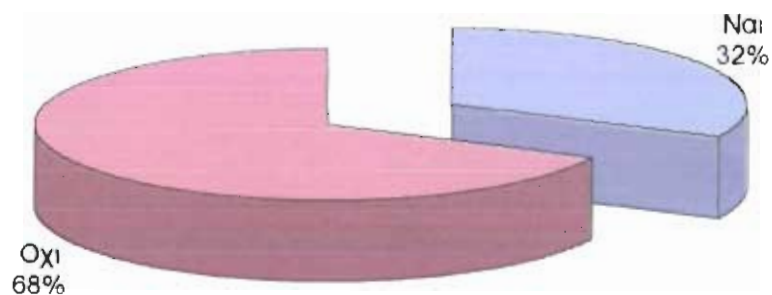
Σχήμα 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ύπαρξη συγκρούσεων στο ζευγάρι.

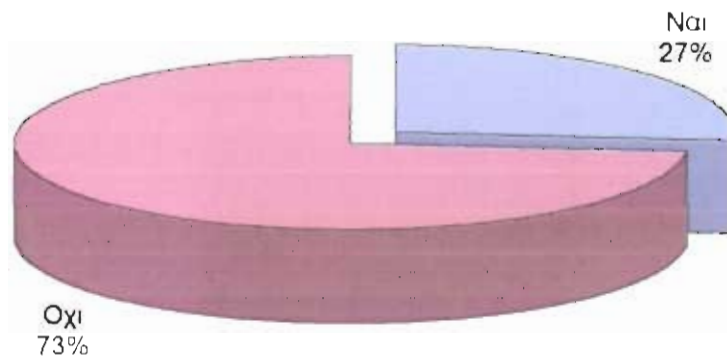
Σχήμα 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν υπήρχε ισοτιμία στο ζευγάρι.

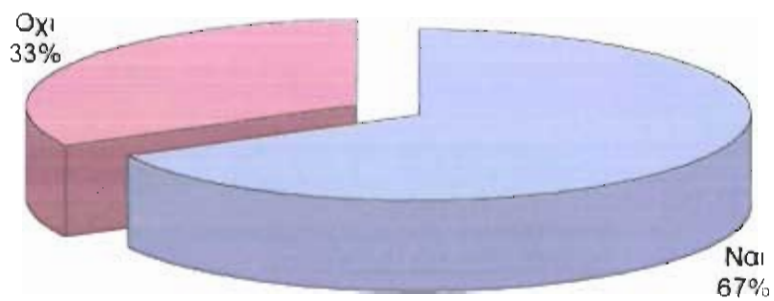
Σχήμα 32: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εαν υπήρχε αμοιβαία εμπιστοσύνη.

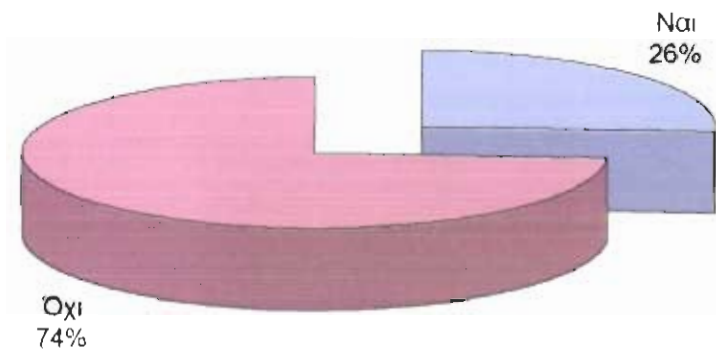
Σχήμα 33: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν είχαν κοινά ενδιαφέροντα.

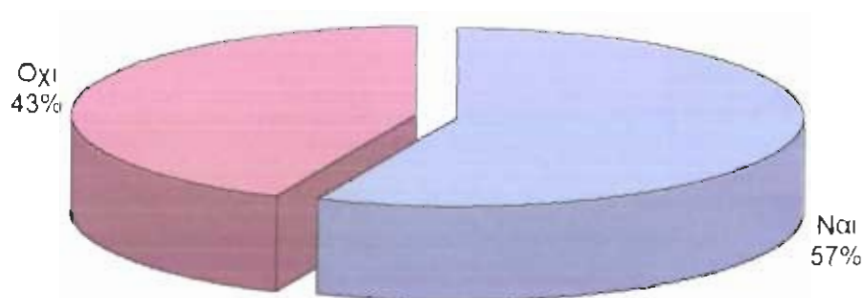
Σχήμα 34: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν εξέφραζαν ευθέως το θυμό τους.

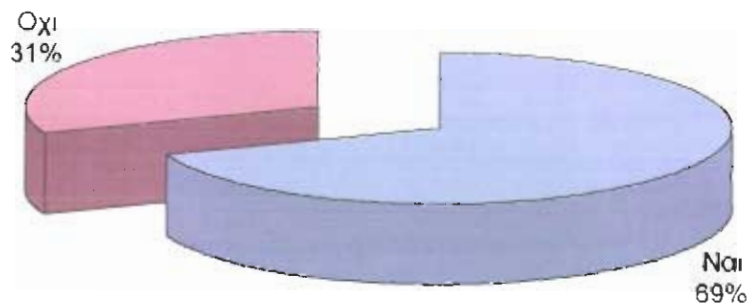
Σχήμα 35: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν συμφωνούσαν στους τρόπους επίπλυσης των προβλημάτων.

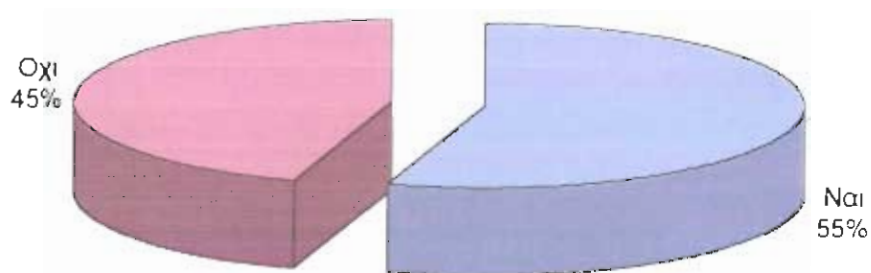
Σχήμα 36: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ύπαρξη κοινών φίλων.

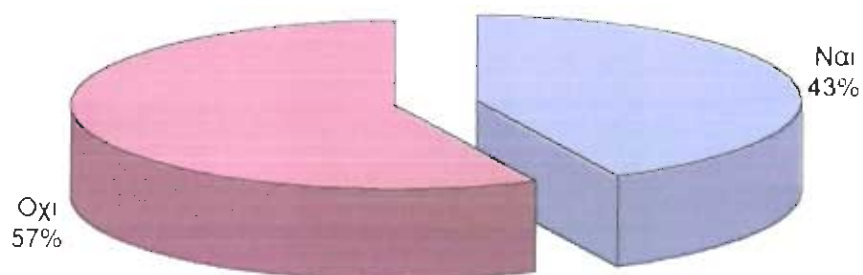
Σχήμα 37: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν είχαν κοινές εξόδους.

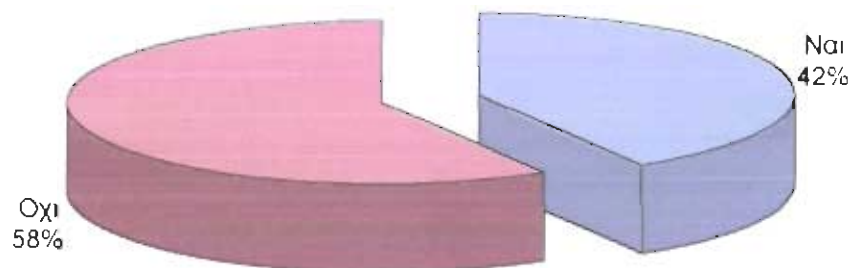
Σχήμα 38: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν μοιράζονταν τις οικονομικές ευθύνες.

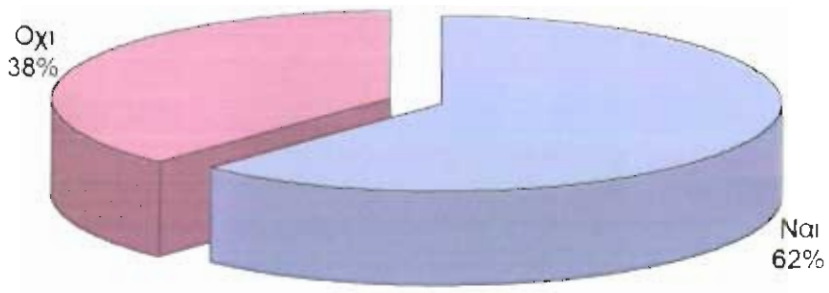
Σχήμα 39: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν βοηθούσαν οι σύντροφοι στις δουλειές του σπιτιού.

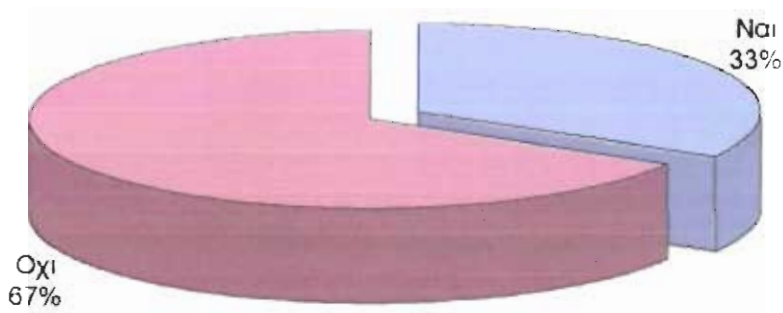
Σχήμα 40: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν έπαιρναν σημαντικές αποφάσεις από κοινού.

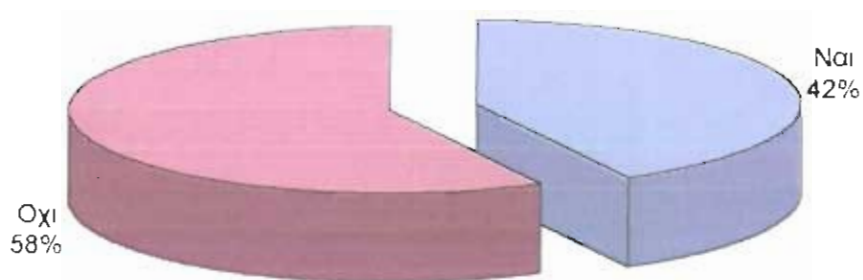
Σχήμα 41: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν άφηναν ο ένας στον άλλο προσωπικό χρόνο.

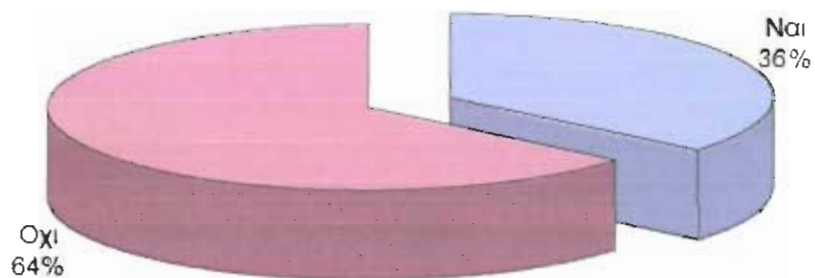
Σχήμα 42: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν υπήρχε επικοινωνία στο ζευγάρι.

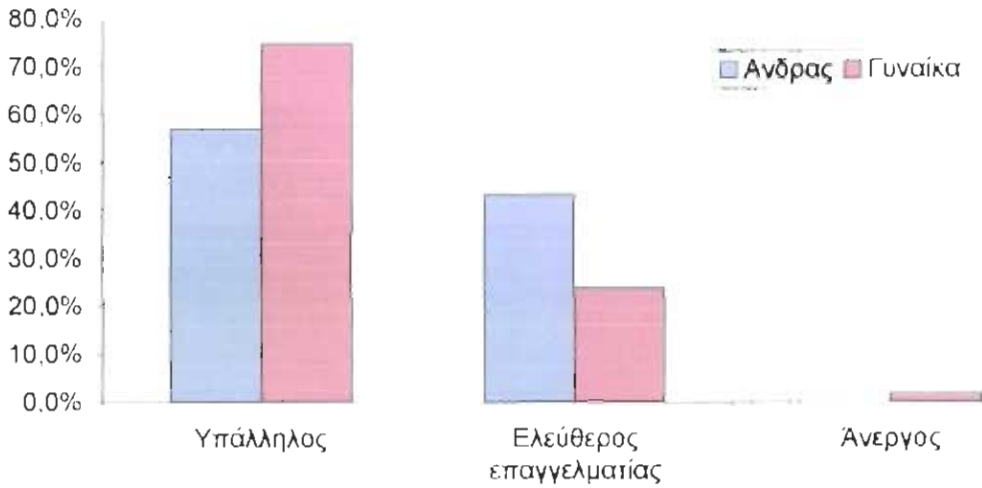
Σχήμα 43: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν αφιέρωναν χρόνο ο ένας στον άλλο.

Σχήμα 44: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν υπήρχε μακροχρόνια απουσία κάποιου από τους συντρόφους.

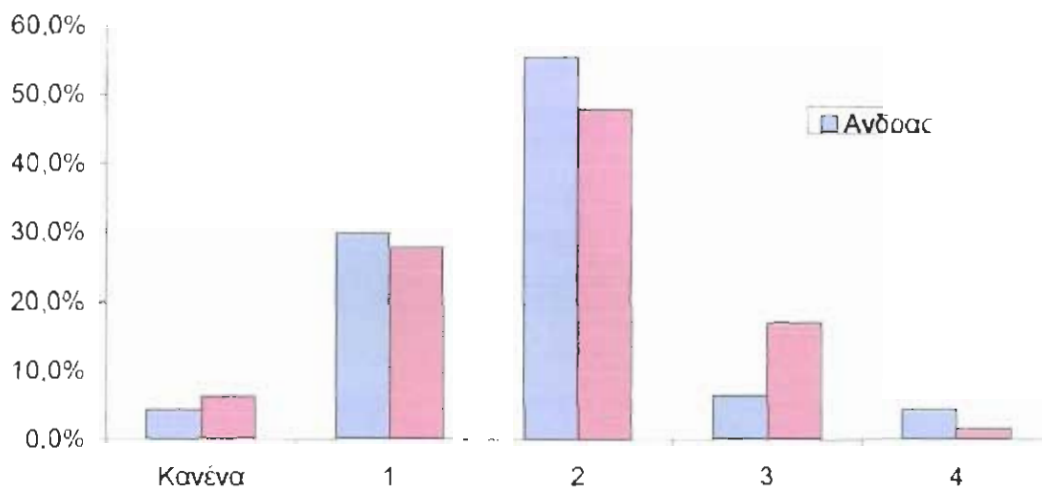
Σχήμα 45: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το επάγγελμα.

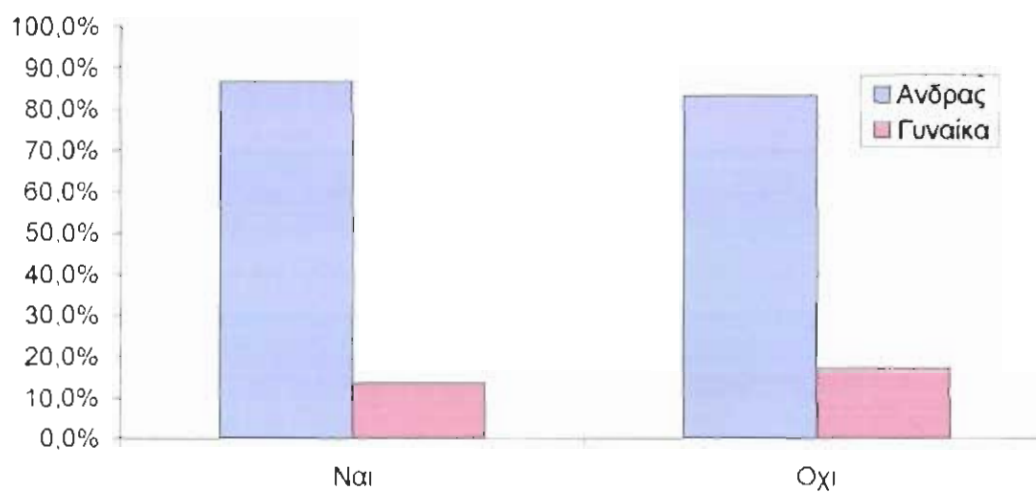
Σχήμα 46: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το λόγο που τους οδήγησε στο γάμο.

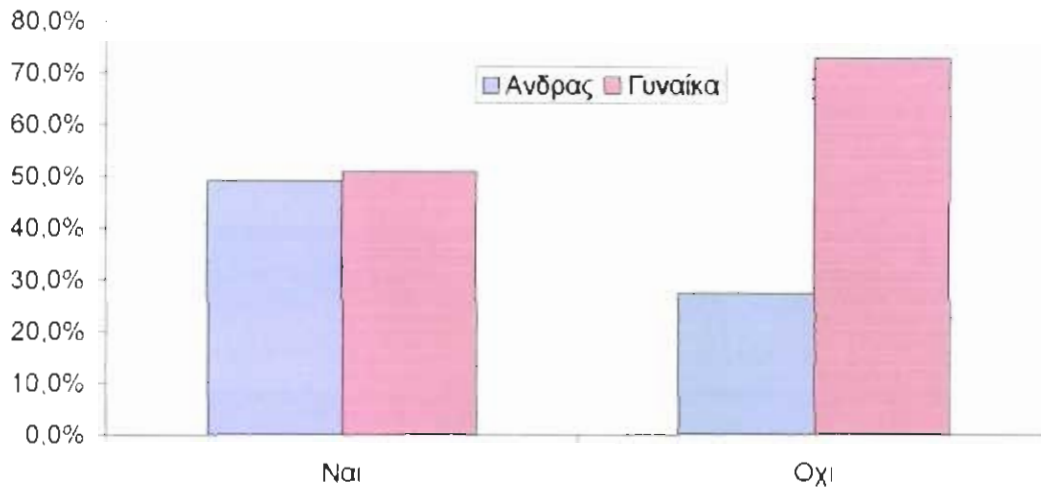
Σχήμα 47: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και τον αριθμό των παιδιών από το γάμο τους.

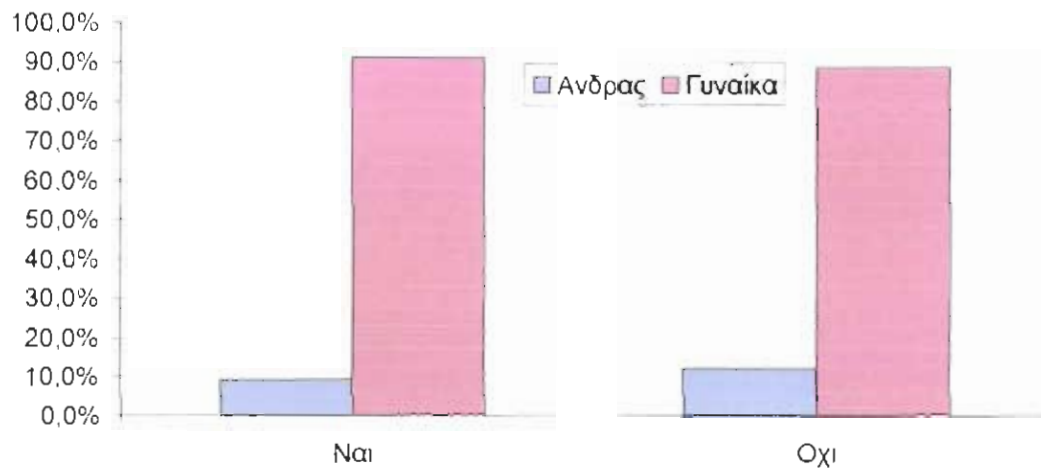
Σχήμα 48: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το αν οι γονείς τους είναι ακόμη μαζί.

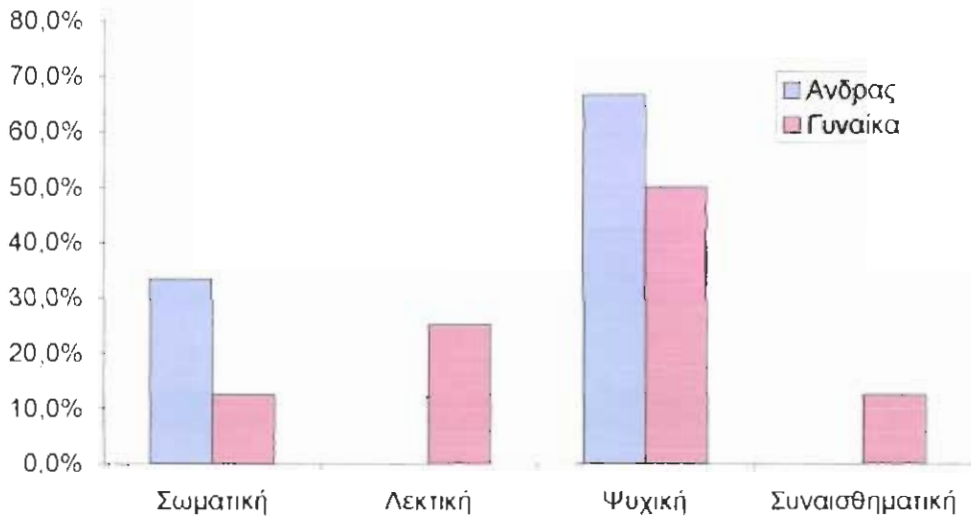
Σχήμα 49: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και αν έζησαν δύσκολα παιδικά χρόνια.

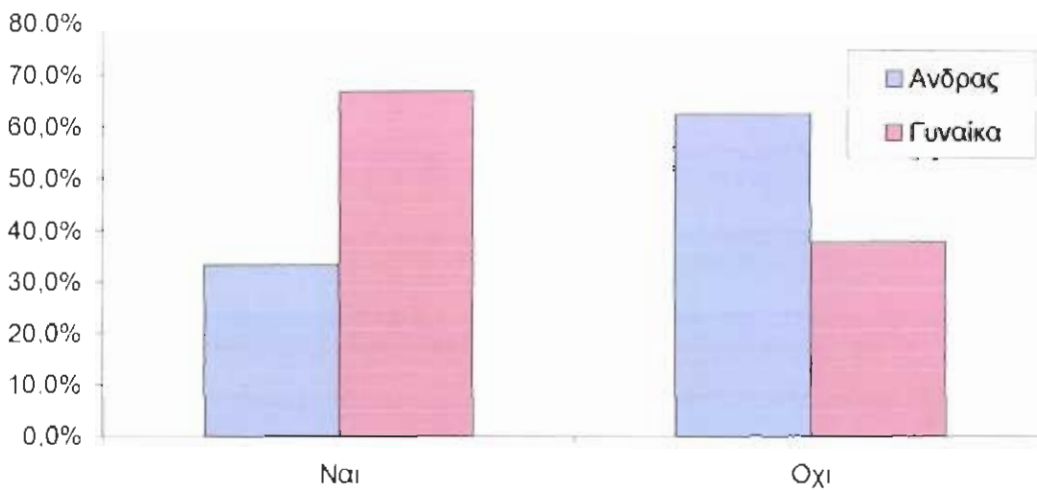
Σχήμα 50: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την πιθανή κακοποίησή τους σαν παιδιά.

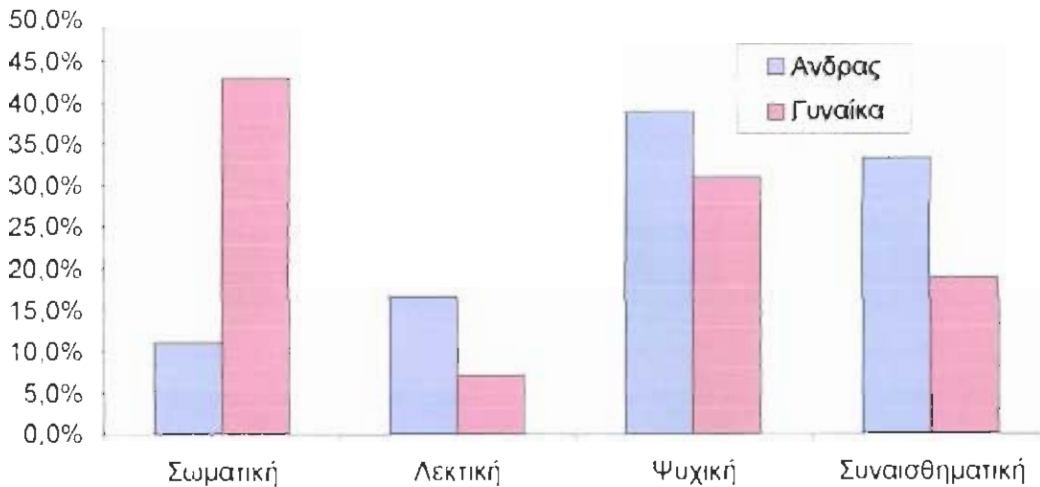
Σχήμα 51: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το είδος κακοποίησης που είχαν δεχθεί σαν παιδιά.

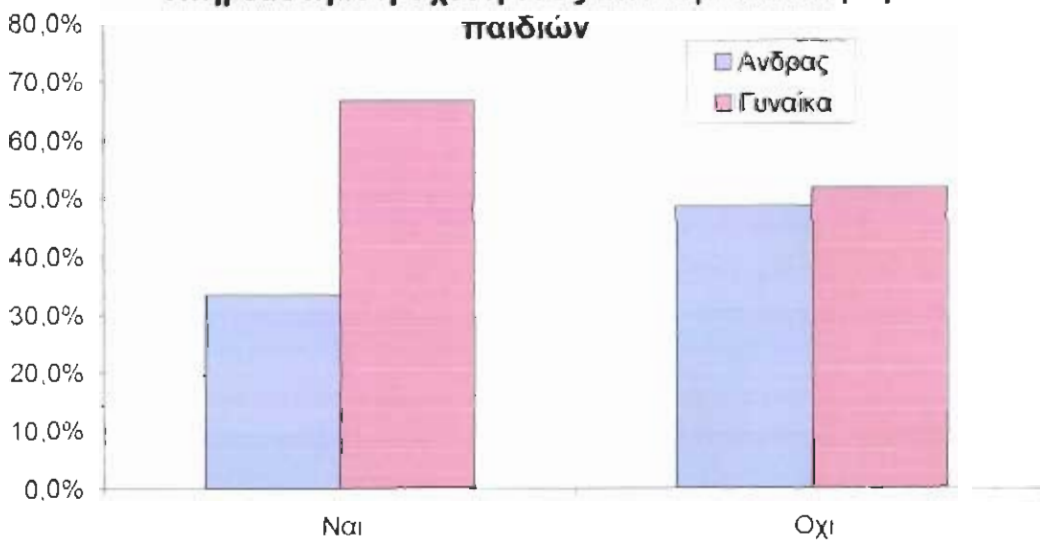
Σχήμα 52: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχαν κακοποιηθεί από τον συντροφό τους

Σχήμα 53: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος της κακοποίησης που έχουν δεχθεί από τον συντροφό τους

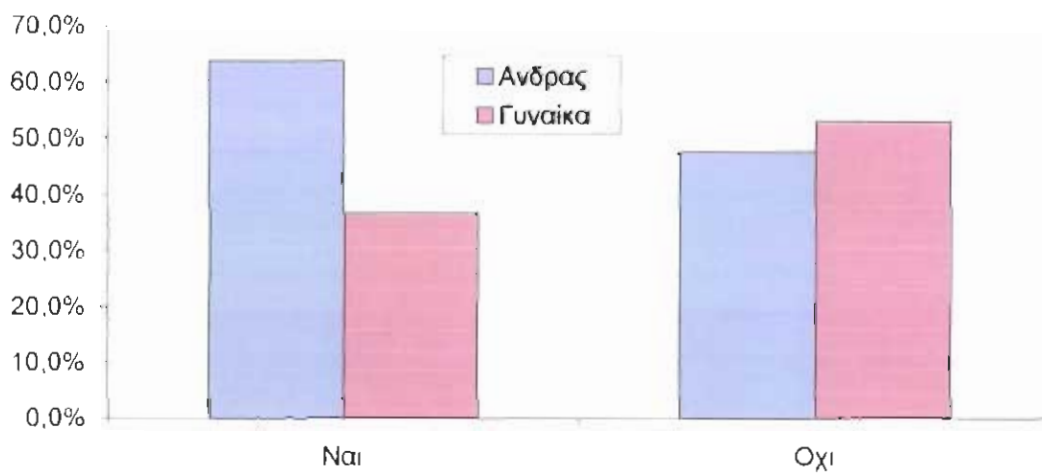
Σχήμα 54: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν επηρεάστηκε η σχέση τους από την απόκτηση παιδιών

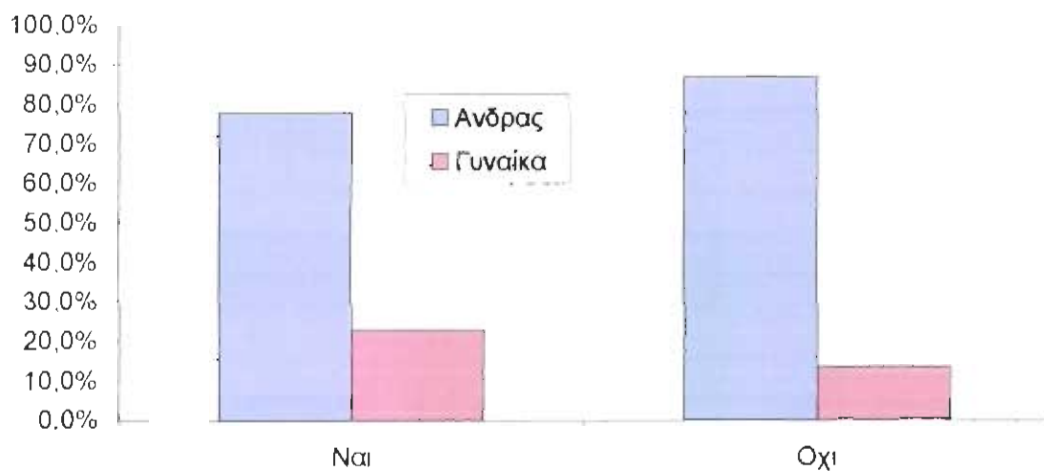
Σχήμα 55: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν η ανικανότητα τεκνοποίησης επηρέασε την σχέση τους

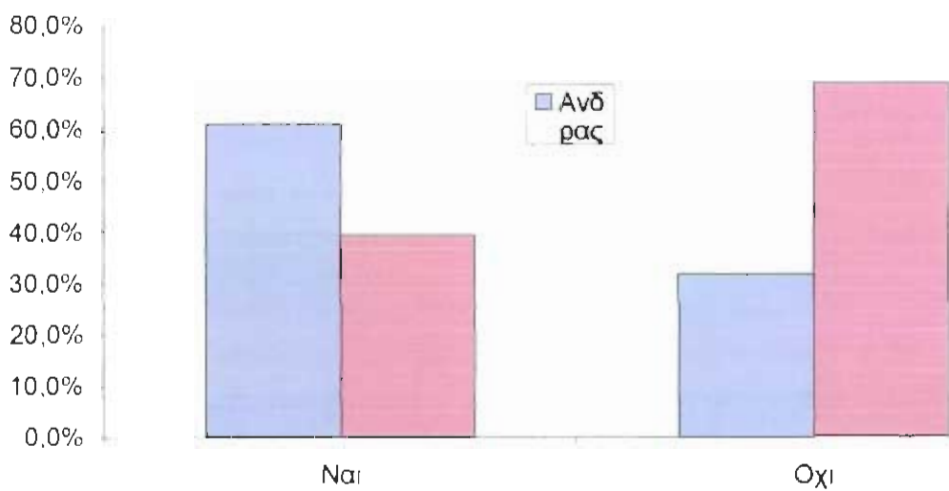
Σχήμα 56: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν ήταν ικανοποιημένοι με την σεξουαλική τους ζωή.

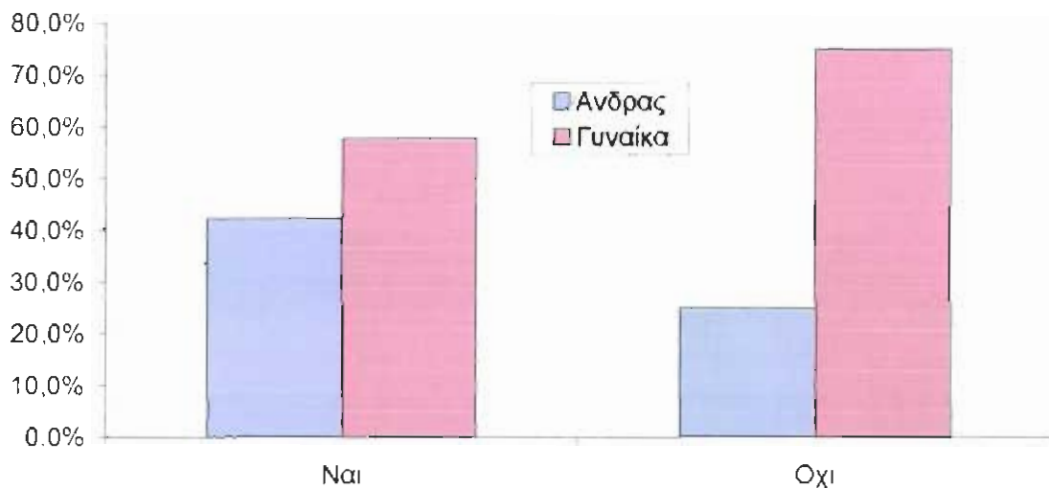
Σχήμα 57: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν υπήρχαν συγκρούσεις ανάμεσα στο ζευγάρι.

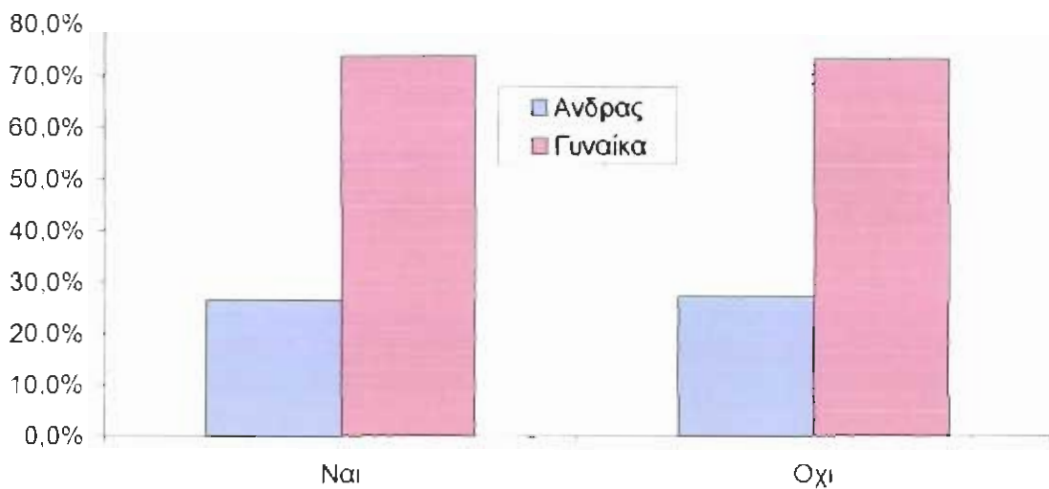
Σχήμα 58: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν υπήρχε ισοτιμία ανάμεσα στο ζευγάρι.

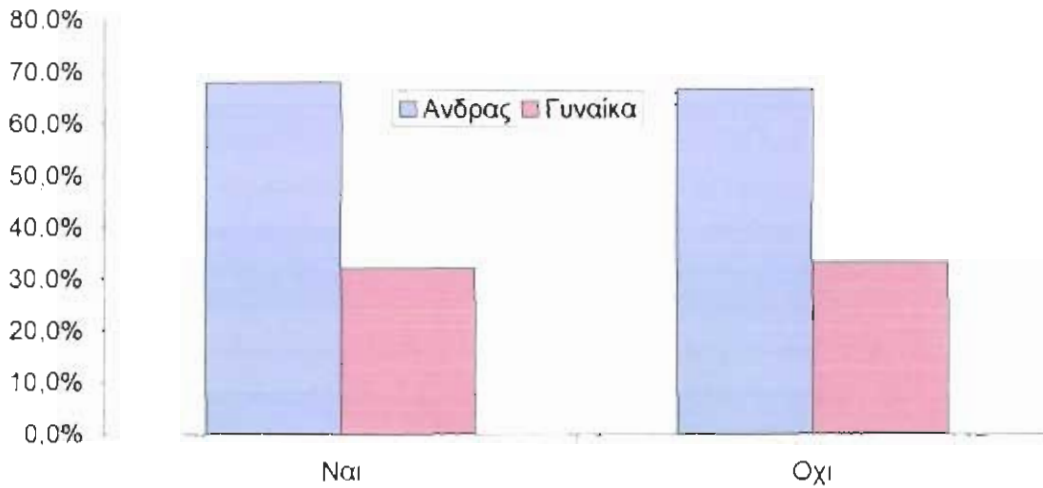
Σχήμα 59: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν εμπιστευόταν ο ένας σύντροφος τον άλλο.

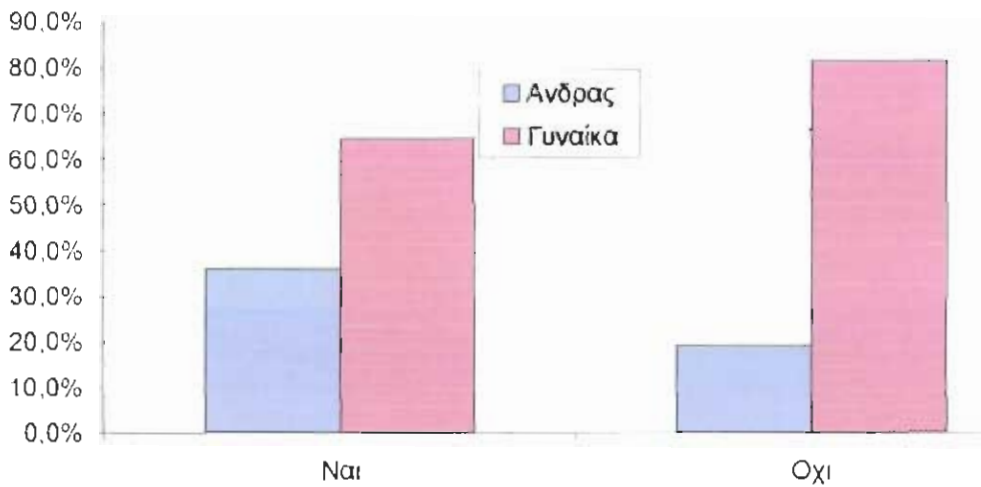
Σχήμα 60: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το εάν είχαν κοινά ενδιαφέροντα.

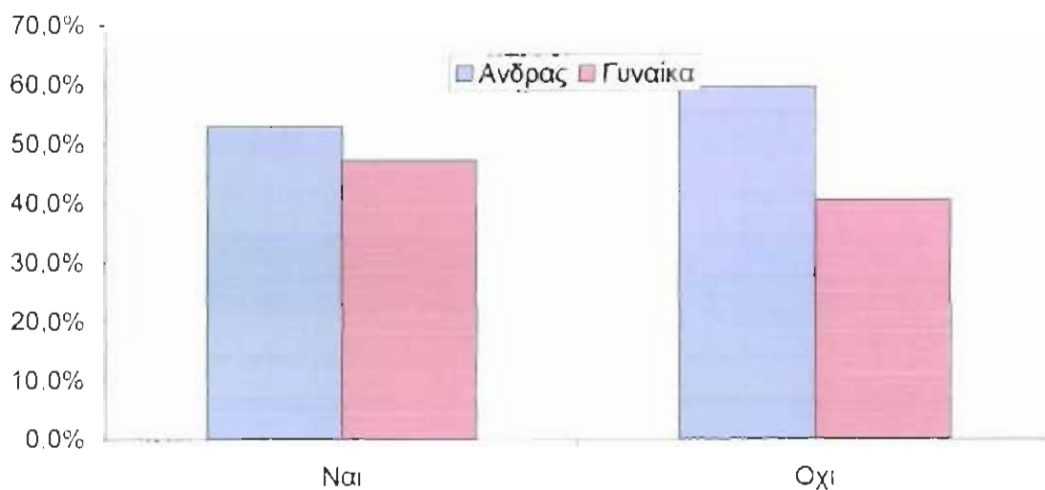
Σχήμα 61: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν εκφράζανε ευθέως τον θυμό τους.

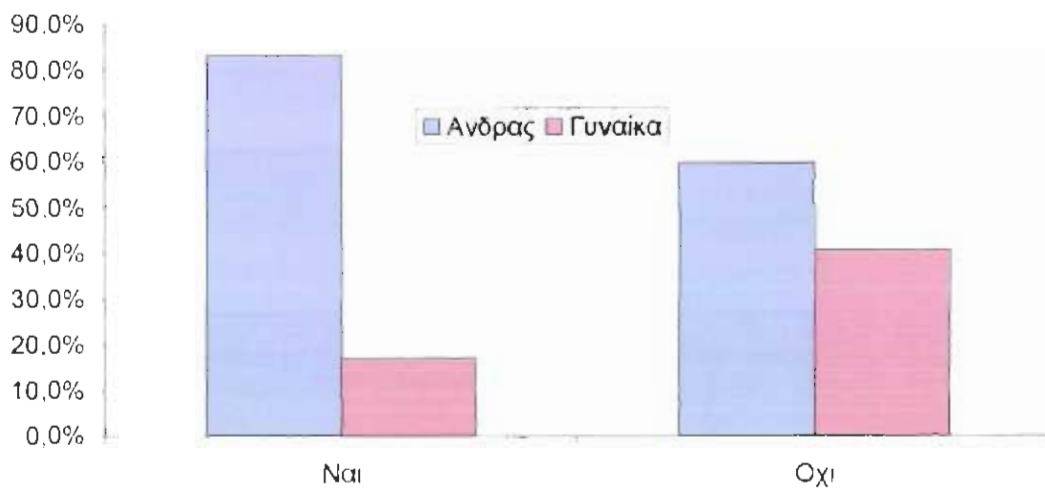
Σχήμα 62: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν συμφωνούσαν στους τρόπους επίλυσης προβλημάτων.

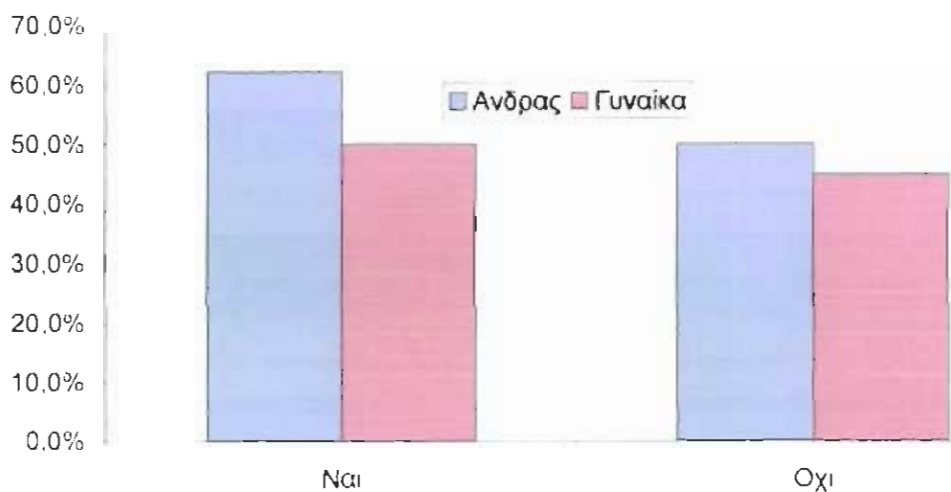
Σχήμα 63: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν είχαν κοινούς φίλους.

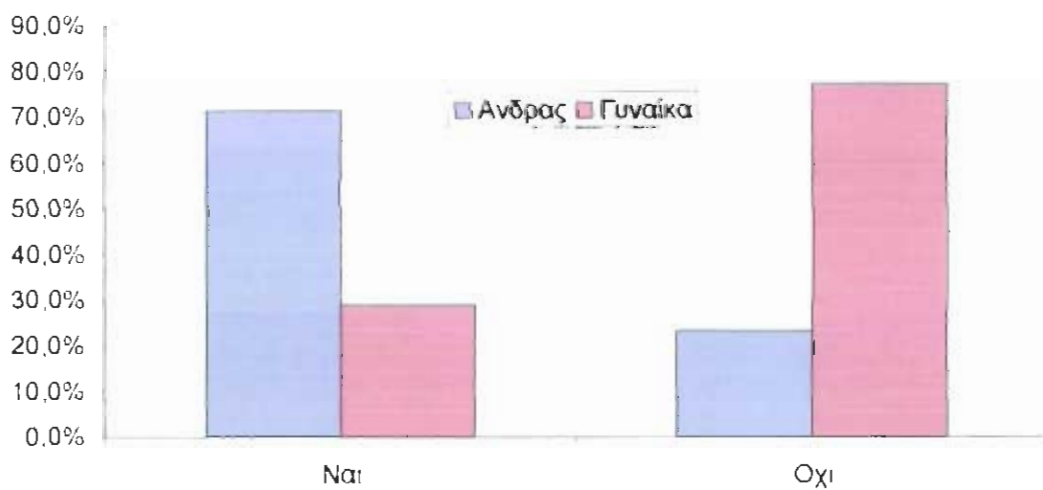
Σχήμα 64: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έβγαιναν με τον/την σύζυγο έξω μαζί.

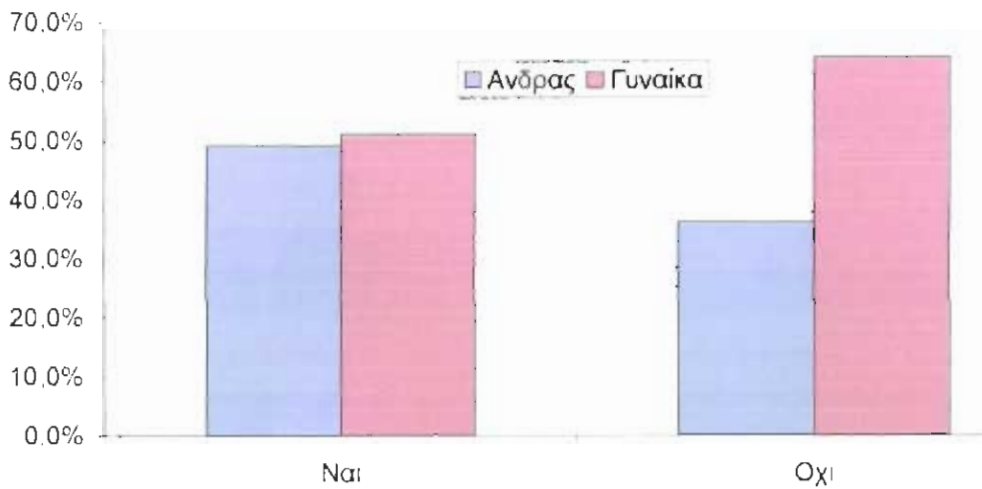
Σχήμα 65: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν μοιράζονταν τις οικονομικές ευθύνες.

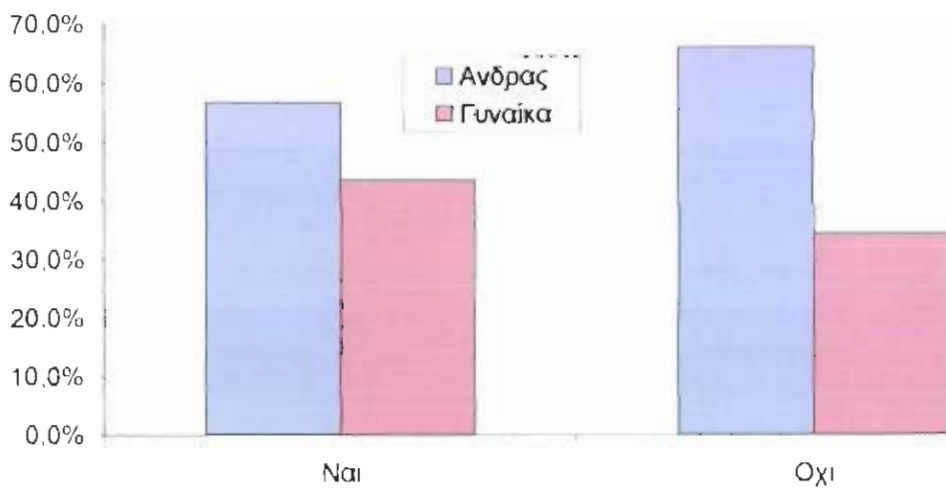
Σχήμα 66: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν βοηθούσαν οι σύντροφοι τους στις δουλειές του σπιτιού.

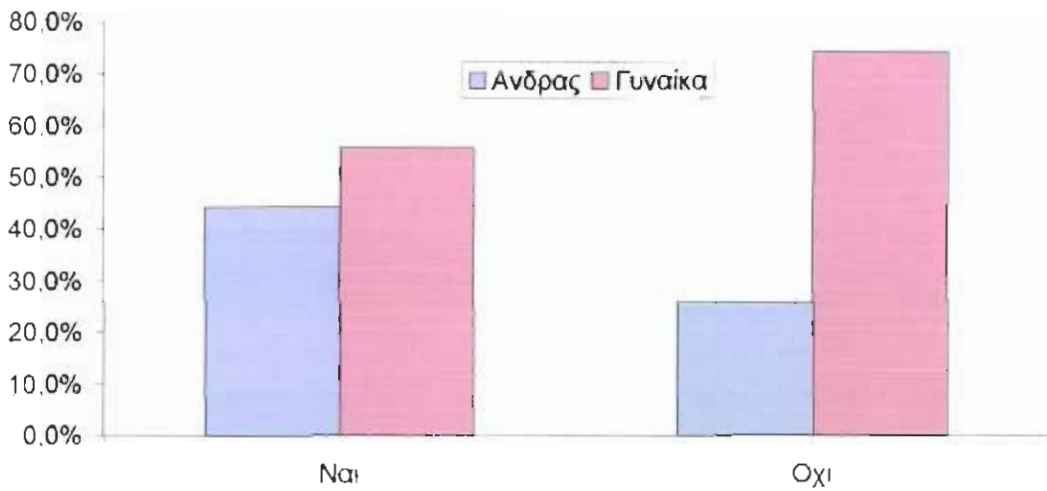
Σχήμα 67: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έπαιρναν τις σημαντικές αποφάσεις από κοινού.

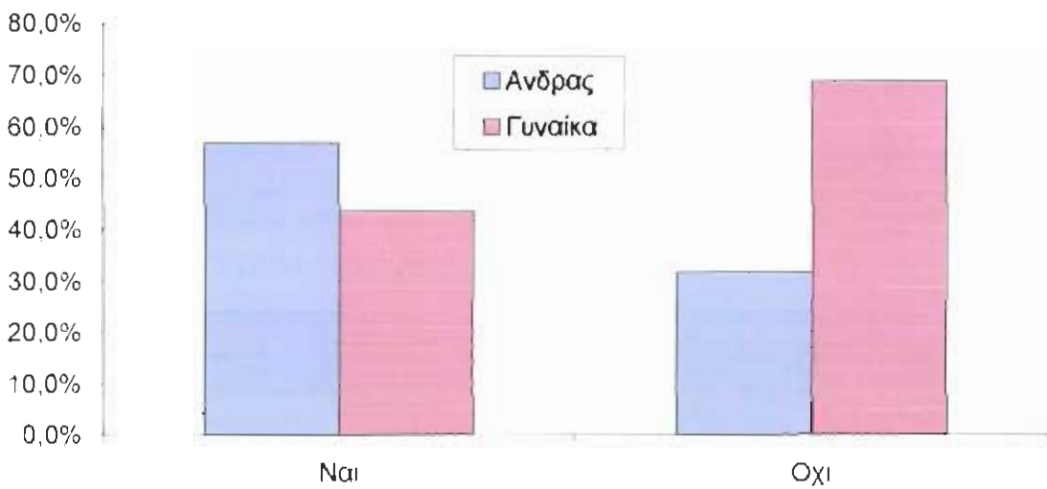
Σχήμα 68: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν άφηναν ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μόνος.

Σχήμα 69: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν θεωρούν ότι υπήρχε επικοινωνία μεταξύ τους.

Σχήμα 70: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν αφιέρωναν ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μαζί.

(Αν ναι σημειώστε από τα παρακάτω)

Χόμπι

Στάσεις απέναντι στη ζωή

Πολιτικές πεποιθήσεις

Θρησκευτική πίστη

Τα παιδιά σας

27) Όταν θυμώνετε μεταξύ σας, εκφράζετε ευθέως τον θυμό σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

28) Συμφωνούσατε στους τρόπους επίλυσης των προβλημάτων που προέκυπταν μεταξύ σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

29) Είχατε κοινούς φίλους;

ΝΑΙ ΟΧΙ

30) Βγαίνατε έξω μαζί;

ΝΑΙ ΟΧΙ

31) Μοιραζόσασταν τις οικονομικές ευθύνες;

ΝΑΙ ΟΧΙ

32) Σας βοηθούσε στις δουλειές του νοικοκυριού ο/η σύζυγός σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

33) Παίρνατε τις σημαντικές αποφάσεις από κοινού;

ΝΑΙ ΟΧΙ

34) Αφήνατε ο ένας στον άλλο χρόνο για να είναι μόνος;

ΝΑΙ ΟΧΙ

35) Υπήρχε επικοινωνία μεταξύ σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

36) Αφιερώνατε ο ένας στον άλλο χρόνο για να είστε μαζί;

ΝΑΙ ΟΧΙ

37) Οι επαγγελματικές υποχρεώσεις απαιτούσαν απουσία δική σας ή του συζύγου σας για αρκετό καιρό από το σπίτι;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Μητέρα:

Καμία Μέτρια Καλή Πολύ Καλή Άριστη
σχέση

--	--	--	--	--

17) Ζήσατε δύσκολα παιδικά χρόνια ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

18) Είχατε υποστεί κάποια κακοποίηση (στα παιδικά χρόνια)

(Εάν όχι δεν απάντατε την παρακάτω ερώτηση)

ΝΑΙ ΟΧΙ

Τι είδους κακοποίηση

Σωματική

Λεκτική

Ψυχική

Συναισθηματική

19) Έχετε υποστεί κακοποίηση από τον/την σύντροφο σας ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

Αν ναι τι είδους κακοποίηση (μέσα στο γάμο):

Σωματική

Λεκτική

Ψυχική

Συναισθηματική

20) Με την απόκτηση παιδιών επηρεάστηκε η σχέση σας ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

21) Η τυχόν ανικανότητα απόκτησης παιδιών επηρέασε τη σχέση σας ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

22) Ήσασταν ικανοποιημένος/η από τη σεξουαλική σας ζωή κατά τη διάρκεια του γάμου ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

23) Είχατε συχνά συγκρούσεις μεταξύ σας ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

24) Υπήρχε ισοτιμία ανάμεσα σας ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

25) Εμπιστευόσασταν ο ένας τον άλλο ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

26) Είχατε κοινά ενδιαφέροντα ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

προξενό
 τυχαία εγκυμοσύνη
 πίεση από την οικογένεια
 άλλο

11) Έχετε αποκτήσει παιδιά από το γάμο σας ;
 Εάν ΝΑΙ πόσα παιδιά

ΝΑΙ ΟΧΙ

12) Ηλικία και φύλο των παιδιών σας

	1	2	3	4	5	6
ΑΡΡΕΝ						
ΘΗΛΥ						
ΗΛΙΚΙΑ						

13) Ποιά είναι η αιτία που σας οδήγησε στο χωρισμό

Ζήλεια
 Τσιγγωνιά
 Ουσίες
 Εξωσυζυγικές σχέσεις
 Αδιαφορία
 Βλασφημία
 Παρέμβαση τρίτων

ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐

Εάν ΝΑΙ από ποιους ;

Οικογενειακό Περιβάλλον
 Φιλικό Περιβάλλον
 Εργασιακό Περιβάλλον

ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐
ΝΑΙ	☐	ΟΧΙ	☐

Αποκλίνουσα προσωπικότητα

ΝΑΙ ΟΧΙ

Κάτι Άλλο

14) Σε ποιά ηλικία παντρεύτηκαν οι γονείς σας

Μητέρα Πατέρας

15) Οι γονείς σας εξακολουθούν να είναι παντρεμένοι ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Εάν όχι πόσο καιρό είναι χωρισμένοι ;

16) Πώς θα χαρακτηρίζατε την σχέση σας με τον Πατέρα σας και την Μητέρα σας

Πατέρας
 Καμία Μέτρια Καλή Πολύ Άριστη
 σχέση καλή

--	--	--	--	--

1) Φύλο

Αντρας

Γυναίκα

2) Ηλικία (Πόσο χρονών είστε)

3) Γραμματικές σας Γνώσεις

1. Δημοτικό

2. Γυμνάσιο

3. Λύκειο

4. Α.Ε.Ι

5. Α.Τ.Ε.Ι

6. Άλλο

4) Γραμματικές Γνώσεις του πατέρα σας

1. Δημοτικό

2. Γυμνάσιο

3. Λύκειο

4. Α.Ε.Ι

5. Α.Τ.Ε.Ι

6. Άλλο

της μητέρας σας

5) Γεννηθήκατε

1. Σε χωριό κάτω των 2000 κατοίκων

2. Σε πόλη από 2000-10000 κατοίκων

3. Σε πόλη από 10000-50000 κατοίκων

4. Σε πόλη άνω των 50000 κατοίκων

6) Μένετε μόνιμα τα τελευταία 5 χρόνια

1. Σε χωριό κάτω των 2000 κατοίκων

2. Σε πόλη από 2000-10000 κατοίκων

3. Σε πόλη από 10000-50000 κατοίκων

4. Σε πόλη άνω των 50000 κατοίκων

7) Επάγγελμα (εργάζεστε κάπου)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Τι είδους εργασία

8) Πόσο καιρό είστε χωρισμένος / η

9) Σε ποιά ηλικία παντρευτήκατε

10) Παντρευτήκατε από :

αγάπη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ
Ελληνική Βιβλιογραφία

- [1] ΑΣΠΙΩΤΗΣ ΑΡ. Α., *"Από την ψυχολογία του γάμου, Η αρμονία"*, Ινστιτούτο Ιατρικής Ψυχολογίας και Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα, 1980
- [2] ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ Γ., *"Κοινωνική εργασία με Οικογένεια"*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Γ.Δ.Γ., Αθήνα, 1993
- [3] ΔΕΓΛΕΡΗΣ Ν., *"Γάμος, υπάρχει λόγος να τον σώσουμε;"*, από τα Πρακτικά του 2^{ου} ετήσιου επιστημονικού συμποσίου, με θέμα Ψυχολογικά Θέματα παιδιών και εφήβων, Αθήνα, 15 Μαΐου 1991
- [4] ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ – ΛΑΓΩΝΙΚΑ Μ., *"Κοινωνική εργασία με Οικογένεια"*, 1987-88
- [5] ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ Ρ., *"Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην Κοινωνία, στην Πολιτεία"*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1984
- [6] ΚΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΝΤΖΙΑΦΟΥ Μ., *"Οικογένειες με έναν γονέα"*, Τυπογραφικές Εργασίες Γεωργιάδης Γ., Αθήνα, 1981
- [7] ΚΑΡΖΗΣ Θ., *"Η γυναίκα στην αρχαιότητα"*, Εκδόσεις Φιλιππούτη, Αθήνα, 1987
- [8] ΚΟΓΚΙΔΟΥ Δ., *"Μονογονεϊκές Οικογένειες, Πραγματικότητα – Προοπτικές – Κοινωνική Πολιτική"*, Εκδόσεις Νέα Σύνορα, Αθήνα
- [9] ΚΟΥΜΑΝΤΟΥ Α., *"Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου"*, Εκδόσεις Σακκουλά, Αθήνα, 1984
- [10] ΚΟΥΝΟΥΓΕΡΗ – ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗ Ε., *"Οικογενειακό Δίκαιο"*, Τόμος Ιγ, Εκδόσεις Σακκουλά, Θεσσαλονίκη, 1993
- [11] ΚΟΥΝΟΥΓΕΡΗ – ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗ Ε., *"Διαζύγιο και παιδιά: Ψυχολογικά και νομικά θέματα"*, Εκδόσεις Διαλλαγή University Studio Press, Αθήνα, 1994

- [12] ΚΟΥΡΟΣ Ι., "Ψυχολογικά θέματα παιδιών και εφήβων", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1993
- [13] ΚΟΡΩΣΗΣ Κ., "Έφηβοι και Οικογένεια", Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα, 1997
- [14] ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Α.Π., "Η οικογενειακή σχέση", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000
- [15] ΜΑΝΤΖΙΑΡΟΥ – ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ Μ., "Οικογένεια με έναν γονέα", Αθήνα, 1981
- [16] ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ Β.Γ., "Το μυστήριο της αγάπης (Ο γάμος)", Εκδόσεις Τέρτος, Κατερίνη, 1988
- [17] ΜΕΚΟΣ Ζ., "Φεμινισμός και αυτοκρατορία πριν 2.500 χρόνια", Κομοτηνή, 1986
- [18] ΜΟΥΖΑΚΙΤΗΣ Χ., Κοινωνική Εργασία με Ομάδες, Πάτρα, 1989
- [19] ΜΠΑΛΗ, "Οικογενειακό Δίκαιο"
- [20] ΟΜΑΔΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΣΤΩΝΗΣ, "Εμείς και τα παιδιά μας", Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα, 1990
- [21] Παπα - Φιλόθεος Φάρος, Παπα - Σταύρος Κοφίνας, "Γάμος", Εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα, Ιούνιος 1986
- [22] ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ., "Αντιμετωπίζοντας το χωρισμό", Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα 1982 και 1993
- [23] ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ., "Εσύ τα δικαιώματα σου και οι άλλοι", Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα, 1993
- [24] ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ., "Συντροφικότητα α λα ελληνικά", Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα, 1993
- [25] ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ., "Έρωτας, αγάπη και εξάρτηση", Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα, 1993

- 26] ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ., "Συντροφικότητα και αυτονομία στις σχέσεις του ζευγαριού", Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα, 1992
- 27] ΤΣΙΑΝΤΗΣ Ι., "Ψυχική υγεία του παιδιού και της οικογένειας", Τεύχος Α', Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1991
- 28] ΤΣΙΤΟΥΡΑ Σ., "Φροντίδα για την οικογένεια", Εκδόσεις Ελληνική Εταιρία Παιδιατρικής και προαγωγικής υγείας, Ελληνική Εταιρία πρόληψης της κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών, Αθήνα, 1990
- 29] ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Γ.Χ., "Ο χωρισμός των γονέων, το διαζύγιο και τα παιδιά: Η προσαρμογή των παιδιών στη διπυρηνική οικογένεια και το σχολείο", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999
- 30] ΧΟΥΡΔΑΚΗ Μ., "Οικογενειακή Ψυχολογία", Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982 και 2000

Ξένη Βιβλιογραφία

- 1] ΜΥΛΑΝΤΟΦ ΜΠΕΡΝΑΡ, "Ο ρόλος του πατέρα στην οικογένεια", μτφ. Παπακυριάκης Γ., Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 1977
- 2] ΝΕΙΛ ΝΕΝΑ και ΤΖΩΡΤΖ, "Ανοιχτός Γάμος", μτφ. Γραμμένος Μπάμπης, Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα, 1988
- 3] ΝΤΟΛΤΟ ΦΡΑΝΣΟΥΑΖ, "Όταν οι γονείς χωρίζουν", μτφ. Πεπελή Χαρά, Εκδόσεις Ι.Δ.Κογγάρου και ΣΙΑ Α.Ε., Αθήνα, 1993
- 4] ΝΤΡΑΪΚΩΡΣ ΡΟΥΝΤΟΛΦ, "Η πρόκληση του γάμου", Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 1974
- 5] ΡΟΧΑΣ ΛΟΥΪΣ ΜΑΡΚΟΣ, "Ο χωρισμός στο ζευγάρι", μτφ. Φούρναρη Μάιρα – Natividad Galvez, Εκδόσεις ΑΙΟΛΟΣ, Αθήνα, 1998

- 6] DOMINIAN JACK, "Μαθήματα Γάμου, Το διαζύγιο και οι συνέπειες του", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998
- 7] DR. ROBERT ALBERTI – DR. BORUCE FISHER, "Η επόμενη μέρα", (Εγχειρίδιο ανανέωσης μετά το διαζύγιο), Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ, 2001
- 8] HEBERT MARTIN, "Χωρισμός και Διαζύγιο", Επιμέλεια Παπαδιώτη Β., Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998
- 9] VANSTEENWEGEN ALFONS, "Η αγάπη είναι ενέργεια – Το παιχνίδι του γάμου", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 1995

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1] ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ – ΛΑΓΩΝΙΚΑ Μ., ΚΑΡΑΓΓΕΛΗ Α, ΣΠΙΝΕΛΗ Κ., ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ΤΣΙΑΝΤΗΣ Ι., "Το Διαζύγιο – Επίδραση σε παιδιά και γονιούς", Ιατρική 38, 1980
- 2] ΣΚΟΡΙΝΗ – ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ Φ., "Τί σημαίνει λύνω το γάμο;", Ελευθεροτυπία, 28 Αυγούστου 2001

